

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΑΙ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ

-957-

187347
(B1321B)

ΕΝ ΕΠΤΑΝΗΣΩ.

B

ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ ΑΡΘΡΩΝ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΠΑΝΑ,

17

Καταχωρισθέντων ἐν τῷ ΤΗΛΕΓΡΑΦῶ

Ἀθηνῶν

Τοῦ μηνὸς Μαρτίου 1879.

ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

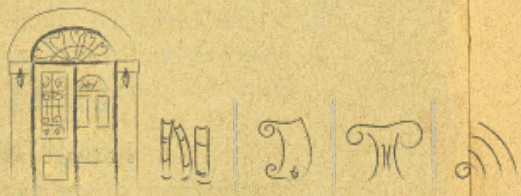
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΤΥΠΟΙΣ Η ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ ΔΕΛΕΟΥΡΙΟΥ

1880.

Ἐν τῷ τεύχει τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου 1877 τοῦ ἐν Ἀθήναις περιοδικοῦ συγγράμματος Π α ρ ν α σ σ ο ὦ, κατεχωρίζετο βιογραφικὴ ἔκθεσις τοῦ κ. Σπ. Παπαγεωργίου, περὶ τοῦ ἀποβιώσαντος Θεοδώρου Καρούσου, προηγουμένως ἐν τῷ ὁμώνυμῳ συλλόγῳ ἀπαγγελεύσει, ἐν ἣ, πρὸς τοῖς ἄλλοις, γινομένου λόγου καὶ περὶ τῆς τοῦ βιογραφουμένου πορείας, ὡς βουλευτοῦ ἐν τῇ ΙΒ΄ τῆς Ἑπτανήσου Βουλῆ, διεστρέφοντο τὰ πράγματα, καὶ, ἐναντίον πάσης ἀληθείας, πικρὰ καὶ βαρεῖα μομφὴ ἐπεφέρετο κατὰ τῶν κκ. Ζερβοῦ καὶ Μομφερράτου, ὅτι δῆθεν οὗτοι, ἐν τῇ Βουλῇ ἐκείνῃ, « ὑπεχώρουν εἰς τὰς μεταρρυθμίσεις, βελτιώσεις μετονομασθείσας. » Καὶ δὲν ἠρκέσθη εἰς τοῦτο μόνον ὁ κ. Παπαγεωργίου· ἀλλὰ, λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τῆς ἐν τῷ τεύχει τοῦ εἰρημένου περιοδικοῦ τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους καταχωρισθείσης ἐπιστολῆς τοῦ κ. Μομφερράτου, δι' ἧς, ἐπὶ τῇ βίαι ἀναμφισβητήτων γεγονότων, ἡ διαστρεφόμενη ἀλήθεια ἐπληρωθεῖτο, καὶ τὸ κακεντρέχες ἐπιπόνημα τῆς συκοφαντίας κατεστρέφετο παντάπασι καὶ ἐμηδενίζετο, εἰς τὸ αὐτὸ θέμα ἐπανερχόμενος, μετὰ παρέλευσιν δύο ὡς ἔγγιστα ἐτῶν, καὶ εἰς τὸ μισητόν ἔργον τοῦ ἐπιμένων κατέναντι τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν, διὰ νέας αὐτοῦ διατριβῆς, καταχωρισθείσης ἐν τῷ τεύχει τοῦ Φεβρουαρίου 1879 τοῦ Π α ρ ν α σ σ ο ὦ, ἐπεχείρησε νέα καὶ ἔτι πλέον φαρμακερὰ βέλη κατ' αὐτῶν τῶν ἀνδρῶν νὰ ἐκτοξεύσῃ, παρεξηγῶν καὶ παντάπασι διαστρέφων τὰς ἀρχὰς τοῦ ριζοσπαστισμοῦ, καὶ πάντη ἀτόπους περὶ τούτου γνωματεύσεις ἐκφέρων, ἔτι δὲ καὶ αὐτὰ τὰ ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς ΙΒ΄ Βουλῆς προκύπτοντα καὶ ἀδιαφιλονεύκτα γεγονότα ὑπὸ πάντη ἀλλοίαν καὶ ἀντίθετον τῆς πραγματικῆς ἀληθείας μορφήν παριστάνων.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΥ
 Ἐπειροῦ αὐτῆ παραμόρφωσις καὶ διαστροφῆ,
 ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΔΗΕΟΥΡΙΟΥ
 ὅτι καὶ τῷ λόγῳ κινουσα τὴν ἀγανάκτησιν παντὸς πατριώτου, φίλου τῆς ἀληθείας, καὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὰ πράγματα καλῶς ἐνθυμουμένου, ἐπόμενον ἦτο νὰ ἐξεγείρῃ ἰδίως τὴν ἀγανάκτησιν ἀνδρὸς ἀκριβῶς

τὰ τοῦ ριζοσπαστισμοῦ γνωρίζοντας, καὶ εἰς αὐτὰ, εἶτε ὡς δημοσιογράφος εἶτε ἄλλως πως, μετὰ ζήλου καὶ αὐταπαρνήσεως συμμαθέξαντος. Τοιοῦτος ὁ κ. Παναγιώτης Πανᾶς, ὅστις, μὴ ἀνεχόμενος τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Παπαγεωργίου ἐπιχειρηθεῖσαν σφαγίαν τῆς ἀληθείας, καὶ ἐκ θερμοῦ φιλοπατρίας καὶ φιλαληθείας συνάμα αἰσθήματος ὀρμώμενος, ἀνέλαβε τὸ ἔργον τῆς ζηλιτεύσεως τῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ κ. Παπαγεωργίου, καὶ τῆς παντελοῦς ἀνασκευῆς τῆς διατριβῆς του· ὅθεν καὶ διὰ σειρᾶς ἄρθρων, καταχωρισθέντων εἰς τὰ φύλλα 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22 καὶ 24 Μαρτίου 1879 τοῦ Τηλεγράφου Ἀθηνῶν, μετὰ πάσης ἀκριβείας ἀνέλυσε καὶ παρέστησεν ὅ,τι τὸν ριζοσπαστικὸν ἀγῶνα καὶ καὶ ἰδίως τὴν ἐν τῇ IB' Βουλῇ πορείαν αὐτοῦ ἀφορᾷ, καὶ ὡς ἰστὸν ἀράχνης διέλυσε τὰς ἐν τῇ διατριβῇ τοῦ κ. Παπαγεωργίου μηχανευθείσας συκοφαντίας κατὰ τῶν πλέον σταθερῶν καὶ εὐλικρινῶν τοῦ ριζοσπαστισμοῦ προμάχων, ἐναργῶς καὶ, οὕτως εἰπεῖν, ψηλαφητῶς καταδείξας τὴν ἐπινοηθεῖσαν διαστροφὴν τῶν γεγονότων, καὶ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν εἰς τὰ ὄμματα τοῦ κοινοῦ ἀποκαλύψας μετὰ παρρησίας.

Τὰ ἄρθρα αὐτὰ τοῦ κ. Παναγιώτου Πανᾶ, ἅτινα καὶ βαθεῖαν ἐντύπωσιν ἐνεποίησαν εἰς τὸ κοινὸν τῆς Κεφαλληνίας, προσηκόντως ἐκτιμῶντες πολλοὶ ἐνταῦθα φίλοι τῆς ἀληθείας, ἔκριναν ἀρμοδίαν τὴν ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ ἔκδοσιν αὐτῶν, ὡς ἀδιαφιλονείκητον ἱστορικὴν ἀπόδειξιν τῆς ἐπὶ τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων ἀληθείας, τῆς ὁποίας τοσοῦτο ἀυστόλως ἐπεχειρήθη ἢ παραμόρφωσις καὶ διαστροφή.

Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ, ὡς ἐκ τῆς ἐσπευσμένης δημοσιεύσεως τῶν περὶ ᾧ ὁ λόγος ἄρθρων, παρεισέφρησαν μικραὶ τινες ἀνακρίβειαι, ὁ συντάκτης αὐτῶν κ. Π. Πανᾶς ἠθέλησε προηγουμένως νὰ ἀνάθεωρήσῃ καὶ ἐπιδιορθώσῃ αὐτὰ· ὅθεν καὶ ἡ λαβοῦτα χώρα βραδύτης τῆς ἐκδόσεως τοῦ διαλαμβάνοντος αὐτὰ φυλλαδίου εἰς ὃ, πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ τινες ὑποστήμειώσεις προσετέθησαν, πρὸς πλειοτέραν διωφώτισιν τοῦ προκειμένου.

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΑΙ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ

ΕΝ ΕΠΙΤΑΝΗΣΩ.

Α'.

« Μῆτε δίκην δικάσης πρὶν ἀφοῦρ μῆθωρ ἀκούσης » Τὸ λόγιον τοῦτο ὠνοράσθη χροσούρ ἔτος, καὶ δικαίως, διότι εἶναι ἐν τῶν πολυτιμωτέρων παραγγελημάτων, ἅτινα κατέλιπεν ἡμῖν ἡ ἀρχαιότης. Δυστυχῶς ὅμως, φαίνεται, ἐλησμόνησεν αὐτὸ ὁ δημοσιεύσας τὴν ὑπὸ τὸν ἀνωθι τίτλον διατριβὴν ἐν τῷ Παρρασῶ κ. Σπ. Παπαγεωργίου, — διατριβὴν, ἐν ἣ ἀναλαμβάνει νὰ δικάσῃ τὴν πολιτείαν δύο ἀνδρῶν, — οὗς οὐ μόνον ἡ Ἐπτανήσος, ἀλλὰ καὶ τὸ Πανελλήνιον σέβεται, διὰ τοὺς κατὰ τῆς Προστασίας ἀγῶνάς των καὶ τὰ μαρτύριά των. — τῶν κκ. Ἰωσήφ Μομφερράτου καὶ Ἡλία Ζερβῶ.

« Γραφομένον οὖν τότε τῶν ὀστράκων, λέγεται τινα τῶν ἀγραμμάτων καὶ παντελῶς ἀγροίκων, ἀναδόντα τῷ Ἀριστείδῃ τὸ ὄστρακον, ὡς ἐνὶ τῶν τυχόντων, παρακαλεῖν ὅπως Ἀριστείδῃν ἐγγράψῃ τοῦ δὲ θαυμάσαντος καὶ πυθομένου μὴ τι κακὸν αὐτὸν Ἀριστείδης πεποίηκεν· οὐδὲν εἶπεν, οὐδὲ γινώσκω τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐνοχλοῦμαι πανταχοῦ τὸν δίκαιον ἀκούων. »

Αὐτὸ τοῦτο ἔπαθε καὶ ὁ κ. Παπαγεωργίου. Δὲν γνωρίζει, ὡς λέγει, τοὺς κκ. Μομφερράτον καὶ Ζερβὸν, ἀλλ' ἐνοχλεῖται, φαίνεται, ἀκούων πανταχοῦ ἐξυμνουμένην τὴν αὐταπάρνησιν καὶ τὴν εἰς τὰς ἀρχὰς αὐτῶν ἀφοσίωσιν τῶν δύο τούτων κορυφαίων τοῦ ριζοσπαστικοῦ κόμματος· μὴ γραφομένον δὲ σήμερον ὀστράκων, ἐζήτησεν ὅπως τὴν ὑπόληψιν αὐτῶν κηλιδώσῃ διὰ τῆς δημοσιογραφίας. Καὶ ναὶ μὲν ὁ κ. Παπαγεωργίου δὲν εἶναι ἀγράμματος καὶ παντελῶς ἀγροίκος, ὡς ὁ ἀρχαῖος Ἀθηναῖος· ἀλλ' εἶναι τι χεῖρον, — εἶναι θεολόγος... — ἕκαστος δὲ γινώσκει ὅτι οἱ θεολόγοι οὐδεμίαν ἔχουσι γνωριμίαν μετὰ τῆς λογικῆς καὶ τῆς καλῆς πίστεως.

ΙΛΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

Διηγήσας τὴν ἀνακρίβειαν, γράφει, ἢ υπογράφει ἀπλῶς — τοῦθ' ἐπινοήσας καὶ ἐπινοήσας καὶ πικρὸτερον — τὴν δημοσιευθεῖσαν διατριβὴν, ἐπινοήσας ὅτι εἶπε τὴν τελευταίαν λέξιν, καὶ ὅτι εἰς τοὺς δύο ἐκείνους ἀνδρας δὲν θὰ ἀπέμενε πλέον ἄλλο ἢ νὰ ἀπαχχομισθῶσι. Νήπιος! Ἄν ἀνεγίνωσκε τὸν πρὸς τὴν Ἐ-

λευθερίαν ὕμνον τοῦ ἀθανάτου Σολωμοῦ, θὰ ἐγίνωσκεν ὅτε τὸ ἀκάθαρτο νερὸ δὲν δύναται νὰ βλάψῃ τὸν βράχον, χύνον εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ ἀφρόν εύκολόθυτον.

Ὁ Ἡρόστρατος, μὴ δυνάμενος πῶς ἄλλως νὰ ἀποκτήσῃ φήμην καὶ νὰ μεταδώσῃ τὸ ὄνομά του εἰς τοὺς μεταγενεστέρους, ἀπεφάσισε νὰ πυρπολήσῃ τὸν ναὸν τῆς ἐν Ἐφέσῳ Ἀρτέμιδος. Τὴν δόξαν τοῦ Ἡροστράτου ἐζήλευσε φαίνεται καὶ ὁ κ. Παπαγεωργίου, ζητήσας νὰ κηλιδώσῃ τὴν δικαίως ἀποκτηθεῖσαν ὑπόληψιν τῶν δύο πρωταθλητῶν καὶ πρωτομαρτύρων τοῦ ἑπτανησιακοῦ ἀγῶνος. Δυστυχῶς ὅμως δι' αὐτὸν, δὲν ἔχει κἄν τὴν τιμὴν τῆς πρωτοβουλίας, διότι, ἐν τῇ ἀφελείᾳ του, ὁμολογεῖ ὅτι, γράψας ὅσα ἔγραψε, δὲν ἔπραξεν ἄλλο ἢ νὰ ἐπαναλάβῃ, ὡς κύμβαλον ἀλαλάζον, ὅσα ἐπληροφόρηθη παρὰ τοῦ Λομβάρδου καὶ τοῦ δῆθεν ἑπτανησιοῦ ἱστορικοῦ Χιώτου.

Ὁ ἱστορικός, ὁ ἔχων συνείδησιν τῆς ἀποστολῆς του, θέλων νὰ γράψῃ περὶ τῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ ἑπτανησιακοῦ ἀγῶνος διατρεξάντων, δὲν θὰ περιορίζετο βεβαίως εἰς τὰς πληροφορίες τοῦ Λομβάρδου, τοῦ ἥρωος καὶ πρωταγωνιστοῦ τούτου τῆς ἐν Ἐπτανήσῳ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη παιχθεῖσας ἑνωτικῆς κωμωδίας, ἢ εἰς τὰ γραφέντα ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ Χιώτου, οὗ τινος ἡ ἀκρίβεια καὶ ἡ κακὴ πίστις εἶναι κλασικαὶ καὶ καταφαίνονται ἀνὰ πᾶσαν γραμμὴν τοῦ βιβλίου του, καὶ ὅστις, φίλος ἐπιστήθιος τοῦ Θ. Καρούσου καὶ συμπολίτης τοῦ Λομβάρδου, δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ προσπαθῆσῃ ὅπως δικαιολογήσῃ τὴν αὐτόχρημα ἐγκληματικὴν καὶ προδοτικὴν διαγωγὴν τῶν κυρίων τούτων, ἀλλ' ἤθελε προστρέξει εἰς τὰς πηγὰς, ἤθελε μελετήσῃ τὸν ριζοσπαστισμὸν ἀπ' αὐτῆς τῆς γεννησείας του καὶ τῆς ἐμφανίσεως ἐν τῷ πολιτικῷ σταδίῳ, ἤθελε ζητήσῃ πληροφορίας καὶ παρ' ἄλλων, συγκρίνων δὲ καὶ κρίνων ἅπαντα ταῦτα, ἤθελεν ἐκφέρει ἐτιμηγορίαν ἀμερόληπτον καὶ δικαίαν.

Τὰ ἱστορικὰ ζητήματα δὲν συζητοῦνται καὶ δὲν κρίνονται ὡς τὸ ζήτημα τοῦ χρώματος τῆς γενειάδος τοῦ Ἀδάμ ἢ τῶν βαθμίδων τῆς κλίμακος τοῦ Ἰακώβ. Ὁ δὲ κ. Παπαγεωργίου, ἐφαρμόσας ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὴν θεολογικὴν μέθοδον, δὲν δύναται νὰ κινήσῃ ἄλλο τι ἢ τὸν γέλωτα τῶν ἀναγινωσκόντων.

Δὲν θὰ ἀνελάμβανον σήμερον βεβαίως τὸ ἄχαρι ἔργον τῆς ἀναιρέσεως τῶν φληναφιῶν τοῦ κ. Παπαγεωργίου, — προκειμένου περὶ τοιοῦτων, οὐδέποτε λησμονῶ τὸ τοῦ Δάντου :

Non ragioniam di lor, ma guarda e passa, — ἂν ἡ διατριβὴ αὐτοῦ δὲν ἐδημοσιεύετο ἐν τῷ σπουδαιότερῳ τῶν παρ' ἡμῖν περιοδικῶν, οὐ τινος ἢ σύνταξις, μηδεμίαν ποιησαμένη ἐπιφύλαξιν, φαίνεται οἶονεὶ ἀποδεχομένη τὰ ὑπὸ τοῦ θεολόγου καὶ ἱστορικοῦ γραφέντα.

Οὗτος εἶναι ὁ λόγος ὅστις μὲ ἀναγκάζει νὰ ἀπαντήσω.

Ἀναμιχθεὶς καὶ ἐγὼ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν τῇ κατὰ τῆς Προστασίας διεξαγομένη πάλη, καὶ συνεργασθεὶς ἰδίως μετὰ τοῦ κ. Μομφερράτου, πιστεύω ὅτι εἶμαι εἰς θέσιν νὰ δώσω πληροφορίας τινὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου, δυναμένας νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν διαλεύκανσιν τοῦ ζητήματος.

Ποῖαι εἶναι αἱ μομφαί, αἱ ὁ κ. Παπαγεωργίου, ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ὑπογραφείσῃ διατριβῇ, ἐπιρρίπτει κατὰ τῶν ἀξιοτίμων κκ. Μομφερράτου καὶ Ζερβού ;

α'. — Ὅτι ἀπαρνηθέντες τὰς ἀρχὰς τῶν ἀπεδέχοντο τὰς βελτιώσεις, αἱ τινες δὲν ἦσαν ἄλλο ἢ αὐταὶ αἱ μεταρρυθμίσεις, ὑπὸ ἄλλο ὄνομα, τὰς ὁποίας πρότερον ἀπέκρουον.

β'. — Ὅτι ἐδέχθησαν, ὁ μὲν Ζερβὸς τὴν προεδρείαν, ὁ δὲ Μομφερράτος τὴν ἀντιπροεδρείαν τῆς Βουλῆς, γενόμενοι οὕτω ὑπάλληλοι τῆς Προστασίας.

γ'. — Ὅτι κατεψήφισαν παράστασιν τινα πρὸς τὴν βασιλισσαν τῆς Ἀγγλίας καὶ προσφωνήματα πρὸς τὰς ἄλλας δυνάμεις περὶ ἐνώσεως.

Καὶ δ'. — Ὅτι κατεψήφισαν ἄλλας τινὰς προτάσεις τοῦ κ. Λομβάρδου καὶ Σ.α.

Α'. Ἴδωμεν κατὰ πόσον αἱ κατηγορίαι αὗται εἶναι ἀληθεῖς.

Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ἑλληνικὸν δημόσιον διατελεῖ ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ τοῦ ριζοσπαστικοῦ ἀγῶνος, ἀναγκάζομαι, ὅπως ἀποδείξω τὸ ψευδές, τὸ ἀνυπόστατον καὶ συνάμα τὸ ἐπίβουλον τῶν ἄνωθι κατηγοριῶν, νὰ εἶπω ἐν ὀλίγοις τί ἦτο ὁ ριζοσπαστισμὸς, πότε ἐγεννήθη καὶ τί ἐπρόσθευεν. Ἐκ τούτου θὰ ἴδῃ ἕκαστος τίς ἠρνήθη τὰς ἀρχὰς του καὶ τίς ἐνέμεινεν ἀχοὶ τέλους πιστὸς εἰς αὐτάς.

Ὁ ριζοσπαστισμὸς, ὡς πολιτικὴ ἀρχὴ, διετυπώθη κατὰ τὸ 1848 ἐν Κεφαλληνία.

Ὅτε ἡ Προστασία, ἐνδίδουσα εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν, ἀνεγνώρισεν ἐπὶ τὸν λαὸν τῆς Ἐπτανήσου τὸ τοσάκις ἀπαιτηθὲν δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐκλογῆς τῶν ἀντιπροσώπων, τρία πολιτικὰ κόμματα ἀνεφάνθησαν ἀμέσως ἐν Ἐπτανήσῳ τὸ καταχθίνιον, τὸ μεταρρυθμιστικὸν καὶ τὸ ριζοσπαστικόν.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΛΟΥ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Τὸ πρῶτον ἐπέσθην, ὅτι ἐν Ἑπτανήσῳ τὰ πάντα ἔχουσι
 λίαν καλῶς ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν· ὅτι νόμος ὑπέρ-
 ταιος δέον νὰ ἦναι ἡ θέλησις τοῦ ἀρμοστοῦ, καὶ αἱ ἐλευθέ-
 ραι Βουλαι δέον νὰ ἐξακολουθήσωσι διαδραματίζουσαι τὸ
 αὐτὸ πρόσωπον τῶν ἄχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Βουλῶν τοῦ
 προκαταρκτικοῦ συμβουλίου, ἥτοι τῶν λεγομένων Κομεστά-
 δων. Τὸ κόμμα τοῦτο ἀπηρτίζετο ἐκ πάντων τῶν τότε ἐν
 τοῖς πράγμασιν. Ἀρχηγὸς αὐτοῦ ἦτο ὁ ἐν Κερκύρᾳ γραμμα-
 τεὺς τῆς Γερουσίας Δούβμανις, ἐν δὲ τῇ Κεφαλληνίᾳ ὁ Κα-
 ρουῖος, ἔχων περὶ αὐτὸν τοὺς Λιναρδάτον, Καβαλιεράτον
 κλπ. ἦτοι τοὺς ἄνδρας τῶν αἱμάτων, τοῦ στρατοδικαίου
 καὶ τῆς ἀγχόνης (*). Ἐρμησείδες τοῦ κόμματος τοῦτου ἦ-
 σαν· ἐν μὲν τῇ Κερκύρᾳ, ὁ Φίλος τοῦ Λαοῦ, ἐν δὲ τῇ Κε-
 φαλληνίᾳ, ὁ Πέλεκυς.

Τὸ μεταρρυθμιστικὸν κόμμα ὑπεστήριζεν ὅτι, τῆς Ἑπτα-
 νέσου μὴ οὕτως εἰς θέσιν νὰ καταλύσῃ τὴν Προστασίαν,
 πᾶσα ὑπὲρ ἐνώσεως μετὰ τῆς Ἑλλάδος διακήρυξις θὰ ἦτο
 ἐπιβλαβής, οὐ μόνον διὰ τὴν Ἑπτανήσον, ἀλλὰ καὶ δι' αὐ-
 τὴν τὴν Ἑλλάδα· ὅτι ὁ ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως ἀγὼν δὲν ἔπρεπε
 νὰ ἀποτελέσῃ σκοπὸν πολιτικῆς ἐνεργείας, ἀλλὰ νὰ περιορι-
 σθῇ εἰς τὴν χώραν τῶν πρὸς τὸν ὕψιστον δεήσεων· καὶ ὅτι
 ἦτο αὐτόχρημα παραφροσύνη τοιαύτη τις ἐπίσημος, εἴτε ἐν
 τῇ δημοσιογραφίᾳ, εἴτε ἐν τῇ Βουλῇ, διακήρυξις, ἥτις ἠδύ-
 νατο νὰ προκαλέσῃ ἀντιδράσεις ἐκ μέρους τῆς Προστασίας
 καὶ νὰ ματαιώσῃ τὴν ὑπ' αὐτῶν διὰ τῆς ριζικῆς μεταρρυθ-
 μίσεως τοῦ Συντάγματος ἐπιδιακομμένην βελτίωσιν τοῦ τό-
 που. Εἰς τὸ κόμμα τοῦτο, ἐφείλομεν νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν,
 ἀνῆκον σπουδαῖοι ἄνδρες τῆς Ἑπτανήσου· οἱ Ναπολεῶν καὶ
 Σπυρίδων Ζαμπέλιοι, Κουρῆς, Βράϊλας, Μαρῖνος, Βαλιέρης καὶ
 ἄλλοι. Τὰς ἰδέας τοῦ κόμματος τοῦτου ὑπεστήριζον αἱ ἐφη-
 μερίδες· Πατρίς ἐν Κερκύρᾳ, Ἐνωσις ἐν Κεφαλληνίᾳ, Μέλλ-
 ον ἐν Ζακύνθῳ.

Ἀπέναντι τῶν δύο τούτων κομμάτων, τῶν πρακτικῶν λε-
 γομένων, ἠγείρετο νεαρὸν καὶ πλήρες ζωῆς τὸ ριζοσπαστικὸν
 κόμμα, τὸ κόμμα τῶν ἰδεολόγων, ἐμπνεόμενον ὑπὸ τῶν ἀ-
 Ουανάτων καὶ ἱερῶν ἀρχῶν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ

(*) Δὲν ἦτο μὲν ἀπ' ἀρχῆς ὁ Δημ. Καραῖος κεντροῦμενος ἄρχηγός
 τοῦ ἐν λόγῳ κόμματος ἐν Κεφαλληνίᾳ, καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ συνεργάσαστο,
 ἀλλ' ὡς τοιοῦτος παρουσιάσθη ἀπὸ τοῦ 1850, ὅποτε διορίσθη ἐπίτροπος
 Κεφαλληνίας· συμπαρέλαθε δὲ κατόπιν τοὺς Σπ. Λιναρδάτον, Σπ. Κα-
 βαλιεράτον κ.λ.

κηρίσσον θαρραλέως τὸ δικαίωμα, ὅπερ ἕκαστος λαὸς ἔχει νὰ
 ζῆ ἐλεύθερος.

Ποῖαι δὲ ἦσαν αἱ ἀρχαὶ τοῦ κόμματος τούτου καὶ πῶς
 διατυπώθησαν, θέλω ἐν τῷ ἐπομένῳ κεφαλαίῳ διαλάβει.

B.

Τὸ ριζοσπαστικὸν κόμμα ἐπέσθην, ὅτι ἡ Ἑπτανήσος ἔ-
 χει δικαίωμα ἀναμφισβήτητον ὅπως ἐνωθῇ μετὰ τῆς ἐλευθέ-
 ρας Ἑλλάδος, ὡς μέρος αὐτῆς ἀναπόσπαστον· ὅτι ἡ προστα-
 σία ἦτο παράνομος, ὡς ὑφισταμένη δυνάμει συνθήκης εἰς ἣν
 ὁ ἑπτανησιακὸς λαὸς δὲν συμμετέσχε, καὶ τοσοῦτο μᾶλλον,
 καθ' ὅσον, ἰδρυθέντος τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους, ἔλειψαν καὶ τὰ
 αἴτια, ἅτινα κατὰ τὸ φαινόμενον εἶχον προκαλέσει αὐτὴν· ὅτι
 ἡ ὑπὸ τῶν μεταρρυθμιστῶν ὑποστηρίζομένη μεταρρύθμισις,
 εἴτε μερικὴ, εἴτε ριζικὴ ἦτο ἀπορρουστέα, ὡς ἀποτελοῦσα
 συμβόλαιον μεταξὺ Ἑπτανησιακοῦ λαοῦ καὶ Προστασίας, καὶ
 ὡς ἐκ τούτου συνεπαγομένη τὴν ἀναγνώρισιν ταύτης καὶ νο-
 μιμοποίησιν ὑπὸ τῆς Ἑπτανήσου· ὅτι, ἐπὶ τέλους, ἄχρις οὐ
 ἀναγνωρισθῇ τὸ εἰς τὴν ἐλευθερίαν δικαίωμα τῆς Ἑπτανή-
 σου, καὶ, εἰς αὐτὸ ὑποκυπτούσης τῆς βίας, πραγματωθῇ ἡ
 ἐνωσις, ἡ ἑπτανησιακὴ Βουλὴ ἠδύνατο νὰ ἐργάζεται εἰς τὴν
 βελτίωσιν τῶν κακῶς κειμένων, ἀνακουφίζουσα τὸν βεβαρυ-
 μένον καὶ πάσχοντα λαὸν, διὰ νομοθετημάτων, ἅτινα μὴ θί-
 γοντα τὸ σύνταγμα, ἦτοι τὸν θεσμὸν δι' οὗ ὕφιστατο ἡ Προ-
 στασία (*), οὔτε ὡς ἀναγνώρισις αὐτῆς καὶ νομιμοποίησις ἠ-
 δύναντο νὰ θεωρηθῶσιν, οὔτε τὸ ἐθνικὸν ζήτημα νὰ παραβλά-
 ψωσιν.

Αὗται ἦσαν αἱ ἀρχαί, αἱ ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ ἐκή-
 ρυσσε τὸ ριζοσπαστικὸν κόμμα. Ταύτας ἀνέπτυξαν ἀπ' ἀρχῆς
 αἱ ριζοσπαστικαὶ ἐφημερίδες· Φιλελεύθερος, Ἀναγέννησις καὶ
 Χωρικός, ἐν Κεφαλληνίᾳ, καὶ ὁ ἐν Ζακύνθῳ Ρήγας, συντάσσ-
 ῶμενος τότε ὑπὸ τῶν κ. Καλλινίκου καὶ Βερυκίου· ὑπὲρ
 τῶν ἀρχῶν τούτων ἠγωνίσθησαν καὶ ἐμαρτύρησαν οἱ κ.
 Μουφροδάτος καὶ Ζεσοῦς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας, καὶ εἰς τὰς
 ἀρχὰς ταύτας ἐνέμειναν πιστοὶ ἄχρι τέλους.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΠΑΙΣΤΩΝ

ἡ δὲ ἀπορρουστέα καὶ εἰς ἄκρον καταπιεστικοῦ ἐκείνου συντάγμα-
 τος ἀπεβλήθη τοιαύτη ἀδύνατος θίξις, διὰ τὸν λόγον τοῦ νὰ μὴ ἐκκληφῇ αὐτὴ
 ὡς συνθηκολογητικὴ μετὰ τῆς Προστασίας, τῆς ὁποίας ἡ παῦσις ἐπεδίω-
 κετο.

Τὸ ριζοσπαστικὸν κήρυγμα ἦτο θερμὴ ἀπήχσις τῶν τότε (1848) καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην ἀντηχούντων δημοκρατικῶν κηρυγμάτων. Ἡσπίασθη δ' αὐτὸ πρῶτον ἡ μεγάλη πλειονότης τοῦ κεφαλληνιακοῦ λαοῦ, ἡγουμένης τῆς ἐνθουσιώσης νεολαίας, ἥτις ἀπετέλει τὸ γνωστὸν *Δημοτικὸν Κατάστημα*. Βραδύτερον ἠσπίασθη αὐτὸ ἡ Ζάκυνθος, ὅπου οἱ κκ. Καλλίνικος καὶ Βερούκιος ὑπεστήριζον αὐτὸ ἐνθέρμως διὰ τοῦ *Ρήγα*. Ἐν ταῖς λοιπαῖς νήσοις δὲν εὔρε μεγάλην ὑποστήριξιν, — δὲν λέγω παρὰ τῷ λαῷ, διότι τοῦτο θὰ ἦτο βλασφημία, — ἀλλὰ παρὰ ταῖς λεγομέναις ἀνεπτυγμέναις τάξεσιν, αἵτινες ἀπέκλινον μᾶλλον εἰς τὰς μεταρρυθμιστικὰς ἰδέας.

Τὸ ριζοσπαστικὸν κόμμα δὲν εἶχεν ὡς ἀποκλειστικὸν αὐτοῦ σκοπὸν τὴν ἔνωσιν. Ταύτην ἐθεώρει ὡς τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς γενικωτέρας ἐνεργείας, ἥτοι πρὸς διάδοσιν καὶ πραγμάτων τῶν δημοκρατικῶν ἀρχῶν, ὧν ἐνεφορεῖτο.

Ἄς μοι ἐπιτραπῆ νὰ ἐπιμείνω εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο τοῦ δημοκρατικοῦ χαρακτῆρος τοῦ ριζοσπαστισμοῦ, διότι ἐπ' αὐτοῦ τοῦτου ἐστήριξεν ἀκολούθως ὁ κ. Λομβάρδος τὴν ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς ριζοσπαστισμοῦ ἀποστασίαν του, ἀρνούμενος αὐτὸν, καὶ ἰσχυριζόμενος ὅτι ὁ ριζοσπαστισμὸς ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς του μόνον τὴν ἔνωσιν ἐπεδίωκεν.

Ἡ πρώτη ἐκδοθεῖσα ἐν Κεφαλληνίᾳ ριζοσπαστικὴ ἐφημερίς, ὁ *Φιλελεύθερος*, ὑπὸ τοῦ νῦν συκοφαντούμενου Ἡλία Ζερβοῦ, ἰδοὺ πῶς διετύπου τὸ πρόγραμμά της :

« Ἐκαστον κόμμα, διὰ νὰ ἦναι τοιοῦτο, ὀφείλει νὰ προσβῆ ἀρχὰς μονίμους καὶ στερεὰς, αἵτινες πραγματοποιούμεναι νὰ ἔχουν εἰς ἑαυτὰς ὅλην τὴν δύναμιν νὰ παράγουν, διὰ τινὰ τοῦλάχιστον καιρὸν, τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ λαοῦ, χωρὶς νὰ ἀφήσωσι κενὰ καὶ νὰ διεγείρουν ταχέως νέας ἐπιθυμίας. Οἱ ριζοσπασταί, λόγου χάριν, ἀποτελοῦν κόμμα (ἐν λαῷ ὀλόκληρος δύναται οὕτω νὰ ὀνομασθῆ) ἀληθὲς καὶ ἰδικαίτερον, διότι προσβῆσιν ἀρχὰς στερεὰς καὶ διαρκεῖς. Ἡ πύξις τῆς Προστασίας, ἡ ἔνωσις τῆς Ἐπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ ἀνάγεσις δημοκρατικῆς πολιτείας, εἶναι ἀρχαί, αἵτινες πραγματοποιούμεναι δὲν ἀφίουν οὐδὲν κενόν. »

Ἡ *Ἀναγέννησις*, γραφομένη ὑπὸ τοῦ Ἰωσήφ Μομφεράτου, ἔφερεν ἐν τῷ τίτλῳ αὐτῆς τὸν χαρακτηρισμὸν: *Ἐφημερίς δημοκρατική*. Συνκεφαλαίονε δὲ οὐσιωδῶς, ἐν προγράμματι, τὰς ἀρχὰς της, ἅ, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ὑποστήριξιν τῶν ἀπαρχαπτῶν καὶ ἀναπαλλοτριωτῶν δικαιωμάτων τοῦ ἑπτανησια-

κοῦ, ὡς καὶ παντὸς ἄλλου ἑλληνικοῦ λαοῦ, εἰς τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ ἀποκατάστασιν ὅ, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ διάδοσιν τῶν ὑγιῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀρχῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων πάσα καλῶς ὀργανισμένη πολιτεία πρέπει νὰ στηρίζεται, καὶ κατὰ τὰς ὁποίας ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία ὑπὲρ πάσαν ἄλλην πρέπει ἐντελῶς νὰ διοργανισθῆ τοῦτέστι, τοῦ δόγματος τῆς ἐλευθερίας, ἰσότητος καὶ ἀδελφότητος, καὶ τοῦ συνυποτιθεμένου τῆς κυριαρχίας τοῦ λαοῦ, ὡς ὑπερτάτου καὶ ἀναπαλλοτριώτου δικαιώματος τῆς κοινωνίας, ὡς μόνου καὶ ἀληθοῦς μέσου τῆς καθιερώσεως πάσης κοινωνικῆς ἀληθείας, ὡς μόνης καὶ ἀληθινῆς πηγῆς τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας. »

Ὁ *Χωρικός*, ἐφημερίς ἐκδιδουμένη κατὰ τὰ 1850—1852 ὑπὸ τῆς νεολαίας τοῦ *Δημοτικοῦ Καταστήματος*, καὶ συντασομένη καταρχὰς κυρίως ὑπὸ τῶν κκ. Δ. Δαυῆ καὶ Μ. Κουρβισιάνου, ἀπαντῶν εἰς τὰς κατὰ τῶν ριζοσπαστῶν συκοφαντίας τῆς ἐν Κερκύρα καταχθονίου ἐφημερίδος, *Φίλου τοῦ Λαοῦ*, ἐξεφράζετο ὡδὲ πως :

« Ἐὰν ὑπῆρχε μικρὸν τι εἰλικρινείας ἔχνος εἰς τοὺς συκοφάντας μας, ἐὰν ἡ αἰδῶς δὲν τοὺς εἶχεν ὅλως ἀποχαιρήσει, ἠθέλαμεν ἐρωτήσει αὐτοὺς, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ριζοσπαστας, νὰ μᾶς εἴπωσι ποῖα εἶναι αἱ ὀπισθοδρομικαὶ τῶν ἰδέαι καὶ τὸ κατὰ τῆς προόδου πνεῦμά των ; ..

« Εἶναι ἄρα γε πρόσκομμα εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῶν λαῶν ἡ ἀποκατάστασις τῶν ἐθνικοτήτων, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ὑψοῦσι καὶ αὐτοὶ τὴν ἀδύνατον φωνὴν των, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας ἀπαιτοῦσι τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν συνένωσιν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς; — Θεωροῦνται ἄρα γε ὡς ὀπισθοδρομικαὶ αἱ δημοκρατικαὶ ἀρχαὶ τὰς ὁποίας προσβῆουσιν; (*) Ἦτο ἄρα γε ἐναντίως εἰς τὴν πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ λαοῦ ἡ ὑποστήριξις κατὰ ἡ ψῆφός των ὑπὲρ τῆς καθιερώσεως τῆς ἐθνικῆς γλώσσης, εἰς πάσας τὰς ἀρχὰς τοῦ Κράτους; Ἀντίκειται εἰς τὰς καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην ἐπικρατούσας φιλανθρώπους καὶ προοδευτικὰς ἰδέας ἡ ἐλάττωσις τῶν σκληρῶν καὶ ἀπανθρώπων ποινῶν, καὶ ἡ κατάργησις τῆς καταίσχυνούσης τὴν ἀνθρωπότητα ποινῆς τοῦ θανάτου; ... Καὶ ἂν ὄχι ταῦτα, μή-

Ἡ αὐτὴ ἐγράφεν ὁ *Χωρικός* εἰς ἀπάντησιν τῆς ὑπὸ τῶν καταχθονίων προσπιπομένης εἰς τοὺς ριζοσπαστας μομφῆς ἐπὶ ὀπισθοδρομικότητι, διότι οὕτω, διὰ τὸν λόγον τῆς ἀποφυγῆς παντὸς ὅ,τι ἠδύνατο ὡς συνηκολογησι μετὰ τῆς Προστασίας νὰ χαρακτηρισθῆ, ἀπέκρουεν τὰς συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις περὶ τῶν ἐγγίνατο λόγος.

πως αποδεικνύη επισθοδρομικούς τού ριζοσπάστας τὸ εὐ-
αγγελικὸν δόγμα τῆς ἐλευθερίας, ἰσότητος καὶ ἀδελφότητος,
τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀρτίως διακηρύξει ἡ ἔθνοσωτήριος φεβροα-
ριανὴ ἐπανάστασις, καὶ τὸ ὁποῖον δὲν εὗρεν ἰστέραν τὴν
καρδίαν αὐτῶν ἐτοιμὴν πρὸς ὑποδοχὴν καὶ ὄσσην ἠδύνατον
ὑποστήριξίν του ; »

Ἐκ τούτων ἀριδύλως καταδείκνυται ἡ δημοκρατικὴ φύσις
τοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ γεννηθέντος ριζοσπαστισμοῦ. Τὰς αὐτὰς
ἀρχὰς ὑπεστήριξεν ἀκολούθως καὶ ὁ ἐν Κερκύρα ἐκδοθεὶς *Ρι-
ζοσπάστης*, ὁ ἐν Ζακύνθῳ *Ρήγας* καὶ ὁ ἐν Κεφαλληνίᾳ *Κε-
ραυρὸς*. Καθαρῶς δὲ δημοκρατικὸν χαρακτῆρα ἔφερον καὶ
πᾶσαι οἱ ἐπιδείξεις καὶ διαδηλώσεις τοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ *Δη-
μοτικοῦ Καταστήματος*, ὅπερ ἦτο ὁ πρῶτος πυρὴν καὶ τὸ κέν-
τρον τοῦ ριζοσπαστισμοῦ.

Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Εὐρώπῃ, ὡς τοιοῦτο ἀνεγνωρίζετο τὸ
κόμμα τοῦτο. Ἴδου π. γ. πῶς περὶ αὐτοῦ ἐξεφράζετο ἡ
Γενικὴ Ἐφημερίς τοῦ Φραγκοφορτίου κατὰ τὸ 1851 :

« Τὸ κόμμα ὅπερ θέλει τὴν ἔνωσιν τῆς Ἑπτανήσου μετὰ
τῆς Ἑλλάδος, καθίσταται καθ' ἐλάχιστην ἔτι μᾶλλον πολυά-
ριθμον. Τὸ κόμμα τοῦτο δὲν καταφέρεται μόνον κατὰ τῆς
βρετανικῆς προστασίας, ἀλλ' ἀγωνίζεται ὡσαύτως ἐν γένει
εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ ριζοσπαστισμοῦ . . . Ἡ ἐλπίς τῆς Ἀγ-
γλίας θέλει ματαιωθῆ, διότι ἡ μεγάλη τοῦ ἑπτανησιακοῦ
λαοῦ πλειονότης εἶναι ἤδη σταθερῶς ἀφωσιωμένη εἰς τὰς ἰδέας
τῆς δημοκρατικῆς ἀναπλάσεως καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας. »

Αὗται ἦσαν αἱ ἀνάκαθεν ὑπὸ τοῦ κεφαλληνιακοῦ ριζοσπα-
στισμοῦ κηρυχθεῖσαι καὶ ὑποστηρικθεῖσαι ἀρχαί. Ταύτας ἠ-
σπάζετο καὶ ὁ κ. Λιβαδάς, ἄχρι τῆς μετὰ τοῦ κ. Λομβάρδου
συμμαχίας του. Ταύτας ἠσπάσθησαν καὶ οἱ ἐν Ζακύνθῳ πρῶ-
τοι ριζοσπάσται *Καλλίνικος*, *Βερύκιος*, *Δομενεγίνας*, *Δεσύλας*,
Μινώτος κ. λ. Ὑπὲρ τούτων εἰργάσθησαν, ἠγωνίσθησαν, ἐ-
μαρτύρησαν οἱ ριζοσπάσται τοῦ 1850, μετὰ τῶν ὁποίων
ὅμως μάτην θέλει ἀναζητήσῃ τις τὸν κ. Λομβάρδον· διότι ὁ
κύριος οὗτος κατῆλθεν ὅπως ἀγωνισθῆ κατὰ τῆς Προστασίας,
ὅτε εἶχε παρῆλθει πλέον ἡ ἐποχὴ τῶν καταδράξεων καὶ τῶν
προγραφῶν ὅτε ἦτο πλέον ἐποχὴ, καθ' ἣν ἠδύνατο νὰ γράψῃ
καὶ νὰ λέγῃ τις ὅ,τι ἂν ἤθελεν, ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου φόβου
ὅτι ἠδύνατο, ἔστω καὶ διὰ μίαν μόνην νύκτα, νὰ κομμηθῆ εἰς
τὰς φυλακάς ὅτε ἦτο πλέον ἐποχὴ, καθ' ἣν οἰαδιόποτε ἐ-
πίδειξις φιλοπατρίας ἠδύνατο νὰ γίνηται ἄνευ τῆς ἐλαχίστης
θυσίας ἢ δαπάνης.

Ἐραξῆς, θέλω ἐξετάσει τὰς κατὰ τῶν κκ. Ζερβῶν καὶ
Μομφερράτου διαλαμβανόμενας ἐν τῷ *Παρθασῶ* κατηγορίας.

Γ'.

Ἐκθέσας τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς, ἃς ἐκήρυξεν ὁ ριζοσπαστι-
σμός κατὰ τὴν ἐμφάνισίν του ἐν τῷ πολιτικῷ σταδίῳ, ἔρ-
χονται ἤδη νὰ ἀνασκευάσω τὰς ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ ἐν μέσῳ Μονάχῳ
τῆς Βυλαρίας σπουδαστοῦ τῆς Θεολογίας, κ. Σπ. Παπαγεωρ-
γίου, ὑπογραφήσῃ διατριβῇ ἐμπεριεχομένης κατηγορίας κατὰ
τῶν κκ. Μομφερράτου καὶ Ζερβῶν.

Λοιπόν :

Κατὰ πρῶτον, ὡς εἶπον, ὁ διατριβογράφος κατηγορεῖ
τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν ὡς ἀπαρνηθέντων τὰς ἀρχὰς τῶν
καὶ ἀποδεχθέντων τὰς βελτιώσεις, αἵτινες δὲν ἦσαν ἄλλο ἢ
αὐτὰι αἱ μεταρρυθμίσεις ὑπὸ ἄλλο ὄνομα.

Πόθεν ἤντησεν τὰς πληροφορίας του ταύτας ὁ διατριβο-
γράφος ;

Ἐξ αὐτοῦ τοῦ Λομβάρδου καὶ ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Χιώ-
του, ὡς λέγει.

Καὶ τῷ ὄντι ὁ Χιώτης, ἐν τῇ ἱστορίᾳ του, λέγει ὅτι τὰς
βελτιώσεις ἐφεῦρεν ὁ Βράϊλας, γενόμενος κατὰ τὸ 1862
γραμματεὺς τῆς Γερουσίας, προσπαθῶν διὰ τοῦ ὀνόματος
τούτου νὰ καλύψῃ τὰς μεταρρυθμίσεις καὶ νὰ καταστήσῃ αὐ-
τὰς εὐπροσδεκτοτέρας.

Εἶπον καὶ ἀπ' ἀρχῆς ὅτι ὁ Χιώτης ἦτο φίλος τοῦ Θ.
Καρούσου, παρ' οὗ καὶ ἐλάμβανε πάσας τὰς εἰς τὴν Κεφαλ-
ληνίαν ἀφορώσας πληροφορίες. Ἐγραψε δὲ ἱστορίαν μερολη-
πτικὴν καὶ σκοποῦσαν τὴν δικαιολόγησιν τῆς διαγωγῆς τοῦ
φίλου του.

Ὁ διατριβογράφος, θέλων νὰ γράψῃ περὶ τῆς ἐποχῆς ἐ-
κείνης, καὶ ζητῶν πληροφορίας παρὰ τοῦ Χιώτου καὶ τοῦ
Λομβάρδου, ἐπραξεν ὡσανεὶ, θέλων νὰ γράψῃ περὶ τοῦ βο-
ναπαρτικοῦ πραξικοπήματος τῆς 2 Δεκεμβρίου, ἐζήτησε πλη-
ροφίας παρὰ τοῦ δουκὸς Μορνῦ, ἢ θέλων νὰ γράψῃ σήμε-
ρον περὶ τοῦ γαλλικοῦ ὑπουργείου τῆς 16 Μαΐου, ἢ περὶ τοῦ
Γαλλοῦ, ἐζήτησε πληροφορίας παρὰ τοῦ Φουρτουῦ ἢ τοῦ
Παύλου Κασσανίαν.

Ὁ διατριβογράφος, ἂν ἦτο ἄνθρωπος καλῆς πίστεως, διὰ
νὰ ἴδῃ ποῖαι ἦσαν αἱ ἀπ' ἀρχῆς περὶ βελτιώσεων ἰδέαι τῶν

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΡΑΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΔΗΞΟΥΡΙΟΥ

κκ. Μομφερράτου και Ζερβού, και ἐν γένει τοῦ ριζοσπαστικοῦ κόμματος, ὄφειλε νὰ ἀνατρέξῃ εἰς αὐτάς τὰς πηγὰς, και νὰ ἐξετάσῃ τὴν κατὰ τὸ 1850 (*) ριζοσπαστικὴν δημοσιογραφίαν. Ὅτι ὅμως δὲν ἔπραξεν οὗτος, δύναται νὰ πράξῃ πᾶς ὁ θέλων νὰ λάβῃ ἀκριβῆ περὶ τούτου ἰδέαν. Δυστυχῶς διὰ τὸν διατριβογράφον, ἀμφότεροι οἱ ὑπ' αὐτοῦ τόσῳ ἐπιπολαίως και ἀναιδιῶς συκοφαντούμενοι ἄνδρες ὑπῆρξαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δημοσιογράφοι. Ὁ Ζερβὸς ἐξέδιδε και πρὸ τῆς ἐξορίας του τὸν *Φιλελευθέρου*, ὁ δὲ Μομφερράτος τὴν *Ἀναγεννήσαι*. Αἱ ἐφημερίδες αὗται ἐξίπροσώπου τότε τὰ φρονήματα τῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ ριζοσπαστῶν, μηδ' αὐτοῦ τοῦ Λιβαδά ἐξαιρουμένου.

Οἱ ἀναγνώσται τοῦ παρόντος ἄρθρου θὰ θαυμάσωσι βεβαίως διὰ τὴν ἀναισχυντίαν και κακὴν πίστιν τοῦ τε ἱστορικοῦ και ἀρθρογράφου, ἀναγινώσκοντες τὰς ἐπομένους περικοπὰς ἐκ τοῦ *Φιλελευθέρου* και τῆς *Ἀναγεννήσεως*, και βλέποντες ὅποιαν ἰδέαν εἶχον ἔκτοτε περὶ βελτιώσεων ὃ τε Ζερβὸς και ὁ Μομφερράτος, και μετ' αὐτῶν ἅπαν τὸ ριζοσπαστικὸν κόμμα.

Ὁ *Φιλελευθέρου*, ἀποκρούων, ἐν σφοδρῷ ἄρθρῳ, πᾶσαν μεταβολὴν, σκοπὸν ἔχουσαν τὴν διὰ συνθηκολογίαν μεταξὺ Ἑπτανήσου και Προστασίας παράτασιν τῆς τελευταίας ταύτης, — και τοιοῦτος χαρακτῆρ ἐδίδετο τότε εἰς τὰς συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις, — ἐπέφερεν:

« Αἱ ἐσωτερικαὶ βελτιώσεις συνίστανται εἰς πράξεις ἐκτελουμένας ἀπὸ τὰς καθεστῶσας τοῦ Κράτους ἀρχάς· αὗται, ἐνῶ τείνουσι νὰ καλυτερεύουσιν τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ τύπου κατάστασιν, δὲν ἰσοδυναμοῦν οὔτε μὲ νέας συνθήκας, οὔτε μὲ συμβιβασμοὺς μετὰ τῆς Προστασίας· εἶναι μέτρα ὑπαγορευόμενα ἀπὸ τὰς στιγμιαίας περιστάσεις και τὰς κατεπειγούσας ἀνάγκας τοῦ τόπου· εἶναι νόμοι ἀπλῶς συντασσόμενοι πρὸς ἐσωτερικὴν τινα ἀνακούφισιν· εἶναι θεσμοὶ αἵτινες, ἐνῶ γίνονται σήμερον, αὔριον δύναται νὰ μεταβληθῶσι και νὰ ἀκυρωθῶσι· δὲν ἔχουσι οὐδένα χαρακτῆρα διαρκείας ἢ αἰωνιότητος, και δύναται νὰ ἐκδίδωνται και τροποποιῶνται εἰς οἰανδήποτε θέσιν εὐρίσκειται ἢ Ἑπτανήσῳ, ὅταν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην. Ἐάν ἡ παιδεία τῆς ἦναι παραρρημένη, ἐάν ἡ νομοθεσία τῆς ἦναι στρεβλῆ, ἐάν τὸ ἐμπόριόν τῆς ἦναι νε-

(*) Ὅς και πρὶν και ἐφεξῆς.

περιωμένον, ἐν ἡ φροολογία τῆς ἐπιβαρῦνη εἰς ἄκρον τὸν λαόν, δύναται, και εἰς τὴν ἐνεστώσαν και εἰς οἰανδήποτε ἄλλην κατάστασιν, νὰ βελτιώνωνται δι' εἰδικῶν νόμων, χωρὶς νὰ μεταβάλλεται ποσῶς ἡ πολιτικὴ αὐτῆς θέσις, ἢ νὰ καθιερόνεται πολιτικὸν συνάλλαγμα. »

Ταῦτα ἔλεγεν ὁ Ζερβὸς, πρὸ τῆς ἐξορίας του, περὶ βελτιώσεων. Ὁ δὲ Μομφερράτος, ἐν τῇ *Ἀναγεννήσαι*, ἐξεφράζετο ὡδὲ πως:

« Καθ' ὅσον ἰδίως τὸ ριζοσπαστικὸν κόμμα ἀφορᾷ, αὐτὸ, ὡς ἀρχῆθεν ἀπέδειξε, και διὰ τοῦ τύπου και διὰ τῆς ἐν τῇ Ἐ' Βουλῇ ἐνεργείας του, ἔθεσε μὲν ὡς ἀρχικὸν και πρῶτιστον αὐτοῦ βῆμα τὸ ζήτημα τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως, πλὴν ταυτοχρόνως εἰς τὴν κατάστασιν τῆς τοσαῦτα πασχούσης ταύτης κοινωνίας ἀποβλέπον, εἰς μόνην τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος δὲν περιωρίσθη, ἀλλὰ διάφορα και σπουδαῖα ζητήματα, ἀφορώντα τὴν διευθέτησιν τῆς ἐπικρατούσης ἀθλιεστάτης πολιτικῆς και κοινωνικῆς καταστάσεως, ἀνεκίνησε, τὰ ὅποια ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς Ἐ' Βουλῆς μαρτυροῦνται, και τὰ ὅποια, βεβαίως, ἂν ἡ αὐθαίρετος θέλησις τοῦ τότε ἀντιπροσώπου τῆς Προστασίας και ἡ ἔνοχος εἰς τὰ θελήματα αὐτοῦ ὑπόκλησις τῆς δουλικῆς Γερουσίας δὲν ἀπέκρουαν και δὲν ἐματαιοῦσαν, ἤθελαν ἐπιφέρει πολλῶν και μεγάλων δεινῶν θεραπείαν. »

Ἡδυνάμην νὰ φέρω και ἄλλας μαρτυρίας, ἐξ ἄλλων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἢ ὀλίγον τι μεταγενεστέρων ριζοσπαστικῶν ἐφημερίδων, φρονῶ ὅμως ὅτι αἱ δύο αὗται περικοπῆ ἀρκούσιν ὅπως καταδείξωσιν ὅτι τὸ ζήτημα τῶν βελτιώσεων, ὅπως διάφορον τοῦ τῶν μεταρρυθμίσεων, ἦτο ἐκ τῶν πρώτων ἅτινα ἀνεκίνησεν ὁ ριζοσπαστισμὸς, και ὅτι τὸσον ὁ ἱστορικὸς Χιώτης καθὼς και ὁ διατριβογράφος τοῦ Παργασσοῦ ψεύδονται ἀναιδέστατα, ἰσχυριζόμενοι ὅτι τὰς βελτιώσεις ἐφεῦρεν ὁ Βράϊλας κατὰ τὸ 1862, ὅπως καλύψῃ τὰς μεταρρυθμίσεις.

Ὁ ἱστορικὸς Χιώτης λέγει ὅτι « οἱ ριζοσπάσαι οὐδεμίαν βελτίωσιν ἢ τροπολογίαν κυβερνητικὴν παρεδέχοντο, ἐπιμένοντες δὲ εἰς τὸ σύστημα τῆς χειροτερεύσεως, ἤθελον ἢ κυβερνήτης νὰ παραλύηται, διότι ἐκ τούτου ἤθελον ἀναγκασθῆ ἢ Προστασία εἰς τὴν χειραφέτησιν τοῦ Ἰονίου». Τοῦτο τιμᾷ ἀλλῶς τὴν κρίσιν τοῦ ἱστορικοῦ. Δυστυχῶς ὅμως, ἡ παρατάσιν και ἡ χειροτέρευσις δὲν θὰ εἶχον τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο. Ἀπειναντία, θὰ ἀπεθάρρυνον ἐπὶ τέλους τὸν λαόν, — διότι

καὶ ἡ καρτερίᾳ ἔχει τὰ ὄριά της, — καὶ ἡ θὰ ἐρρίπτετο ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῶν μεταρρυθμιστῶν, ἢ, ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του, θὰ ἐξεγείρετο καὶ θὰ προέβαινε εἰς ἐπαναστατικὰ κινήματα. Τὸ τελευταῖον δὲ τοῦτο ἦτο τὸ πιθανώτερον. Τοῦτο ἐπεδίωκον οἱ μετὰ τοῦ Λομβάρδου συμμαχίσαντες καταχθόνιοι, ὅπως λάθωσιν ἀφισμὴν νὰ καταλύσωσι καὶ τὰς ὀλίγας ἐλευθερίας, μένοντες οὕτω κύριοι τοῦ πεδίου καὶ κερήμενοι τοῦς ἰδρωτάς καὶ τὸ αἷμα τοῦ δυστυχοῦς λαοῦ. Εἰς τὸ ἀναπόφευκτον τοῦτο ἀποτέλεσμα ἦγεν ὁ ὑπὸ τοῦ κ. Λομβάρδου ἐγκαινισθεὶς ψευδορριζοσπαστισμὸς. Καὶ τὸν κίνδυνον τοῦτον ὅπως προλάβῃ ὁ ἀληθὴς ριζοσπαστισμὸς, ἀνεκλήρυξεν ἀπ' ἀρχῆς τὸ δόγμα τῶν ἐσωτερικῶν βελτιώσεων, αἰτινες, πραγματοποιούμεναι, ἐβεβλήθησαν τὴν κινδύνασιν τοῦ λαοῦ, ἐχειραφέτουσιν αὐτὸν ἐκ τῶν ἀνύχων τῶν καταχθονίων, καὶ ἐδίδον αὐτῷ νέαν ἰσχύνην, ὅπως ἐξακολουθῇ τὸν κατὰ τῆς Προστασίας ἀγῶνα.

Ὅτι ἡ πολιτικὴ αὕτη δὲν ἐσύμφερε τὴν Προστασίαν καὶ τοῦς αὐτὴν ὑπηρετοῦντας καταχθόνιους, ἀπόδειξις τρανωτάτη αἰ ἐξορίαι καὶ αἰ προγραφαὶ τῶν τῆς πολιτικῆς ταύτης ὁπαδῶν.

Ὅτι δὲ ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Λομβάρδου ἐγκαινισθεῖσα πολιτικὴ ἐξυπηρετῇ τὰ συμφέροντα τῶν καταχθονίων, ἀπόδειξις ἡ μετ' αὐτοῦ συμμαχία τῶν, καὶ ἡ ὑποστήριξις ἣν ἐν τῇ Βουλῇ καὶ τῇ δημοσιογραφίᾳ παρέσχον εἰς αὐτόν.

Οἱ καταχθόνιοι δὲν ἐφοβοῦντο τὴν ἐνωσιν. Δὲν ἐπίστευον εἰς τὴν πραγμαποίησίν της. Ὡς ἐκ τούτου, ἠδιαφόρουν περὶ τοῦ κηρύγματος. Ὅ,τι ἐφοβοῦντο ἦτο ἡ ἐξέλεξις τῆς διαχειριστέως τῶν καὶ ἡ ἀπόλεια τῆς ἐξουσίας. Πάσαι αἰ ἐνέργειαι τῶν, πρὸς ἀποσύνθεσιν τοῦ κινδύνου τούτου ἔτεινον. Καὶ εἰς τοῦτο ὁ μέγας πατριώτης Λομβάρδος ὑπηρετεῖ αὐτοῦς: ἀναμασίαν, κωλύων πᾶσαν κατ' αὐτῶν βουλευτικὴν ἐνέργειαν, διὰ τῶν ὑπὲρ ἐνώσεως θεατρικῶν ἐπιδείξεών του, αἰτινες οὐ μόνον οὐδὲν πρακτικὸν ἀποτέλεσμα ἠδύνατο νὰ ἔγχοσιν, ἀλλὰ καὶ δισκινδύνουν αὐτὸ τὸ ἐθνικὸν ζήτημα, ρίπτουσαι αὐτὸ ὡς ἐκθετον εἰς τοῦς πάδας τῆς Ἀνάσσης τῆς Μεγάλης Βρετανίας.

Πιστεύω ὅτι ἀρκούντως ἀπεδείχθη τὸ ψεῦδες, τὸ ἀναπόστατον καὶ τὸ κηρόβουλον τῆς πρώτης κατηγορίας.

Ἔρχομαι ἤδη εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν.

Ὁ ὑπογράφας τὴν διατριβὴν κ. Παπαγεωργίου κατηγορεῖ τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν ὅτι, ἐνῶ παρητήθησαν πρῶ-

τον τῆς βουλευτικῆς θέσεως, ἐνλεχθέντες, ὁ μὲν πρόεδρος, δὲ ἀντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς, ἐπαλινώθησαν ἔπειτα, καὶ ἐδέχθησαν τὰς θέσεις ταύτας, γερόμενοι οὕτως ὑπ' ἀλλήλοι τοῦ ἀρμοστοῦ (*).

Περὶ τοῦ τελευταίου τούτου ἰσχυρισμοῦ, ὅτι δηλαδὴ ὁ πρόεδρος καὶ ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς ἦσαν ὑπ' ἀλλήλοι τοῦ ἀρμοστοῦ, κρίνω περιττὸν νὰ ἐπασχοληθῶ, διότι θὰ ἠδίκουν μεγάλως τοῦς ἀναγνώστας. Τοιοῦτό τι μόνον θεολόγος δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ....

Ἔρχομαι λοιπὸν εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς κατηγορίας.

Ποιεῖσθαι! Ὁ κ. Παπαγεωργίου, ἢ μᾶλλον ὁ γράψας τὴν διατριβὴν, ἀναφέρει, μετὰ μεγάλης λεπτομερείας, συνειδήσεις ἐπὶ συνειδήσεων, ὥστε φαίνεται ὅτι, γράφων, εἶχεν ὑπ' ἔμφιν τὰ πρακτικὰ τῆς ΙΒ' Βουλῆς καὶ ὅμως, ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς παρατήσεως τῶν κκ. Μουφερράτου καὶ Ζερβου, καὶ τῆς συνεπέλα ταύτης ἐκλογῆς αὐτῶν εἰς τὴν προεδρείαν καὶ ἀντιπροεδρείαν, παύερχεται ἐν σιγῇ τὰ προκαλέσαντα ταύτας αἰτία, περιοριζόμενος μόνον εἰς ἀορίστους τινὰς ἐκφράσεις τοῦ ἱστορικοῦ Χιώτου, εἰς τὰς ὁποίας προσθέτει: «Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ὁ κ. πρόεδρος, τὸ 1862, προσεπάθησε νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀποδοχὴν ἐκείνην· αὕτη ὅμως εἰς τὸ δημόσιον οἰκτράν ἐντύπωσιν ἐπροξένει, καὶ οἱ μὲν ἐζήτουν νὰ ἐξηγήσωσιν αὐτὴν διὰ τῆς ἐκ τῆς ἐξουσίας ἐλεσινότητος εἰς ἣν περιήλθεν, ἄλλοι δὲ ἄλλα ἐβεβαίουν περὶ σχέσεων αὐτοῦ καὶ ἄλλων ἀποστατῶν ριζοσπαστῶν, ὡς τὸς ἀπεκάλουν, πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις Ἀγγλον πρέσβυν, καὶ ἄλλοι ἄλλα. Καὶ τόσον μᾶλλον ἡ διαγωγὴ αὐτοῦ ἦτο ἀκατανόητος, τῇ 20/4 Μαρτίου 1862, ἀναδεχομένου τὴν προεδρείαν τῆς ΙΒ' Βουλῆς, καθ' ὅσον κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐδήλου τὴν ἀπὸ τῆς βουλευτικῆς θέσεως παραίτησίν του....»

Ἀνέφερον τὴν περικοπὴν ταύτην τοῦ διατριβηγράφου, διότι ἐν αὐτῇ ἐμπεριέχεται ἅπαν τὸ δεικνύμενον τοῦ ἐπιβούλου καὶ μοχθηροῦ συκοφάντου, διότι ἐν αὐτῇ περιέχονται τόσα

(*) Οἱ ὑπὸ τῆς Βουλῆς ἐκλεγόμενοι, πρόεδρος καὶ ἀντιπρόεδρος οὕτης, νὰ χαρακτηρίζωνται ὡς ὑπ' ἀλλήλοι τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐπιτελεστικῆς ἐξουσίας, τοῦτο ἀληθὺς εἶναι πρωτοφανές καὶ πρωτάκουστον! Τόσον δὲ μᾶλλον ποσόλογος εἶναι ὁ τοιοῦτος ἰσχυρισμὸς ἐν τῇ προκειμένῃ περιστασίᾳ, ὅτι ὁ ἀντιπρόεδρος καὶ ὁ πρόεδρος καὶ ὁ ἀντιπρόεδρος ἐκλεχθέντες, καὶ οἱ ἐθέρμων καὶ ἐπιμόνων προτροπῶν ἠναγκάσθησαν εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς νὰ ἐνδώσωσι.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΝ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΠΕΡΟΚΡΙΣΙΜΩΝ

φειδῶη καὶ τόσαι διαστροφαι, ὅσαι καὶ λέξεις. Μόνον ψυχῆ μοχθηρὰ καὶ κακεντρεχῆς ἡδύνατο νὰ γράψῃ ταῦτα.

Οἱ ἀναγνώσται θὰ φρίξωσι βεβαίως, βλέποντες τὸν βαθμὸν, εἰς ὃν δύναται νὰ κατέλθῃ ἡ ἀνθρώπιнос μοχθηρία, ὅταν μάθωσι πῶς ἀληθῶς συνέβησαν τὰ ἐν τῇ ἀνωτέρω παρὰγράφῳ ἀναφερόμενα γεγονότα.

Διαλυθείσης τῆς 1Α' Βουλῆς, προσεκληθῆναι τὸ ἐκλογικὸν σῶμα, πρὸς ἐκλογὴν νέων ἀντιπροσώπων. Ἐπιτροπῇ, συγκειμένη ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Δημοτικοῦ Καταστήματος καὶ πολλῶν ἄλλων πολιτῶν, μετέβη παρὰ τοῖς κκ. Ζερβῶ καὶ Μουφερράτῳ, καὶ ἠρώτησεν αὐτοὺς ἀν' ἀποδέχωνται τὴν ὑποψηφιότητα. Κατόπι δὲ ἐπιμόνων προτροπῶν, ἀπαντησάντων αὐτῶν καταφατικῶς, τὸ Δημοτικὸν Κατάστημα ἔθετο τὰ ὀνόματά των ἐν τοῖς ψηφοδέλτιοις του, καὶ τὸ ἐκλογικὸν σῶμα ἐξελέξατο αὐτοὺς διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας. Ἐκλεχθέντες, μετέβησαν ἀμέσως εἰς Κέρκυραν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν βουλευτικῶν καθηκόντων των. Οἱ ἐκλογεῖς τῆς Κεφαλληνίας, ἐκλέγοντες αὐτοὺς, ἐστιγματίζον τὴν κατ' αὐτῶν διαγωγὴν τῆς Προστασίας. Ἄλλ' ὁ ἀρμοστής Στόρξ πῶς ἀνταπεκρίθη εἰς τὴν ἔκφρασιν ταύτην τοῦ κεφαλληνιακοῦ λαοῦ; Διὰ τοῦ διορισμοῦ τοῦ Δ. Κερουσίου εἰς τὴν προεδρείαν τῆς Γερουσίας! Τὸν διορισμὸν τοῦ ἀνδρὸς τούτου, τοῦ κυριωτέρου μοχλοῦ τῆς κατοχθονίου σπείρας, τοῦ αὐτουργοῦ τῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ προγραφοῦν, οἱ δύο Κεφαλλῆνες βουλευταὶ ἐξέλαβον, καὶ δικίως, ὡς προσβολὴν κατὰ τῆς πατρίδος των, καὶ προσήνεγκαν ἀμέσως τὰς ἐκ τῆς βουλευτικῆς θέσεως παραιτήσεις των. Ὁ λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὸ γεγονός· τοῦτο δύναται εὐκόλως νὰ ἐνοήσῃ τὰς ἐν τῇ παραιτήσεϊ τοῦ κ. Ζερβοῦ ἐμπεριεχομένας φράσεις περὶ ἀνασχεσεως τοῦ παρατετάσματος κτλ., ἃς ἀναφέρει μὲν ὁ διατριβογράφος, δὲν λαμβάνει δὲ τὸν κόπον νὰ ἐξηγήσῃ.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν φράσεων τούτων, ἃς μοὶ ἐπιτραπῆ νὰ ἀναφέρω καὶ τὴν ἐπομένην περικοπὴν ἐκ τῆς παραιτήσεως τοῦ κ. Μουφερράτου.

« Μολοντί υπέθετα, — λέγει ὁ ἐξοριστὴς τῆς Ἐρικουσίας, — καὶ προσέβλεπα τὰ περιστοιχίζοντα τὴν ἐντολὴν ταύτην προσκόμματα καὶ τὰς δυσχερείας, ὡς ἐκ τοῦ ἐπικρατοῦτος ἀποτροπαίου συστήματος τῆς ξενικῆς δεσποτείας, δὲν ἡδυνάμην ὅμως ποτὲ καὶ νὰ φαντασθῶ, κατόπι τῆς ἐξανακληθείσης ἡδῆ σειρᾶς τῶν παντοειδῶν κακώσεων, ἀναφανομένων, οὔτε τοσαύτην ἀνηλεῆ καὶ ἀδυσώπητον σκληρότητα κατὰ

τῆς βαρέως στεναζούσης ἡμῶν πατρίδος, οὔτε τοσαύτην καταπάτησιν τῶν δικαιωμάτων της, οὔτε τοσαύτην προσβολὴν καὶ ἐξυβρίσιν τῆς ἐλευθέρως ἐκλεχθείσης καὶ μόλις καταρτισθείσης ἀντιπροσωπείας της, ὅποια ἤδη ἀναφανδὸν καὶ ἀσυστόλως παρουσιάζονται. Ἐν τοιαύτῃ θέσει πραγμάτων, θεωρῶν ὅτι οὔτε πρέπουσα, οὔτε ἀποτελεσματικὴ ὡς πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν βουλευτικῶν καθηκόντων καθίσταται πλέον ἡ ἐξακολούθησις τῆς ἐντολῆς μου, κρίνω ὀφειλόμενον ν' ἀπαλλαγθῶ αὐτῆς, καὶ ἰδοὺ σπεύδω νὰ ἀπευθύνω πρὸς τὴν Βουλὴν τὴν παραίτησίν μου ».

Αὕτη εἶναι ἡ γλῶσσα, δι' ἣς οἱ ὑπὸ τοῦ διατριβογράφου χαρακτηριζόμενοι ὡς ἀπιστίται, καὶ κατηγορούμενοι ὅτι ἦσαν εἰς σχέσεις μετὰ τῆς ἐν Ἀθήναις ἀγγλικῆς πρεσβείας, ἐστιγματίζον τὴν ὑπὸ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Προστασίας γενομένην κατὰ τῆς Κεφαλληνίας, καὶ ἐν γένει τῆς Ἐπτανήσου, προσβολὴν, — προσβολὴν, κατὰ τῆς ὁποίας οἱ ἥρωες τοῦ διατριβογράφου Λομβαρδιανοὶ οὐδὲ κἀν λέξιν ἔκριναν κἀλὸν νὰ προσφέρωσιν.

Ἡ ἐν τῇ Βουλῇ ἀνάγνωσις τῶν δύο τούτων παραιτήσεων γενικὴν ἐπρὸς ἐξήνεσε δυσαρέσκειαν. Τινὲς τῶν βουλευτῶν προέτεινον νὰ ἀποφανθῇ ἐπ' αὐτῶν ἡ Βουλὴ μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ προέδρου. Πρόεδρος δὲ ἐπροτείνετο ὁ φίλος καὶ συναθλητῆς τοῦ Λομβάρδου κ. Στέφανος Παδοβάς. Τότε ὁ Σ. Κουρῆς ἀναστὰς, ἐν μέσῳ βαθείας σιγῆς, ἔλεξε τάδε :

« Καίτοι ὑπαρχόντων ἐπὶ τῆς τραπέζης τῶν πρὸ μικροῦ ἀναγνωσθέντων δύο ἐγγράφων, ἀφορώντων τὴν παραιτήσιν τῶν βουλευτῶν Ἡλία Ζερβοῦ καὶ Ἰωσήφ Μουφερράτου, οὐδὲν ἦσσαν, ἐπειδὴ ἡ βουλὴ ἐπεφυλάχθη ν' ἀποφανθῇ περὶ τῶν παραιτήσεων αὐτῶν μετὰ τὸν διορισμὸν τοῦ ὀριστικοῦ προέδρου, δικαιοῦμαι λοιπὸν νὰ θεωρήσω εἰσέτι παρόντας τοὺς ἀνδρας ἐκείνους, οἵτινες, ὑπὲρ ἐνδόξου ἀγῶνος παλαίοντες, παντοειδεῖς ἐν τοῖς ξηροσκοπέλοις ἐπὶ ὄλκῃν πενταετίαν ὑπέστησαν θυσίας καὶ δεινοπαθήματα. Εἶναι εἰσέτι μεταξὺ ἡμῶν οἱ σταθερῶς τὰ μαρτύρια ὑπομείναντες, οἱ δικαίως ἐθνομάρτυρες ἀποκαλούμενοι. Τί δὲ ὀφείλει ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ πράξῃ ἡ Βουλὴ, τὴν ἀξιοπρέπειάν της αἰσθανομένη; Βουλεύεται ἰδέσθαι ὅτι πρέπει νὰ ὑπηρετήσωμεν μεγάλην ἰδέαν, νὰ δικαιώσωμεν διὰ τοῦ Ζερβοῦ καὶ τοῦ Μουφερράτου ἅπαντας τοὺς ἀναξιοπαθοῦντας καὶ ὑποστάντας τὰς ἐξορίας, τοὺς καταδιωγμοὺς καὶ τὰς στερήσεις. Καθῆκον ἔχομεν νὰ ἱκανοποιήσωμεν τὴν Ἐπτανήσον καὶ τὴν πολυπαθῆ Κεφαλληνίαν. Ἐν-

ΙΑΚΩΒΑΤΙΔΟΥ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΗΜΟΥ

τιμοὶ καὶ ἀξιοπρεπὴ ὑφείλομεν νὰ ποιῶμεν κατὰ τῆς Προστασίας καὶ τῆς νεοσυστηθείσης κυβερνήσεως διαμαρτυρησῶν, ἀναγορευόντες ὁμοθυμῶς πρόεδρον τῆς Βουλῆς τὸν Ἡλίου Ζερβόν. Ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν, ἃς τηρήσωμεν τοῦ τύπου τοῦ συντάγματος. Κύριό μου, φοβοῦμαι ὅτι δὲν θέλωμεν δυνηθῆν νὰ μεταπείσωμεν τὸν Ζερβόν τὴν παραίτησίν του νὰ ἀποσύρῃ. Καὶ ταῦτα λέγω ἀναλογιζόμενος τὴν εἰς τοὺς ξηροσκοπέλους ἐκείνους σταθερὰν ἐπιμονὴν του, καθ' ἧς ἅπαντα τὰ ὄπλα τῆς αὐθαρέτου καὶ καταχρηστικῆς ἐκείνης ἐξουσίας τῆς λεγομένης ὑψηλῆς ἀστυνομίας κατασυνετριβήσαν. Μ' ὅλον τοῦτο, ἃς πράξωμεν τὸ ἐν ἡμῖν, ἐκλέγοντες πρόεδρον τὸν Ἡλίου Ζερβόν. »

Ταῦτα εἶπεν ὁ ἐντιμὸς ἀντιπρόσωπος Κερκύρας, εἰς τῶν κερκυραίων ἄλλοτε μεταρρυθμιστῶν, ἀλλὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ὀπίου εἶχε διανοίξει ἡ τελευταία διαγωγὴ τοῦ ἀρμοστοῦ. Ἐν τούτοις, ἡ τῶν Λουβαρδιανῶν μερὶς ἐσιώπα. Διὰ τί; Διότι τὸ καταχθόνιον συμβόλαιον εἶχεν ἤδη ὑπογραφῆ μετὰ τῶν Κερκυραίων! . . .

Τοὺς λόγους τοῦ κ. Κούρη συνώδυσαν παρατεταμέναι χειροκροτήσεις καὶ ζωηραὶ ζητωκραυγαὶ τοῦ ἀκρατηρίου. Ὁ κ. Παδοβας, τὴν ἀνάγκην ποιῶν φιλοτιμίαν, ἀποσύρει τὴν ὑποψηφισιότητά του, καὶ ἡ Βουλὴ ὁμοφώνως καὶ ἐνθουσιωδῶς ἐκλέγει πρόεδρον αὐτῆς τὸν κ. Ζερβόν, καὶ ἀντιπρόεδρον τὸν κ. Μομφερράτον. Μετὰ τοιαύτην πανηγυρικὴν καὶ ἐνθουσιώδη ἐκλογὴν, ὁ ἀρμοστής δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ ἐπικυρώσῃ ἀμέσως τὴν ἐκλογὴν, ἄλλως θὰ ἤρχετο εἰς σύγκρουσιν μετὰ τῆς Βουλῆς, καὶ τοιαύτην σύγκρουσιν δὲν ἐθέλει συμφέρουσαν.

Τῇ προτάσει τοῦ κ. Βαλκαωρίτου, ἡ Βουλὴ πορεύεται σύσσωμος εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς Ὁραίας Ἐνετίας, ὅπου οἱ ἐκλεχθέντες κατόκων, συνοδευμένη ὑπὸ ἀπειραρίθμου πλήθους. Οἱ βουλευταὶ εἰσέρχονται, ρίπτονται εἰς τὸν λαϊκὸν τῶν ἐκλεχθέντων, ἀνακοινοῦσιν αὐτοῖς τὰ γενόμενα, τοὺς καταφιλοῦσι, καὶ τοὺς ἐξορκίζουσι νὰ ἐνδώσωσιν εἰς τὴν ὁμόθυμον θέλησιν καὶ ἀπόφασιν τῆς Βουλῆς.

Οὕτω τεθέντος τοῦ ζητήματος, ἡ ἐξ ἡμέρας τῶν ἐκλεχθέντων ἄρνησις καθίστατο ἀδύνατος. Ἐκλογὴν διὰ τὸσφ ἐπισήμου τρόπου χαρακτηρησθεῖσαν ὡς διαμαρτυρητικὴν κατὰ τὴν Προστασίαν οἱ κκ. Ζερβὸς καὶ Μομφερράτος δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ ἀποποιηθῶσι. Πάντες ἐκλαίον. Ὅτε δὲ οἱ ἐκλεχθέντες ἐδήλωσαν τὴν συγκατάθεσιν των, τὸ ἐκτὸς τοῦ ξενοδοχείου πλῆθος ζητωκραυγάζει ζωηρότατα, οἱ δὲ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν ἐκρούοντο χαρμωδῶς.

Ἡ Βουλὴ σύσσωμος, παραλαβοῦσα τοὺς ἐκλεκτοὺς τῆς, μετέβη εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, ὅπου ἐτελέσθη δέησις ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸ βουλευτήριον. « Τὸ θέαμα ἦτο συγκινητικώτατον, λέγει ἡ Ἀληθεῖα τῆς Κεφαλληνίας, ἐξ ἧς παραλαμβάνω τὰς λεπτομερείας ταύτας. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα, αἱ ζητωκραυγαὶ τοῦ λαοῦ ἦσαν ἀδιάκοποι καὶ ζωηρόταται, αἱ νεάνιδες καὶ κυραὶ ἔρριπτον ἄνθη καὶ ζακχαρωτὰ ἀφειδῶς ἀπὸ τῶν παραθύρων, καὶ, ἀνασεύσκει λευκὰ χειρόμακτρα, ἐχαιρέτων τοὺς ἐθνομάρτυρας. . . Τὸ ἔσπερας, ἡ πόλις ἦτο λαμπρῶς φωταγωγημένη. Ἡ μουσικὴ τῆς φιλαρμονικῆς εταιρίας ἐπαιάνισε πρὸ τῆς οἰκίας τῶν ἐκλεχθέντων, μέχρι τῆς 10ης μ. μ., ἐν τῷ μέσῳ ἀπειραρίθμου λαοῦ, ἐνθουσιῶντος καὶ ζητωκραυγοῦντος. Αἱ ἐπιγραφαὶ καθ' ὅλην τὴν πόλιν ἦσαν ἐκφραστικώταται, καὶ ὑπὸ πνεύματος ἀγνοῦ ριζοσπαστισμοῦ ὑπαγορευθεῖσαι. Ἦσαν δὲ ἐν γένει τοιαῦται: « Ζήτω ἡ Θ' Βουλὴ! Ζήτησαν οἱ ἐθνομάρτυρες Ζερβὸς καὶ Μομφερράτος! Ζήτω ἡ 1Β' Βουλὴ! » καὶ τὰ τοιαῦτα.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν Κερκύρα.

Ἐν δὲ τῇ Κεφαλληνίᾳ ἐγένετο ἐπίσης λαμπρὰ ἐρρητὴ καὶ φωταψία, ἧς τὴν ἀκριθεῖ περιγραφὴν δύναται ὁ θέλων νὰ ἀναγνώσῃ ἐν τῷ ὑπὸ χρονολογίαν 40)22 Μαρτίου φύλλῳ τῆς ἐκεῖ Ἀληθείας. Ἐγὼ περιορίζομαι ν' ἀναφέρω μόνον τὰς ἐπὶ τῶν διαφόρων ἀψίδων ἐπιγραφάς.

Ἦσαν δὲ αὗται:

« Ζήτησαν οἱ ἐθνομάρτυρες Ἡλίας Ζερβὸς καὶ Ἰωσήφ Μομφερράτος! Ζήτω ὁ πρόεδρος, ὁ ἀντιπρόεδρος, καὶ ἡ ἀναγορευσάσα αὐτοὺς 1Β' Βουλὴ! Ζήτησαν οἱ ἀληθεῖς τοῦ λαοῦ ἀντιπρόσωποι! Ζήτησαν οἱ ἀληθεῖς φίλοι τοῦ λαοῦ! Ζήτω ἡ ἀπελευθερώσασα τῆς Ἑπτανήσου καὶ ἡ συνένωσις ἀπάσης τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς! Ζήτησαν οἱ ἀδελφοὶ Κερκυραῖοι! Ζήτω ὁ ἀληθὴς ριζοσπαστικὸς! »

Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ ἐπιγραφῇ διαφαίνεται ὅτι ἡ Κεφαλληνία προβλέπουσα τὴν πάλιν, ἥτις μετ' οὐ πολὺ ἐμελλε νὰ ἐραγῆ μετὰ τοῦ ὑπὸ τῶν κκ. Μομφερράτου καὶ Ζερβοῦ ἀντιπροσωπευομένου ἀληθοῦς ριζοσπαστισμοῦ, καὶ τοῦ ὀπίου ἐκτελέσεως ἐπιπέδων ὑπὲρ τοῦ πρώτου. Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς αὐτῆς ἔτι φησὶν ὅτι ἔρχον τὰ κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν κκ. Μομφερράτου καὶ Ζερβοῦ συμβάντα. Καὶ ὅμως, ὁ διατροβογράφος τοῦ Παρρασσοῦ διατείνεται ὅτι « ἡ ἀποδοχὴ τῆς προεδρίας

ΙΑΚΩΒΟΣ ΤΣΙΡΙΑΚΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

εις τὸ δημόσιον ἐπροξένει ἐντύπωσιν οἰκτρὰν, καὶ οἱ μὲν ἀπεπειρώοντο νὰ ἐξηγήσωσιν αὐτὴν διὰ τῆς ἐκ τῆς ἐξορίας ἐλευσιότητος καὶ ἐνδείας εἰς ἣν ὁ δεχθεὶς περιῆλθεν, ἄλλοι δὲ ἄλλα ἐθεβαίουσαν περὶ σχέσεων αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἀποστατῶν ριζοσπαστῶν, ὡς τοὺς ἀπεκάλουν, πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις Ἄγγλον πρέσβυν, καὶ ἄλλοι ἄλλα.»

Οὕτω γράφεται ἡ ἱστορία! . . .

Ἐφρόνου ἄχρι τοῦδε, ὅτι ὁ ὑπατος τῆς ἀναίδειας βαθμὸς ἦτο ἡ κυρικὴ λεγομένη ἀναίδεια Ἡπατώμην. Σήμερον βλέπω ὅτι ὑπάρχει καὶ βαθμὸς μεγαλύτερος, εἰς δὲν μόνον ὁ ἐν μέσῳ Μοιάρῳ θεολόγος καὶ οἱ ὑποβολεῖς του δύνανται νὰ φθάσωσι.

Μένει ἤδη νὰ ἐξετάσω καὶ τὰς λοιπὰς ἐν τῇ διατριβῇ κατηγορίας.

Δ΄.

Ἀνασκευάσας ἤδη τὰς δύο πρώτας κατὰ τῶν κκ. Μομφερράτου καὶ Ζερβοῦ κατηγορίας, καὶ καταδειξας τὴν κακὴν πίστιν καὶ τὴν ἐπίβουλον διαστροφὴν τῶν γεγονότων, δι' ὧν ὁ διατριβογράφος τοῦ Παργασσοῦ, οἰσοδήποτε καὶ ἂν ἦναι, ἐζήτησε νὰ ὑποστηρίξη τὰς κατηγορίας του, ἔρχομαι τώρα εἰς τὴν τρίτην κατηγορίαν, ἣτις δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ ὡς ἡ σπουδαιότερα.

Ὁ διατριβογράφος κατηγορεῖ τῶν δύο ἐκείνων ἀνδρῶν, ὅτι κατεψήφισαν πρότασιν τινα τοῦ κ. Λομβάρδου, δι' ἧς ἐπροτείνετο νὰ ἀποσταλῇ ἀναφορὰ πρὸς τὴν βασιλίτισσαν καὶ προσφωνήματα πρὸς τοὺς ἄλλους τῆς Εὐρώπης βασιλεῖς ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως.

Τοῦτο εἶναι ἀληθές. Οἱ κκ. Μομφερράτος καὶ Ζερβὸς κατεψήφισαν τῆς προτάσεως ταύτης, καὶ ὤφειλον νὰ τὸ πράξωσιν, ἂν δὲν ἤθελον νὰ παρεκκλίνωσι τῆς πολιτικῆς πορείας ἢν ἀπὸ τοῦ 1849 διέγραψαν. Παρακαλῶ τοὺς ἀναγνώστας νὰ ἀναγνώσωσι μετὰ προσοχῆς καὶ ἀνευ προκαταλήψεως τοὺς λόγους, δι' οὓς ὁ πρόεδρος καὶ ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς ΙΒ' Βουλῆς μέλαιναν ἔβαλον ψῆφον κατὰ τῆς λαοβάρδικῆς προτάσεως.

Εἶπον προηγουμένως, ὅτι ὁ ριζοσπαστισμὸς, ἀπὸ τοῦ 1849, ἀναγράψας ἐπὶ τῆς σημαίας αὐτοῦ τὴν ἐλευσίαν, ἐστῆκε ἔξω ἀπὸ τὴν ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ καὶ ἀναπαλλοτριωτοῦ δικαιώματος, ὅπερ ἔχει ἕκαστος λαὸς, νὰ ἦναι ἐλεύθερος καὶ νὰ δια-

θέσῃ τὰ κατ' αὐτόν. Ὁ ριζοσπαστισμὸς οὔτε τὴν Προστασίαν ἀνεγνώριζεν, ὡς ἐπιβληθεῖσαν ὑπὸ δυνάμεων αἰτινας οὐδὲν εἶχον πρὸς τοῦτο δικαίωμα, οὔτε τὴν ἐν Παρισίοις συνθήκην, δι' ἧς ἡ Προστασία καθιερώθη, ὡς μὴ λαβόντος εἰς αὐτὴν μέρος τοῦ ἑπτανησιακοῦ λαοῦ. Ὁ ριζοσπαστισμὸς, γεννηθεὶς ἐν ἐποχῇ δημοκρατικῶν ἐπανάστασεων, ἔφερε τὸν τύπον τῆς ἐποχῆς του. Ἰστάμενος θαρραλέως ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ δικαίου, ἐπολέμει τὴν Προστασίαν, εἰς ἣν ἠρνεῖτο πᾶσαν νομιμότητα, καὶ ἦτις ἐπὶ τῶν λογγῶν αὐτῆς καὶ τῶν τηλεθόλων ἐστηρίζετο μόνον. Ἡ πάλῃ αὕτη τοῦ ἀσθενοῦς κατὰ τοῦ ἰσχυροῦ, τοῦ δικαίου κατὰ τοῦ ἀδίκου, εἶχε τι μεγαλοπρεπὲς καὶ καταπληκτικόν.

Ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος τούτου τοῦ ριζοσπαστικοῦ ἀγῶνος πάντες τότε ἦσαν σύμφωνοι, καὶ πάντες ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα εἰργάζοντο.

Τὴν πρώτην ἐπίσημον διατύπωσιν ἔλαβε τὸ ριζοσπαστικὸν ζήτημα ἐν τῇ Θ' Βουλῇ, διὰ τοῦ ψηφίσματος τῆς 26ης Νοεμβρίου 1850. Ἄς μοι ἐπιτραπῇ νὰ ἀναφέρω τὸ ψήφισμα τοῦτο, ὡς ἀποτελοῦν τὸν ἀδάμαντα τῆς ἑπτανησιακῆς ἰστορίας.

Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α.

« Ἐπειδὴ ἡ ἀνεξαρτησία, ἡ κυριαρχία καὶ ἡ ἐθνικότης ἐκάστου λαοῦ εἶναι δικαιώματα φυσικὰ καὶ ἀπαράγραπτα »

« Ἐπειδὴ ὁ λαὸς τῆς Ἑπτανήσου, ἀπαρτίζων μέρος ἀναπόστατον τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, στερεῖται σήμερον τῆς πραγματικῆς ἀπολαυῆς καὶ ἐξασκήσεως τῶν τοιοῦτων δικαιωμάτων »

« Ἐπειδὴ, πρὸς τοὺς ἄλλους, ἐξέλειψαν πλέον αἱ ἀφορμαὶ ἕνεκα τῶν ὁποίων ἐτέθη ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν, δυνάμει συνθήκης εἰς τὴν ὁποίαν οὐδεμίαν ποτὲ ἔδωκε συγκατάθεσιν »

« Ἐπειδὴ, τέλος, μερὸς τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει, δηλαδή ἡ ἀπελευθερωμένη Ἑλλάς, ἀνέκτης τὰ κυριαρχικὰ καὶ ἐθνικὰ αὐτῆς δικαιώματα »

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΒΟΥ

Δι' ὅλα ταῦτα, ἡ ἐλευθέρα Βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἑπτανήσου διακηρύττει

« Ὅτι ἡ ὁμόθυμος, στερεὰ καὶ ἀμετάστρεπτος θέλησις τοῦ ἑπτανησιακοῦ λαοῦ εἶναι ἡ ἀνάκτησις τῆς ἀνεξαρτησίας »

του καὶ ἡ ἔνωσις αὐτοῦ μετὰ τοῦ λοιποῦ ἔθνους του, τῆς ἐλευθερωμένης Ἑλλάδος.

» Ἡ παρούσα διακήρυξις θέλει διαβιβασθῆ, διὰ διαγγελμάτων, πρὸς τὴν προστάτιδα δύναμιν, ὅπως διακοινώσῃ αὐτὴν καὶ εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Εὐρώπης δυνάμεις, διὰ νὰ ἐνεργήσωσιν ὁμοῦ πρὸς ταχεῖαν αὐτῆς πραγματοποίησιν. »

Θὰ ἠδίκουν μεγάλως τοὺς ἀναγνώστας, ἂν ἐζήτηουν διὰ λόγων νὰ καταδείξω εἰς αὐτοὺς τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἐγγράφου τούτου.

Ἐκάστη λέξις αὐτοῦ εἶναι πράγματι ἀδάμας, καὶ ἀδάμας πολύτιμος. Ἐν αὐτῷ παρίσταται ὁ ἑπτανησιακὸς λαὸς, οὐχὶ δίκην ἐπαίτου ἰσχυροῦ τοῦ ἰσχυροῦς, ὅπως τὸν ἐλεήσωσιν, ἀλλ' ὡς λαὸς κυρίαρχος, ἔχων συνείδησιν τῶν καταπατομένων δικαιωμάτων του, καὶ διεκδικῶν αὐτὰ διὰ τῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τῆς εὐθαρσίας, αἵτινες οὐδέποτε πρέπει νὰ ἐγκαταλείπωσι τοὺς λαοὺς, καὶ ὅταν ἔτι ἦναι ἀσθενεῖς.

Ποία ἡ τύχη τοῦ ψηφίσματος τούτου, εἶναι γνωστόν. Δὲν ἐτύμωρεν εἰς τὴν Προστασίαν νὰ ψηφισθῆ αὐτὸ ὑπὸ τῆς Βουλῆς. Ὡς ἐκ τούτου, ὁ τότε ἀρμοστής Οὐάρδος, ὁ δῆμιος οὗτος τῆς Κεφαλληνίας, εὐρὼν πειθήνιον ὄργανον τὸν τότε πρόεδρον τῆς Βουλῆς, κ. Κανδιάνον Ρώμαν, ἀνέβαλε τὴν Βουλὴν, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Ἰωάννης Τ. Καπελέτος, ἐν ὀνόματι τῶν συναδέλφων του, ἀνεγίνωσκε τὸ ψήφισμα. Ἡ ἐξουσία προέβη μάλιστα περαιτέρω, διαστρέψασα τὰ πρακτικὰ τῆς Βουλῆς, ὅπως ἐξαλείψῃ πᾶν τοῦ ψηφίσματος ἔχνος.

Ἐκτοτε ἤρξαντο αἱ προγραφαὶ καὶ αἱ καταδιώξεις, ὧν τὸ κύριον ὄργανον ἐν Κεφαλληνίᾳ ὑπῆρξεν ὁ τότε ἐπαρχὸς Δημήτριος Καρούσος. Ἡ Προστασία εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ἐξοντώσῃ τὸν ριζοσπαστισμὸν. Ὁ Μομφερράτος καὶ ὁ Ζερβὸς ἐξωρίζοντο, ὁ μὲν εἰς Ἀντικύθηρα, ὁ δὲ εἰς Ἐρικοῦσαν, ὅπου ἐπὶ πέντε καὶ ἐπέξαινα ἔτη ἔμειναν, ὑποσάντες τὰ πάνδεινα. Οἱ συντάκται τοῦ ἐν Ζακύνθῳ Ρήγα ἐξωρίζοντο ἐπίσης. Οἱ συντάκται τοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ Χωρικοῦ ἐρρίπτοντο εἰς τὰς φυλακὰς, ἢ καταναγκάζοντο εἰς ὑποστοίαν. Νεώτατος τότε, μετὰ φοίχης ἐνθυμοῦμαι νῦν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῶν προγραφῶν. Ὁ φιλελεύθερος τῆς Σχελοφίλδης ἀντιπρόσωπος, ὁ Οὐτῆος ἀρμοστής, ἐνεκαίνιζεν ἐν Ἑπτανήσῳ τὴν πολιτικὴν τοῦ Βόμβα καὶ τοῦ Μετερινίου. Τὸ στόμα τοῦ Ἑπτανησιοῦ ἐφιμώθη. Ἡ ριζοσπαστικὴ δημοσιογραφία ἐσίγησεν.

Ἰδοὺ τὸ ἔγγραφο κατὰ τὸ 1855, ἐν τῷ Κεραυνῷ, οὗ τινος τρεῖς μόνον ἀριθμοὺς κατώρθωσα νὰ ἐκδώσω τότε :

« Σιγᾶτε πάντες, σίγα πᾶς ἔστω λεώς! » ἀνέκραξεν ὁ φιλελεύθερος τῆς Ἀγγλίας ἀντιπρόσωπος, καὶ νεκρικὴ σιγὴ πανταχοῦ τῆς Ἑπτανήσου ἐπεχύθη!

» Πνίξαιτε πᾶν αἶσθημα ὑμῶν, καταπίετε πάντα σεναγμὸν ὑμῶν, ἀπομάξαιτε τὰ δάκρυα ὑμῶν! ἐβροντοφώνησεν ὁ ἀνθρώπος τοῦ 10' αἰῶνος, καὶ ἰδοὺ, ἅπαντες ἡμεῖς φίμωτρα ἐπὶ τὸ στόμα ἡμῶν ἐθέσαμεν.

» Ἀπολιθώθητε! εἶπεν ὁ συμπολίτης τοῦ Χατάμου, τοῦ Σεριδάνου καὶ τοῦ Κάνιγγος, καὶ ἅπαντες, ὦ τοῦ θαύματος! ὡς ἂν τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης ἡμῖν ἐπέδεικνυτο, φεῦ! ἀπελιθώθημεν!

» Καὶ οὐδὲ ἐν ταῖς προσευχαῖς ἡμῶν τολμῶμεν οἱ δυστυχεῖς εἰπεῖν τι ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως ἡμῶν καὶ ἐρηγοροῦτες καὶ ὑπνώττοντες, ὄνυχας ὑψηλῆς ἀστυνομίας, καὶ Ἐρικοῦσας, καὶ Ὀθωνοῦς, καὶ Ἀντικύθηρα πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχομεν. Τρέμομεν, καὶ πάλιν τρέμομεν!.. »

Ἄλλ' ἐπὶ τέλους ἡ Προστασία ἐπέισθη, ὅτι αἱ προγραφαὶ εἰς οὐδὲν αὐτὴν ὠφέλουν. Ὁ λαὸς ἐσιώπα, ἀλλὰ λίαν καταφανῆς ἦτο ἡ τὴν καρδίαν του κατατρέγουσα ὀργὴ καὶ ἀγανάκτησις. Οἱ ἐργάται τῶν πολιτικῶν ἐκείνων ὀργῶν ἦσαν ἀντικείμενον γενικῆς ἀποστροφῆς καὶ περιφρονησεως. Τὸ δὲ ὄνομα δεκακαλιότης ἐρρίπτετο κατὰ πρόσωπον αὐτῶν ὡς ἡ ἐσχάτη τῶν ὕβρων (*). Προτάσεις, γενόμεναι πρὸς τοὺς ἐξορίστους, περιφρονητικῶς ἀπερρίφθησαν. Οἱ ἄνδρες οὗτοι ἐπροτίμησαν τὴν ἐξορίαν τῆς ἀτιμίας.

Ὡς ἐκ τούτου, ἡ Προστασία ἠναγκάσθη νὰ μεταβάλλῃ πολιτικὴν. Τὴν πολιτικὴν τῶν προγραφῶν διεδέχθη ἡ πολιτικὴ

(*) Κατόπιν μεγίστων παρτιομιῶν καὶ αὐθιρεσιῶν, αἵτινες, καὶ πρὶν τῆς διαλύσεως τῆς Θ' Βουλῆς καὶ μετὰ τὴν διάλυσιν αὐτῆς, ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν, ὅπως ἐπιτευχθῆ ἡ ἐκλογὴ ἑτέρας, μὴ ἀπαδούσης πρὸς τὰς προθέσεις καὶ τὴν θέλησιν τῶν δεσποζόντων, ὁ ἐπαρχὸς τῆς Κεφαλληνίας καὶ ἀρχηγὸς τῆς καταχθονίου φατρίας, Δ. Καρούσος, ἐν καιρῷ τῆς διὰ τὴν Γ' Βουλὴν ἐκλογῆς, ἔθεσεν εἰς ἐνέργειαν καὶ ἕτερον ἀποτρόπαιον μέσον· τοῦτέστιν, ἀντιπαρέταξε τὰς δέκα κάλπας τῶν κυβερνητικῶν ὑποψηφίων εἰς τὰς δέκα τῶν υποψηφίων τοῦ λαοῦ, καὶ διὰ πάσης ἀπειρίας καὶ πείσεως, εἴτε ἀμέσου εἴτε ἐμμέσου, ἠνάγκασεν ὅσους ἠδύνατο ἐκλογεῖν καὶ μὴ ψηφοφοροῦσιν εἰμὴ μόνον εἰς τὰς δέκα κάλπας τῶν κυβερνητικῶν. Τοῦ στυγεροῦ τούτου ἐπιπόνημα παρεβίαζε σκανδαλωδέστατα τὴν μυστικότητα τῆς ψήφου καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐκλογῆς. Ἐντεῦθεν ἢ ἔκτοτε ὑπὸ τοῦ κοινῶς δοθεῖσα πρὸς σιγματισμὸν ἐπωνυμία ὁ σ-κ α κ α λ π ί α καὶ ὁ ε κ α κ α λ π ί τ η ς.

ΙΑΚΩΒΑΙΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

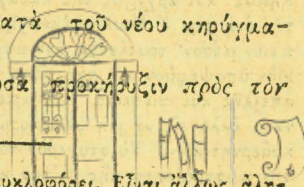
της επίκειας. Τὸν ἀρμολὴν Οὐάροδον, ὁ ἀρμολὴς Ἰούγγ. Μετέβαλον δὲ πολιτικὴν καὶ τὰ τῆς Προστασίας ὄργανα. Οἱ ἀπηνεῖς καταδιώκται τοῦ ριζοσπαστισμοῦ ἐγένοντο ἐθνικοὶ καὶ φιλοπάτριδες. Οἱ ἀστυνομικοὶ κλητῆρες, οἱ σύροντες πρὶν εἰς τὰς φυλακάς τοῦς τολμῶντας νὰ ἔδωσιν ἐθνικὸν τι ἄσμα, ἔθετον, τὴν 25 Μαρτίου, φύλλα δάφνης εἰς τὸ στῆθος, φέροντα τὰ στοιχεῖα Z. E. ἤτοι Ζήτω ἡ Ἐνωσις. Πρὸς τί δὲ ταῦτα πάντα; Μὴ εἶχον καὶ αὐτοὶ εἰλικρινῶς ἀσπασθῆ τὸν ριζοσπαστισμὸν; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Ἐπολέμουν αὐτὸν ἀμιελίτικως, ὡς καὶ πρὶν, ἀλλὰ δι' ἄλλων μέσων, μέσων ἐπιβούλων καὶ ἰησοῦτικῶν. Ἐζήτουν νὰ φέρωσι τὴν σύγχυσιν εἰς τὰ πνεύματα, νὰ λάθωσιν εἰς χεῖρας τὴν διεύθυνσιν τοῦ ριζοσπαστικοῦ ἀγῶνος καὶ νὰ τὸν καταστρέψωσιν. Εἰς τοῦτο δὲ θαυμασίως ὑπηρετεῖ αὐτοῦς ὁ Λομβάρδος. Ἀλλὰ, τὸ πρόσωπον ὑπερδιδραμάτισεν ὁ κύριος οὗτος κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, θέλω ἐξετάσει διὰ μακρῶν ἀκολούθως.

Ἐπαφελούμενοι τὴν εἰς τὸν ριζοσπαστικὸν τύπον ἐπιβληθεῖσαν πενταετῆ σιγήν, ἐνόμισαν ὅτι θὰ κατορθώσωσιν εὐκόλως τὸν ἐπιδικώμενον σκοπὸν. Τότε ἤρξατο ριπτομένη εἰς τὸ μέσον ἡ ἰδέα ὅτι ὁ ριζοσπαστισμὸς οὐδὲν ἄλλο πρέπει νὰ ζητῆ ἢ τὴν ἔνωσιν, καὶ ταύτην δι' ἰκεσιῶν πρὸς τὴν ἄνασσαν τῆς Ἀγγλίας. Τὴν ἰδέαν ταύτην, ἂν δὲν με ἀπατᾷ ἡ μνήμη, πρῶτη διετύπωσεν ἡ ἐν Κερκύρα Νέα Ἐποχὴ, ὡς εἰς τῶν συντακτῶν τῆς ὁποίας ἐθεωρεῖτο καὶ ὁ γενικὸς εἰσαγγελεὺς κ. Τιμόθεος Φορέσης (*), ἐνῶ ὁ Λομβάρδος ἐν Ζακύνθῳ ἀπολείπει, διὰ τῆς Φωγῆς τοῦ Ἰορίου, τοὺς μὲν παλαιοὺς ριζοσπάττας τοῦ ἐπαρχιακοῦ Συμβουλίου καὶ τῆς ἀναφανείσης ἐφημερίδος τοῦ Ρήγα δι' ἐσωτερικὰ τινα ζητήματα, τὸν δὲ κεφαλληνιακὸν ριζοσπαστισμὸν διὰ τὰς δημοκρατικὰς αὐτοῦ ἀρχάς, ἤτοι δι' αὐτὴν τὴν οὐσίαν τοῦ κηρύγματος.

Μόλις ἡ ἰδέα αὕτη ἐρρίφθη εἰς τὸ μέσον, καὶ τὸ ἐν Κεφαλληνίᾳ ριζοσπαστικὸν κόμμα, διορῶν τὸν κίνδυνον, ἀπεφάσισε νὰ τὴν πολεμήσῃ.

Εἰς ἐμὲ ἀνετέθη τότε ἡ πρῶτη κατὰ τοῦ νέου κηρύγματος προσβολή.

Τὴν 5ην Μαΐου 1858, ἐδημοσίευσά προκήρυξιν πρὸς τὸν

(*) Τοιαύτη τοῦλάχιστον φήμη τότε ἐκυκλοφόρει. Εἶχε ἄλλως ἀληθές ὅτι, ἐν Κεφαλληνίᾳ, καὶ συνδρομηταὶ καὶ ἀντιποικριταὶ τῆς ἐφημερίδος ἐκείνης εἰς τὴν κηρυκτικὴν φωνὴν ἀνῆκον.

λαδὸν τῆς Ἐπιταγήσου, ἐξ ἧς ἂς μοι ἐπιτραπῆ νὰ ἀναφέρω τὰς ἐπομένας περικοπὰς :

« Συμπολιταί! Οἱ κακοῦργοι τύραννοί σας, ἀφοῦ σᾶς ἤρπασαν ὅ,τι ἐπὶ τῆς γῆς τιμαλφέστερον καὶ ἱερώτερον εἶχετε, ἀφοῦ σᾶς ἐμαστίγωσαν, σᾶς ἀπνηχόνισαν, σᾶς κατέστρεψαν, μὴ δυνηθέντες νὰ σᾶς ἐκφοβίσωσι διὰ τῶν βασάνων καὶ τῆς τρομοκρατίας των, περιεβλήθησαν τὴν προσποίησιν, καὶ θέσαντες ἐπὶ τοῦ προσώπου τῶν χαμερπῶν ὀργάνων των τὸ προσωπεῖον τοῦ ἐθνισμοῦ καὶ τῆς φιλοπατρίας, προσπαθοῦσι νὰ σᾶς δελεάσωσι, νὰ σᾶς ἀπατήσωσι καὶ νὰ σᾶς ἀποτρέψωσι τῆς εὐθείας ὁδοῦ τῆς γενικῆς σωτηρίας.

« Συμπολιταί! Ἡ περίστασις εἶναι σοβαρά! Δὲν ἔχετε νὰ παλαίσητε κατὰ τῶν καταδιωγμῶν τῆς θηοιωδίας τοῦ Οὐάροδου, ἀλλὰ κατὰ τῆς ραδιουργίας τῶν νῦν δεσποζόντων καὶ τῆς δολοπλοκίας τῶν καταπτύστων ὀργάνων καὶ ὀπαδῶν των. Τὰ μαρτύρια σᾶς ἐνίσχουν ἀντὶ νὰ σᾶς ἐκφοβίσωσιν ἄλλ' αἱ σκευωρίαι τῆς ἐν Κερκύρα σημερινῆς αὐλῆς θέλουν σᾶς διαίρεσει καὶ θέλουν ἐξασθενήσει τὰς ἐνεργείας σας, ἂν ἀπατηθῆτε. Γρηγορεῖτε λοιπὸν!

« Ἡ σημερινὴ πάλη δὲν εἶναι μόνον ἡ τοῦ ἀδυνάτου κατὰ τοῦ ἰσχυροῦ, ἢ τοῦ δικαίου κατὰ τῆς ἀδικίας, ἢ τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ ἀταραξίας κατὰ τοῦ τρόμου καὶ τῶν προγραφῶν, ἀλλ' εἶναι καὶ ἡ πάλη τῆς εἰλικρινείας κατὰ τῆς ἀγυρτείας καὶ δολιότητος, τῆς καλῆς πίστεως κατὰ τῆς ραδιουργίας, τῆς ἀρετῆς κατὰ τῆς κακίας καὶ τῆς ἀναφανδὸν κηρυττομένης πολιτικῆς ἀνθιχότητος. Ἡ πάλη αὕτη εἶναι σπουδαιοτέρα, καθότι ὁ ἐχθρὸς εἶναι μετημερισμένος. . . . Ἀπόστολοι τοῦ Σατανᾶ, εἰς ἀγγέλους φωτὸς καὶ ἐλευθερίας μεταμορφωθέντες, εἰσῆλθον εἰς τὸ μέσον ὑμῶν καὶ προσπαθοῦσι νὰ σᾶς ἀποπλανήσωσι, τὴν γλώσσαν τῆς ἀπάτης μεταχειριζόμενοι. . . . Θέλετε δὲ νὰ τοὺς γνωρίζετε; Ἴδου τὰ χαρακτηριστικὰ των. Οἱ τοιοῦτοι, τὴν πολυθρόνητον τῆς Νέας Ἐποχῆς σημαῖαν ἐν χερσὶ φέροντες, περιέρχονται ἐξυβρίζοντες καὶ λοιδοροῦντες πᾶν ὅ,τι ἠπάσθητε καὶ ἐσεβάσθητε. Ἀλλὰ, προσπαθοῦντες νὰ ἐλύσωσι τὴν εὐνοϊάν σας καὶ οὕτω νὰ σᾶς ἀπατήσωσιν εὐκολάτερον, κηρύττουσι μὲν προσεγγίζουσαν τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος σας, προσκαλοῦσι δὲ δολιευόμενοι νὰ γονυπετῆτε ἐν ὄψει τῶν τυράννων καὶ παρ' αὐτῶν νὰ τὴν ἐπατήσητε. Καὶ τοῦτο, ἵνα μετὰ ταῦτα σᾶς κηρύξωσιν ἀναγκάζοντες τὴν δεσποτείαν των.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

» Καὶ τῶ ὄντι!

» Σεῖς, ἅμα τῆς γλώσσης ὑμῶν λυθείσης, διεκηρύξατε θαρραλέως, ἐνώπιον τῆς ἀνθρωπότητος, τὰ ἀναιδῶς καταπατούμενα ὑμῶν δίκαια. « Οὐδέποτε, εἶπετε, ἀνεγνωρίσαμεν ἢ ἀναγνωρίσομεν τὴν Προστασίαν, ἀλλὰ παράνομον καὶ ὑπὸ τῆς βίας εἰς ἡμᾶς ἐπιβληθεῖσαν διακηρύττομεν ». Καὶ κατὰ τῆς παρανόμου παρατάσεως αὐτῆς ἐντόνως καὶ ἐπανειλημμένως διεμαρτυρήθητε. Δὲν ἐπητήσατε, ὄχι, ἀλλ' ἀπητήσατε δικαιοματικῶς, ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου στηριζόμενοι, τὴν παῦσιν αὐτῆς καὶ τὴν μετὰ τῶν ἐλευθέρων ἀδελφῶν σας συνένωσιν. . .

« Καὶ σήμερον; . . ἤ! σήμερον ἀπαίσιά τινα ὄντα, τῶν σπουδαστηρίων τοῦ ἀρμοστέιου ἐξερχόμενα, τοὺς μὲν ἄνδρας ἐκείνους τολμῶσι νὰ δυσφημῶσιν, ὡς κωλύοντας δῆθεν, ἕνεκα τοῦ ἀκάμπτου τῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ χαρακτῆρός των, τὴν ἐθνικὴν σας ἀποκατάστασιν, ὑμᾶς δὲ ζητοῦσι νὰ ἐξυτελίωσι, καὶ ὑποδουλώσωσι, παρακελεύοντες νὰ ἀναγνωρίσητε τὴν κυριαρχίαν τῆς Προστασίας, διὰ τῆς γονυκλισίας καὶ τῆς ἐπαιτήσεως τῆς ἀνεξαρτησίας σας ».

Ἦναγκάστην νὰ ἀναφέρω τὰς περικοπὰς ταύτας, διότι ἐν αὐταῖς διαφαίνονται καθαρῶς οἱ λόγοι, δι' οὓς οἱ κκ. Μομφερράτος καὶ Ζερβός, μετὰ τέσσαρα ἔτη, κατεψήφισαν τῆς λουβαρδικῆς προτάσεως, οὐχὶ ἐγκαταλείψαντες τὰς ἀρχὰς των καὶ προδόσαντες τὸν ριζοσπαστικόν, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ διατριβογράφος τοῦ Παρνασσοῦ, ἀλλὰ σταθερῶς ἐμμένοντες εἰς τὰ ἀνέκαθεν ὑπὸ τοῦ ριζοσπαστισμοῦ κηρυχθέντα, καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς ὑπὲρ ὧν ἐμαρτύρησαν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω περικοπῶν, βλέπει ὁ ἀναγνώστης, ὅτι τὸ σχίσμα μεταξύ τῶν ριζοσπαστῶν καὶ ψευδορριζοσπαστῶν χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1858, καὶ ὅτι ὁ κεφαλληνιακὸς λαὸς, ἐκλέγων τὸν Μομφερράτον καὶ τὸν Ζερβὸν κατὰ τὸ 1862, ἦτο ἐν γνώσει τῆς πορείας ἣν οὗτοι ἐμελλον νὰ ἀκολουθήσωσιν ἐν τῇ Βουλῇ, ὁ δὲ διατριβογράφος τοῦ Παρνασσοῦ, λέγων ὅτι σέβεται τοὺς κκ. Μομφερράτον καὶ Ζερβόν, ἄχρι τοῦ 1861 μόνον, ἀποδεικνύεται. . . ἀπλῶς παιδαριον.

Ἄλλ' ἴσως μοι εἶπη τις : « Ἀνέφερες περικοπὴν προκηρύξως σου, τοῦτο ὅμως δὲν ἀποδεικνύει ὅτι καὶ αἱ ἐν αὐτῇ ἰδέαι ἦσαν καὶ αἱ ἰδέαι τῶν ἀνδρῶν οὓς ὑπεραπέβεις ».

Εἰς τὴν ἐνστάσιν ταύτην ἀπαντῶ πρώτῳ, ὅτι τὴν προκήρυξιν ταύτην ἔγραψα τότε ἐντολῇ τοῦ Δημοτικοῦ Καταστήματος, οὗ τινος ἦσαν μέλη οἱ σήμερον συκοφαντούμενοι

ἄλλοι ἄνδρες, ὡς καὶ ὁ κ. Λιβαδάς δεύτερον, ὅτι ἐδημοσίευσαν αὐτήν, ἀφοῦ πρῶτον ἐνεκρίθη ὑπὸ πάντων τῶν τότε λαμβανόντων μέρος εἰς τὰς συνεδριάσεις μελῶν τοῦ καταστήματος ἐκείνου τρίτον, ὅτι ἡ προκήρυξις ἦτο σύμφωνος πρὸς ὅσα ἔριζοσπαστικῶς καὶ οἱ δύο ἐκεῖνοι ἄνδρες εἶχον γράψει καὶ ἐνεργήσει ἄχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης περὶ τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος καὶ τέταρτον, ὅτι τὰ γεγονότα ἄτινα ἐφεξῆς θέλω ἀναφέρει, αἴρουσι πᾶσαν ἐπὶ τοῦτου ἀμφιβολίαν.

Ε΄.

Εἶπον ἤδη, ὅτι νέα τις ἰδέα ἤρξατο τότε ριπτομένη εἰς τὸ μέτρον ὑπὸ τῶν περὶ τὸν κ. Λουβαρδον, ἢ τῶν ἰκεσιῶν καὶ ἀναφορῶν, τεινόντων εἰς τὴν σύγχυσιν τῶν πνευμάτων καὶ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν σκοπῶν τῆς καταχθονίου φρατρίας, καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς Προστασίας. Εἶπον ὅτι οἱ ἐν Κεφαλληνίᾳ ριζοσπάται προσέβαλον τὴν ἰδέαν ταύτην ἅμα ἀναφανείσαν, κατὰ τὸν Μάιον τοῦ 1858. Οἱ ὄπαδοί ὅμως τῆς ἰδέας ταύτης δὲν ἐδειλίασαν, ἀλλ' ἐξηκολούθηον τὸ ἔργον των. Τὰ μέλη τοῦ Δημοτικοῦ Καταστήματος, βλέποντα τὸν κίνδυνον ἐπιτεινόμενον, καὶ ἐννοοῦντα ὅτι διὰ μεμονωμένων δημοσιεύσεων δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ κατισχύσωσιν αὐτοῦ, συνελθόντα, ὁμοφώνησαν ὅπως ὁ κ. Μομφερράτος ἐπισπεύσῃ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς κατὰ τὸ 1851 ἕνεκα τῆς ἐξορίας διακοπείσης ἐκδόσεως τῆς Ἀναγεννήσεως, ἣν εἶχεν ἤδη πρὸ καιροῦ ἀναγγεῖλαι. Ἀχρις οὗ δὲ τακτοποιηθῶσι τὰ πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖα, ὅπως μὴ μὲν ἡ Κεφαλληνία ἀνευ δημοσιογραφίας, ἀνεπέθῃ εἰς ἐμὲ ἢ ἐξακολούθησις τοῦ Κεραυροῦ, συνεργαζομένων καὶ τῶν κκ. Ἀνδοῦ Μομφερράτου, ἀδελφοῦ τοῦ Ἰωσήφ, καὶ Δημοτηρίου Ζερβού, ἀδελφοῦ τοῦ Ἠλία.

Ἄς μοι ἐπιτραπῇ νὰ ἀναφέρω ἐνταῦθα τὴν εἰς τὸ προκείμενον ζήτημα ἀφορῶσαν περικοπὴν τοῦ ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 2 Σεπτεμβρίου ἄρθρου τοῦ Κεραυροῦ.

« Σταθεροὶ εἰς τὰς ἀνέκαθεν ὑπὸ τοῦ ριζοσπαστισμοῦ διακηρυχθεῖσαι ἀρχαί, ἦτοι εἰς τὴν ἐθνικὴν τῆς Ἑπτανήσου ἀποκατάστασιν ἀνευ τῆς ὁποίας δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡμᾶς εὐδαμονίαν, καὶ εἰς τὴν δημοκρατικὴν τῆς ἀναστάσεως ἀποκατάστασιν, ἀνευ τῆς ὁποίας δὲν δυνάμεθα νὰ ἐνεργήσωμεν πολιτικὴν ζωὴν καὶ μέλλον εὐτοχῆς διὰ τὴν Ἑλλάδα, οὐδὲ τὴν προχωρητοποίησιν τῆς ἐπ' ἀγαθῇ τῆς ἀνθρωπ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ἈΠΟΣΤΟΛΩΝ

πόπητος μεγάλης ἀποστολῆς τῆς, θέλομεν πολεμεῖ πᾶσαν κηρυττομένην ἐναντίαν ἀρχὴν, ὡς ἀντεθνικὴν καὶ τείνουσαν νὰ ἐπιφέρῃ, οὐχὶ μόνον τὸν μαρσαμὸν τῆς κοινωνίας μας, ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ ἀπολυτισμοῦ καὶ τοῦ ξενικοῦ στιχειοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν διαιώνισιν τῶν ἀλύσεων τοῦ ἔθνους, εἴτε ὑπὸ ταύτην, εἴτε ὑπὸ ἐκείνην τὴν δεσποτείαν. Ὡς ἐκ τούτου λοιπὸν, καὶ αὐτὴν τὴν περὶ ἐνώσεως ἔκφρασιν, ὅταν δὲν συνδέεται μὲ τὸ ἱερὸν τῆς κυριαρχίας τοῦ λαοῦ δόγμα καὶ δὲν στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀπαιτήσεως, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν φυσικῶν καὶ ἀπαραγράπτων δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, θεωροῦμεν οὐχὶ μόνον ὡς ἔκφρασιν ξηρὰν καὶ ἀνεπαρκῆ, ὡς κήρυγμα μονομερὲς καὶ ἀντιπατριωτικὸν, τὸ ὁποῖον, ἀντὶ νὰ ἐνθαρρύνῃ τὸν λαὸν εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας του, — ἀγῶνα ἄλλως κοινόν, ἔνεκα αὐτῆς του τῆς φύσεως, μετὰ τοῦ ἀγῶνος ὅλων τῶν δεδουλωμένων λαῶν, — τὸν ἐξασθενίζει εἰς τὰς προσπαθείας του, διαίρουν πᾶσαν αὐτοῦ ἐνέργειαν, καὶ ἀπελπίζον αὐτὸν καὶ εἰς αὐτὴν ἔτι τὴν ἐπιτυχίαν του, ἀλλὰ, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ ὡς δέλεαρ τῆς ξενοκρατίας, ὅμοιον μὲ ἐκεῖνο τῶν πολυθρullήτων μεταρρυθμίσεων. »

Αὕτη ἦτο ἡ γνώμη, ἣν ἐξέφρασεν ὁ ριζοσπαστισμὸς τῆς Κεφαλληνίας περὶ τοῦ νέου δόγματος τῶν ἱκεσιῶν καὶ τῶν ἀναφορῶν, ἅμα τοῦτο ἀνεφάνη ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ τῆς Ἐπτανήτου ὀρίζοντος. Ἄν ὁ διατριβογράφος τοῦ Παργασοῦ, πρὶν ἢ γράψῃ τὴν διατριβὴν του, ἐλάμβανε τὸν κόπον νὰ ἀναδιφήσῃ τὰ δημοσιογραφικὰ ἀρχεῖα τῆς Ἐπτανήσου, δὲν θὰ ἐξεπλήσσετο διὰ τὴν ὑπὸ τῶν κκ. Ζερβοῦ καὶ Μομφερράτου καταψήφισιν τῆς λομβαρδιανῆς προτάσεως, καὶ δὲν θὰ κατεγίνωσκε τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἀρνησιαρχίαν καὶ προδοσίαν, τόσω ἐπιπολαίως.

Μετὰ ἓνα μῆνα ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Κεραυνοῦ, ἐδημοσιεύθη καὶ ἡ Ἀναγέννησις. Λυποῦμαι ὅτι δὲν ἔχω ὑπ' ὄψιν τὴν ἐφημερίδα ταύτην, ὅπως ἀναφέρω καὶ ἐξ αὐτῆς περικυπᾶς πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν λόγων μου. Δύναμαι ὅμως νὰ διαβεβαιώσω, τόσον τὸν κ. Παπαγεωργίου, ὅσον καὶ πάντα ἄλλον, ὅτι οὐδεμία διαφωνία ὑπῆρξε μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἐφημερίδων, αἵτινες ἀντεπροσώπευον τότε τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ ριζοσπαστικοῦ κόμματος.

Ἄλλ' ἔσως ὁ κ. Παπαγεωργίου παρατηρήσῃ, ὅτι τὰ γράφομενα τότε δὲν ἐσήμαινον τίποτε, καὶ ὅτι ὑπ' αὐτὰ ἐκρύπτοντο μεταρρυθμιστικαὶ ἐνέργειαι. Ἀναγκάζομαι νὰ προ-

θεῶ καὶ τὴν ἐνστασιν ταύτην, ὡς ἐκ πείρας ἤδη γινώσκων τὴν κακὴν πίστιν τοῦ διατριβογράφου.

Εὐτυχῶς, ἔχω νὰ ἀντιτάξω εἰς τοῦτο πειστικώτατον γεγονός.

Ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦλθεν εἰς Ἐπτάνησον ὁ κ. Γλάδστων, ἀποσταλεὶς ἐκτάκτως ὑπὸ τῆς κυβερνήσεώς του, ὅπως συμβιβάσῃ τοὺς Ἐπτανησίους μετὰ τῆς Προστασίας καὶ καταστάσῃ ἀποδεκτὰς τὰς πολυθρullήτους μεταρρυθμίσεις.

Εὐάριθμοὶ τινες μεταρρυθμισταὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ, συνελθόντες, νύκτα τινὰ, συνεσκέφθησαν καὶ ἀπεφάσισαν ὅπως ἐπωφεληθῶσι τὴν ἔλευσιν τοῦ Γλάδστωνος καὶ πραγματώσωσι τὰ μεταρρυθμιστικὰ ἔννευρά των.

Τὴν ἐπιούσαν, ὁ Κεραυρὸς ἐδημοσίευσεν τὸ ἐπόμενον ἄρθρον :

« *Λαὲ τῆς Κεφαλληνίας!* Μαῦρα καὶ ἀποτρόπαια σχέδια τεκταίνονται κατὰ τῆς προσεγγιζούσης ἀπελευθερώσεώς σου. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ παρελθόντος, τὰ κατὰπτυστα τοῦ ξένου ὄργανα, τὰ μυστρά τῆς κοινωνίας μας ἐκτρώματα, πάντα λίθον κινούσιν ἵνα ὑπὸ τὴν ξενικὴν δεσποτείαν σὲ διατηρήσωσιν. Ἡμεῖς ἐνομιζομεν ὅτι, ἀπέναντι τῶν σοβαρῶν τούτων περιστάσεων, πᾶν χαμερπὲς καὶ ἀγενὲς σίστημα ἤθελεν ἐκλίπει, πᾶσα φωνὴ αἰσχροῦ συμφέροντος ἤθελε σιγήσει. Ἀλλὰ δυστυχῶς ἠπατώμεθα! Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, εὐτυχῶς ὀλίγιστοι, δὲν διστάζουσι καὶ σήμερον ἔτι χεῖρα δολοφόνου κατὰ τῆς πατρίδος νὰ ὑψώσωσιν. Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, καὶ κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην, ὅτε ἅπασα ἡ Εὐρώπη ἔχει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐφ' ἡμῶν προσηλωμένους, εἶναι ἔτοιμοι νὰ μᾶς θυσιάσωσιν εἰς τὸν ἐγωισμόν των, καὶ τὴν δυστυχῆ πατρίδα ἀλυσοδέτον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ξένου νὰ παραδώσωσιν. Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, καὶ σήμερον ἔτι, ὅτε τὴν φωταυγῆ τῆς ἀπελευθερώσεως ἡμέραν προσεγγίζουσαν βλέπουσι, τὰς αὐτὰς ἐκείνας τοῦ 1852 καταχθονίους παγίδας στήνουσι, πρὸς παντελῆ τῆς πατρίδος ἐξάνδραποδισμόν καὶ ἐξόντωσιν!

« Τὴν στιγμήν ταύτην, καὶ μετὰ φρίκης τὸ λέγομεν, πληροφροῦμεθα μετὰ θετικότητος ὅτι, χθὲς τὴν νύκτα, συνεδράσαι ἐγένετο εἰς τὴν οἰκίαν τινὸς κυρίου, ἐν ἣ ὀί παρευρεθίντες ἀπεφάσισαν νὰ ζητήσωσι παρὰ τοῦ κ. Γλάδστωνος μεταρρυθμίσεις, ἥτοι νὰ εἰς συνθηκολόγησιν μετὰ τῆς Προστασίας καὶ διαιώσιν τῶν ἀλύσεων τῆς πατρίδος των.

» Ἄθλιοι καὶ χαμερπαῖς προδόται! εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἔφθασεν ἡ δουλοφροσύνη καὶ ὁ ἐξευτελισμὸς σας;

» Ἐνεργεῖτε, ενεργεῖτε, ὦ τέκνα τοῦ σκότους, κατὰ τῶν δικαιωμάτων τῆς πατρίδος σας! σφάζατέ την! ἀλλὰ τρέμετε! Ἡ ἡμέρα τῆς θείας τιμωρίας δὲν εἶναι μακρὰν!

» Σὺ δὲ, ὦ δυστυχῆ τῆς Κεφαλληνίας λαὸς, ἔσο ἀγρυπνος! »

Ἐρωτῶ, οὐχὶ τὸν κ. Παπαγεωργίου, ἀλλ' οἰονδήποτε γινώσκοντα νὰ ἀναγινώσκῃ, καὶ ἐννοοῦντα τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀναγινωσκόμενα, ἢ γλῶσσα αὐτῆ εἶναι γλῶσσα μεταρρυθμιστοῦ; εἶναι τραγεῖα καὶ ἀπότομος, ἀλλὰ δικαιολογεῖται ὡς ἐκ τῆς πάλης εἰς ἣν τότε κηρύσσεται. Ὅταν τὰ πολιτικὰ πάθη βράζωσιν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν καὶ ᾖναι τοιαύτης φύσεως, ὡς ἦσαν τότε ἐν Ἑπτανήσῳ, ἢ περὶ τὰς ἐκφράσεις ἀβρότης εἶναι τι ἀγνωστον, καὶ ἡ δογῆ ἐκρήγνυται ἐκ τοῦ στήθους τῶν παλαιόντων, δίκην θυέλλης.

Μετ' οὐ πολὺ ὁ κ. Γιάδστον ἦλθεν εἰς Κεφαλληνίαν.

Ἐποῖαν ὑποδοχὴν προσέκλεισεν αὐτῷ τὸ ἐκεῖ ριζοσπαστικὸν κόμμα;

Οὔτε ἀνθοδέσμας προσήνεγκεν αὐτῷ, οὔτε διὰ ζήτησιν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐζήτησε νὰ τὸν ἐξευμενίσῃ, ὡς ἐπορῶν ἀλλαχοῦ. Χιλιάδες λαοῦ περιέμενον αὐτὸν εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Δρεπάνου. Μόλις δὲ ἡ φέρουσα αὐτὸν ἄμαξα ἐπλησίασε, μία φωνὴ ἐξερράγη ἀπὸ τὰ στήθη πάντων:

« Ζήτω ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑπτανήσου! Ζήτω ἡ ἔνωσις ἡμῶν μετὰ τῆς ἐλευθέρου Ἑλλάδος! Ζητῶ τὸ ψήφισμα τῆς Θ' Βουλῆς! » Δύο δὲ τῶν μελῶν τοῦ Δημοτικοῦ Καταστήματος, ὁ Χαράλαμπος Λιβαθινόπουλος καὶ ὁ Παναγῆς Ραζῆς, προσελθόντες, ἐνέχειρσαν εἰς αὐτὸν τὸ ψήφισμα τοῦτο, ἐπὶ μεταξίνου ὑφάσματος χρυσεῖς γράμμασι τέτυπωμένον, προσθέσαντες: Ἰδοὺ ἡ ἀμετάστρεπτος θέλησις τοῦ λαοῦ. Ἐτερος δὲ τις, ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ του, κύβας εἰς τὴν θυρίδα τῆς ἄμαξας, ἀνέκραξεν Ἰταλιεῖ! Κάτω ἡ περτηκοταετὴ τυραννία!

Ἀπεδείκνυνεν ἄρα γε ἡ πρὸς τὸν Γιάδστονα γενομένη αὐτῇ ὑποδοχὴ, ἢ ὑπὸ τοῦ ριζοσπαστικοῦ κόμματος παρασκευασθεῖσα, τάσεις καὶ διαθέσεις μεταρρυθμιστικάς; Ἐξάγεται ἄρα γε ἐκ τῆς ὑποδοχῆς ταύτης ὅτι τὸ ἐν Κεφαλληνίᾳ ριζοσπαστικὸν κόμμα, ἐκφρασθὲν διαρρήθην κατὰ τῆς πολιτικῆς τῶν ἀναφορῶν καὶ τῶν ἰκεσιῶν, ἀπέδωκεν εἰς μεταρρυθμιστικὰς; . . .

Ἄ, ἀπαντήσῃ ὁ διατριβογράφος τοῦ Παργασοῦ.

Μετ' οὐ πολὺ ὁ κ. Γιάδστον, ἐπανελθὼν εἰς Κέρκυραν, προσεκάλεσε τὴν τότε ὑφισταμένην ΙΑ' Βουλὴν. Σημειωτέον ἔνταῦθα, ὅτι ὁ ἐν Κεφαλληνίᾳ ριζοσπαστικὸς δὲν ἀνεγνώριζε τὴν Βουλὴν ταύτην (*). Ἡ Κεφαλληνία ἐν αὐτῇ δὲν ἀντεπροσωπεύετο τότε, διότι οἱ ἐν Κερκύρᾳ παριστάμενοι ὡς ἀντιπρόσωποι αὐτῆς εἶχον ἐκλεχθῆ διὰ τοῦ κατὰ τὸ 1852 ὑπὸ τοῦ κ. Καρούσου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἀκρωτηριασθέντος κατὰ τὸ ἡμῖς καὶ ἐπέκεινα ἐκλογικοῦ καταλόγου, καὶ διότι ἡ πλειοψηφία τῆς Βουλῆς ἐκείνης, ἐπικυρώσασα τὰς διὰ τοῦ καταλόγου ἐκεῖνου ἐκλογάς, ἐστιγματίσθη ὡς συνένοχος τῶν πολιτικῶν τοῦ εὐνοουμένου τῆς Προστασίας δογίων.

Τί ἐφῄνοι ὁ κ. Γιάδστον προσκαλὼν τὴν Βουλὴν; Ὅτι, ἀφοῦ ἅπαξ ἐφέρετο ἐν αὐτῇ τὸ ζήτημα τῆς ἐνώσεως καὶ ἀπερίπετο ὑπὸ τῆς προστατίδος δυνάμεως, ὁ ἑπτανησιακὸς λαὸς ἤθελεν ἀπολπισθῆ καὶ ἀποδεχθῆ τὰς μεταρρυθμίσεις. Ὡς ἐκ τούτου, ἔσπευσε, νὰ φέρῃ τὸ ζήτημα τοῦτο ἐν αὐτῇ ἐτι τῇ πρώτῃ τῶν βουλευτικῶν συνεδριάσεων, διὰ τοῦ Κερκυραίου Δανδόλου.

Ἐνῷ ἄλλο τι ἀντικείμενον ἐσυζητεῖτο, ἀνοστάς αἴφνης ὁ κ. Δάδολος εἶπε: « Προτείνω τὴν ἔνωσιν τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος ».

Ὁ κ. Λομβάρδος, ὅστις ἔβλεπεν οὕτω διαφεύγουσαν αἰτῶν τὴν περίστασιν καθ' ἣν ἠδύνατο νὰ ἐπιδειχθῆ, ἐξεμάνθη καὶ ἀνοστάς εἶπε:

« Κύριοι, κατὰ πόσον εἶναι ἱερά ἡ μαρτυρικὴ αὐτῇ ιδέα ἥτις μέχρι τοῦδε ἐμυκτηρίζετο ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις τὴν σημαίαν αὐτῆς λαθῶν ἤδη εἰς χεῖρας παρουσιάζεται ἐντὸς τοῦ περιβόλου τούτου, ὑμεῖς γινώσκετε. Σέβομαι τὸν ἐνθουσιασμὸν σου, ἐὰν τὸ κίνημά του τοῦτο ᾖναι ἀπόρροια ἐνθουσιασμοῦ. Οἰκτεῖρω τὴν παραφορὰν του, ἐὰν ᾖναι ἀποτέλεσμα παραφορᾶς. Ὁσεῖλω νὰ ἐπιτεθῶ κατ' αὐτοῦ, ἐὰν τυχὸν κινήται ἀπὸ τὴν ιδεάν νὰ ἀποκεφαλίσῃ ἴσως διὰ πάντοτε τὸ ζήτημα ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον τόσους στεναγμοὺς καὶ μαρτύρια μὰς ἐστοίχισε, καὶ ὑπὲρ τοῦ ὁποίου δὲν δύνανται ἀληθῶς νὰ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
Ἡ Κεφαλληνία ριζοσπαστικὸς δὲν ἀνεγνώριζε τὸ γνήσιον καὶ ἀληθινὸν ἐκλογικὸν δικαίωμα τῆς Κεφαλληνίας, ἰδίως καθ' ὅσον ἀπέβλεπε τὴν ἀντιπροσωπεύουσαν αὐτὴν ἐν τῇ Βουλῇ Κεφαλληνίας, ἐπειδὴ αὐτὴ ἐξελέχθη ἐπὶ τῇ βάσει καταλόγου κατατρεβλωθέντος διὰ πάσης παράνομίας, καὶ δι' ἀποστερήσεως πολλῶν ἐκατοντάδων πολιτῶν τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματός των, καίτοι ἔχοντων τὰ ὑπὸ τοῦ τότε ἰσχύοντος νόμου ἀπαιτούμενα προσόντα.

ἐνδιαφέρονται εἰμὴ ἐκεῖνοι οἵτινες ὑπὲρ αὐτοῦ ὑπέφεραν. Ἰ-
σως τὸ ζήτημα τοῦτο ὑποκινεῖται ἀκαίρως, διὰ τὴν ῥιφθῆ
εἰς τοὺς κινδύνους ἐκείνους, ἀπὸ τοῦς ὁποίους πᾶσα πατριω-
τικὴ ψυχὴ πάσχει νὰ τὸ σώσῃ. Ἀφοῦ σήμερον ἐπρόκειτο νὰ
προταθῆ ζήτημα ἐνώσεως· ἀφοῦ αὐτὸ ἔπρεπε νὰ γείνη διὰ
συμποσίας, δι' ἀγάπης, διὰ συσκέψεως, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς
παρὰλύσεώς του, τὸ νὰ βλέπωμεν νὰ ῥιφθῆ ἐν τῷ μέσῳ ἡ-
μῶν ὡς ἀποβολιμαῖον, ὡς μηδαμινόν, καὶ ἵνα ὁ προτείνας
ἐλύσῃ ἀπλῶς ἐπισημίας τινὰς πρὸς δημοκρασίαν, δὲν δύνα-
μαι, κύριοι, ὡς εἰλικρινὲς τοῦτο νὰ θεωρήσω. Καὶ τῷ ὄντι.
Ποῖος οὗτος ὁ προτείνας; καὶ εἰς ποίαν στιγμὴν; — Ὁ ἄν-
θρωπος ὅστις μᾶς ἐπερίπαιξε καὶ ἀπεκάλει δημοκόπους, ἐν
καιρῷ τῶν ἀποπειρῶν τοῦ ἀποικισμοῦ, ὅτε ἡμεῖς ρητῶς τὸν
προσεκαλοῦμεν νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν πρότασιν τῆς ἐνώσεως!
ἐκεῖνος ὅστις, πρὸ ὀλίγων ἑβδομαδῶν, ἐκήρυττεν ὅτι εὐχα-
ριστεῖται εἰς αὐτὸ τὸ σύνταγμα τοῦ 1817! Πότε δὲ προτεί-
νει τὴν ἐνωσιν; ὅτε ἐπρόκειτο νὰ ψηφισθῆ ἡ πρότασις τοῦ
Καβαλιεράτου, περὶ ἀναβολῆς τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς, ἄ-
χρι τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἐκλογῶν διὰ τὰς τέσσαρας κενὰς
βουλευτικὰς θέσεις τῆς Κεφαλληνίας. Πότε δὲ πράττει ταῦ-
τα; ὅτε εἰσέτι οἱ βουλευταὶ δὲν ἀπεφασίσασιν, ὅχι περὶ
τῆς ἀρχῆς, ἐπειδὴ ἅπαντες ἐπανειλημμένως ὑπὲρ αὐτῆς ἐξε-
φράσθημεν, ἀλλὰ περὶ τοῦ τρόπου τῆς προτάσεως· ὅτε αὕτη
ἔμελλε νὰ γείνη μὲ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε μηδεμίαν ἀντίρρη-
σιν νὰ ὑπάρξῃ ὡς πρὸς τὴν τύπον· καὶ ὅτε, ὡς ἐκ τῆς πα-
ραδοχῆς τῆς προτάσεως τοῦ Καβαλιεράτου, τὴν ὁποίαν ὑπε-
στήριξα, δυνατὸν ἦτο, μάλιστα πιστεύω βεβαίως, ὅτι ἠθέ-
λαμεν ἔχει τὸν Μομφερράτον, τὸν Ζερδὸν καὶ ἄλλους πρω-
ταθλητὰς καὶ μάρτυρας τῆς ἰδέας ταύτης, εἰς τοὺς ὁποίους
ἀναγνωρίζω τὸ δικαίωμα νὰ προτείνωσι τὴν ἱεράν ταύτην
ἀπόφασιν τῆς Βουλῆς καὶ νὰ συμμεθέξωσι, πρὸς σεβασμὸν
τῶν μαρτυριῶν τῶν ὁποίων ὠφείλομεν νὰ ἀφήσωμεν νὰ πα-
ρῆθωσιν ὀλίγα ἡμέραι.»

Λόγοι συνετοὶ καὶ ἀξιόλογοι, οἵτινες ἐλέγχθησαν ὅμως αὐ-
χὶ ἐν πεποιθήσει, ἀλλ' ὅπως κατακραυγώσωσι τὸν τολμή-
σαντα νὰ λάβῃ τὴν περὶ ἐνώσεως προτοβουλίαν, καὶ νὰ ἀ-
φαιρέσῃ τὴν δόξαν ταύτην ἀπὸ τοῦ κ. Λομβάρδου.

Καὶ τῷ ὄντι, ὅπως πεισθῆ τις περὶ τούτου, ἀρκεῖ ἀπα-
θῶς μόνον νὰ κρίνῃ τὰ πράγματα.

Ὁ Λομβάρδος ἀναγνωρίζει καὶ διακηρύττει ὅτι τὸ ζήτη-
μα ἐρρίφθη πρόωρος, ὅπως ἀπακεφαλίσθη ὅτι ὁ τρόπος τῆς

διατυπώσεως αὐτοῦ ἦτο ζήτημα σπουδαῖον, ὥστε ἔπρεπε
ἐπισταμένως νὰ μελετηθῆ. Ἐπεκαλεῖτο δὲ τὴν παρουσίαν τῶν
Κεφαλλήνων ριζοσπαστῶν, ὧν ἡ περὶ διατυπώσεως γνώμη
ἦτο πασίγνωστος, ὡς ἐξάγεται ἐξ ὅσων ἄχρι τοῦδε ἐξέθηκα.
Ταῦτα ἤρκειν ὅπως κατακραυγώσωσι τὸν πτωχὸν Δάνδολον,
μετὰ τοῦ ὁποίου ὅμως ἀκολούθως ὁ κ. Λομβάρδος συνεμά-
χησε.

Τοῦτου γενομένου, ὁ Ζακύνθιος δημογωγὸς, διὰ μιᾶς τῶν
εὐστροφῶν ἐκείνων, εἰς ἃς δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι:
maestro di color che sanno, ἀνακρούει πρῦμναν λέγων:

« Ὅπως δὴποτε ὑμῶς, ἀφοῦ ἄπαξ ἐρρίφθη ἡ πρότασις
αὕτη, ἡμεῖς πρέπει ἀμέσως νὰ ἐπασχοληθῶμεν ἐπὶ τοιαύτης
προτάσεως, κατὰ προτίμησιν παντός ἄλλου ἀντικειμένου,
διότι περιέχει τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῶν προσπαθειῶν καὶ
τῶν παθημάτων τῆς Ἑπτανήσου. Προτείνω λοιπὸν νὰ ἐκλε-
χθῆ τριμελὴς ἢ πενταμελὴς ἐπιτροπὴ, καὶ, χωρὶς νὰ δύνα-
ται νὰ ἀναχωρήσῃ, νὰ σκεφθῆ ἀμέσως καὶ προτείνῃ εἰς τὴν
Βουλὴν τὰ μέσα τῆς πραγματοποιήσεως.»

Ἀφαιρῶν τις τὰ ρητορικά ἄνθη ἐκ τῶν λόγων τούτων, τί
βλέπει; ὅτι ὁ κ. Λομβάρδος, ἀφοῦ διεκήρυξεν ὅτι τὸ ζήτη-
μα ἐρρίπτετο εἰς τὸ μέσον πρόωρος, ὅπως ἀποκεφαλίσθη ὅτι
ἡ διατύπωσις αὐτοῦ ἦτο πρᾶγμα σπουδαιότατον, ἐφ' οὗ ὠ-
φειλον οἱ βουλευταὶ νὰ συνεννοηθῶσιν ἐκ τῶν προτέρων, κα-
τέληξε προτείνας ὅπως ἡ Βουλὴ ἀποφανθῆ ἐπ' αὐτοῦ σχεδὸν
αὐτοστιγμαί. Εἶναι τοῦτο συνέπεια; Εἶναι πολιτικὴ εὐστά-
θεια; . . .

Ἡ Βουλὴ ὅμως, τῇ προτάσει τοῦ κ. Παδοῦ, ἣν κατε-
ψήφισεν ὁ κ. Λομβάρδος, παρεδέχθη τὴν ἀναβολὴν.

Τὴν ἐπιούσαν, ὁ κ. Δάνδολος κατέθηκε τὴν ἐπομένην πρό-
τασιν; (ἀ.) Προτείνω τὴν ἐνωσιν τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς
Ἑλλάδος. — (β.) Νὰ κάμῃ ἡ Βουλὴ ἀναφορὰν εἰς τὴν βασι-
λισσαν, καὶ διὰ τῆς Α. Μ. νὰ προσκληθῶσιν αἱ ἄλλαι ду-
νάμεις νὰ δεχθῶσι τὴν πρότασιν τῆς Βουλῆς;»

Ὁ κ. Λομβάρδος δὲν εἶχεν ὕλως διαρρήξει ἐτι πάντα δε-
σμὸν μετὰ τῶν ριζοσπαστικῶν παραδόσεων τοῦ 1850; Ἡ-
σθάνθη ἐλέγχους συνειδήσεως διὰ τὴν πρότασιν ταύτην, ἥτις

ὅμως δὲν ἦτο ἄλλο ἢ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἰδεῶν, ἃς οἱ φίλοι
καὶ ἑταῖροί μου ἐκήρυσσον ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ; Μόνος
ὅτι τὸν ἐνόησαν.

Ὅπως δὴποτε, ἐγείρεται καὶ προτείνει, ὅπως ἡ Βουλὴ
ἐκλέξῃ ἐνδεκαμελὴ ἐπιτροπὴν, ἥτις νὰ καθυποβάλῃ τὸ κα-

ΙΑΚΩΒΑΤΙΔΟΥ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

τάλληλον σχέδιον. Ἐτέρω αὐτῇ παλινοδία. Τὴν προτερίαν, εἶχε προτείνει νὰ ἐπιληφθῶσιν ἀμέσως τοῦ ζητήματος.

Ἡ συνεδρίασις ἀνεβλήθη διὰ τὴν ἐπομένην.

Τὴν 15ην Ἰανουαρίου, συνελθούσης τῆς Βουλῆς, ὁ κ. Μαρβίνος ἀπήγγειλε τὴν ἐπομένην διακήρυξιν :

« Ἡ Βουλὴ τῆς Ἑπτανήσου διακηρύττει, ὅτι ἡ μόνη καὶ ὁμόθυμος θέλησις τοῦ ἰονίου λαοῦ ὑπῆρξε καὶ εἶναι ἡ ἔνωσις ἀπάσης τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ».

Μεταξὺ τῆς διακηρύξεως ταύτης καὶ τοῦ ψήφισματος τῆς Θ' Βουλῆς, ὑπάρχει ἄδυσσος.

Ἐν τῇ διακηρύξει τῆς ΙΑ' Βουλῆς ἀναφέρεται ὅτι ἡ ὁμόθυμος θέλησις τοῦ Ἑπτανησιακοῦ λαοῦ εἶναι ἡ ἔνωσις. Ἄλλὰ ποῦ στηρίζεται ἡ θέλησις αὕτη; εἶναι δικαία, ὅπως καταστατὴ καὶ σεβαστὴ; Οὐδὲν περὶ τούτου ἀναφέρεται. Τὸ πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν δικαίωμα τοῦ λαοῦ καὶ ἡ κυριαρχία αὐτοῦ ἀποσιωπῶνται. Ἡ νέα θεωρία τοῦ Λουβάρδου καὶ τῶν ψευδορριζοσπαστῶν ὑπερίσχυσε, καὶ δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ ὑπερισχύσῃ ἐντὸς Βουλῆς, ἥτις κατὰ μέγα μέρος ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν πιστοτέρων τῆς Προστασίας ὀργάνων καὶ εἶχεν ἐπικυρώσει τὰς παρανομίας τῆς Κεφαλληνίας. Ἡ ΙΑ' Βουλὴ ἐψήφισε τὴν διακήρυξιν ταύτην, δεικνύουσα δὴθεν ὅτι δι' αὐτῆς ψηφίζει τὴν ἔνωσιν. Καὶ δὲν ἠδύνατο ἄλλως νὰ πράξῃ, διότι ἐφοβεῖτο τὸν λαόν. Στερουμένη ὅμως εὐλικρινείας καὶ πεποιθήσεων, ἐψήφισεν ἔγγραφον *μηδαιμόν*, ὡς ἀπεικάλεσεν αὐτὸ ἀνήρ, θερμὸς ἀκολούθως ὁπαδὸς τοῦ Λουβάρδου γενόμενος.

Μετὰ τὴν ἐπιψήφισιν τῆς διακηρύξεως ταύτης, — ἥτις, ἐπισημοποιούσα δὴθεν τὴν θέλησιν τοῦ ἰονίου λαοῦ, παρέλειψε νὰ δηλώσῃ ὅτι ἡ θέλησις αὕτη εἶναι καὶ στερεὰ καὶ ἀμετακτά, ὡς εἶχε τὸ ψήφισμα τῆς Θ' Βουλῆς, ἀλλ' ἀφῆκε νὰ ὑπονοῆται ὅτι ἡ ἀπλή αὕτη θέλησις, ἡ ἐπ' οὐδενὸς λόγου στηριζομένη, ἠδύνατο, τίς οἶδε; προϊόντος τοῦ χρόνου, νὰ μετατραπῇ, — ἐψηφίσθη πρότασις, δι' ἧς ἀνετίθετο εἰς ἐνδεκαμελῆ ἐπιτροπὴν ἢ γνωμοδότησιν περὶ τῶν περαιτέρω μέτρων. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐξελέχθη, καὶ ἡ πλεονοψηφία αὐτῆς ἀνέβη εἰς τὸ κόμμα τῶν καταχθονίων ἀρξάντων σύστασις.

Μετὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, ἡ συνεδρίασις διελύθη.

Τὴν ἐπομένην, ὁ ἐκτακτὸς ἀρμοστής κ. Γλάδστον ἐπέμψεν διάγγελμα εἰς τὴν Βουλὴν, ὑπαγορεύων εἰς αὐτὴν τὴν ἑξῆς φράσιν, δι' οὗ ἠδύνατο νὰ καθυποβάλλῃ εἰς τὴν ἀγγλικὴν

κυβέρνησιν τὴν διακήρυξιν τῆς, χωρὶς νὰ ἐξέλθῃ τῶν ὁρίων τοῦ συντάγματος.

« Εἷς καὶ μόνος νόμιμος τρόπος, — ἔλεγεν ἐν τῷ διαγγέλματι τοῦ δ κ. Γλάδστον, — ὑπάρχει, ἵνα ἐκφρασθῶσιν αἱ ἐπιθυμίαι τῆς Βουλῆς, καὶ οὗτος εἶναι: ἰκετήριος, ἢ παραστάσις, ἢ ἀναφορὰ πρὸς τὴν προστάτιδα ἄνασσαν, συμφῶνως πρὸς τὸ ἄρθρον ἢ, τμῆμα ζ', κεφάλαιον ζ', τοῦ συντάγματος. »

Καὶ οἱ νέοι ριζοσπάται τῆς ΙΑ' Βουλῆς ἔκυψαν τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ ἐκτάκτου ἀρμοστοῦ, καὶ, ἀντὶ νὰ διατρανώσωσιν, ὡς ὄφειλον, τὰ ἀπαράγραπτα δικαιώματα τοῦ ἑπτανησιακοῦ λαοῦ, ἀναγνωρίζοντες τὸ σύνταγμα, ὅπερ ἐκήρυττον δὴθεν ἐπιβεβλημένον διὰ τῆς λόγῃς, συνέταξαν ἰκετήριον ἀναφορὰν εἰς τὴν ἄνασσαν τῆς Μεγάλης Βρετανίας, ἐν ἧ' ἔλεγον ὅτι: « ὁ ἑπτανησιακὸς λαὸς προσήρχετο μετὰ σεβασμοῦ εἰς τὸν κραταιότατον αὐτῆς θρόνον, ὅπως καταθέσῃ εἰς τὰς βαθμίδας αὐτοῦ τὴν ἐπίσημον δῆλωσιν τῶν αἰσθημάτων του. » — Καὶ προσέθετον ὅτι: « ἡ Βουλὴ ἰκετεύει τὴν Α. Μ. ὅπως εὐδοκήσῃ νὰ διακοινώσῃ εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Εὐρώπης μεγάλας δυνάμεις τὴν διακήρυξιν ταύτην, κτλ. »

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο, δι' οὗ τόσῳ οἰκτρῶς κατεδιβάζετο καὶ ἐχλευάζετο ὁ ἑπτανησιακὸς ἀγὼν, ἀλγεινὴν ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν ἐν Κεφαλληνίᾳ.

Ἡ ἐν ὄνοματι τοῦ Δημοτικοῦ Καταστήματος ἐνεργοῦσα τότε Δημοτικὴ Ἐπιτροπὴ ἔσπευσε νὰ διαμαρτυρηθῇ κατὰ τῆς τοιαύτης ἀλλοκότου διεξαγωγῆς τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος, διὰ τοῦ ἐπομένου ἐγγράφου, δημοσιευθέντος τὴν 24 Ἰανουαρίου, ἐν ἐκτάκτῳ παραρτήματι τῆς Ἀναγεννήσεως :

« Ἐν ὄνοματι τοῦ ριζοσπαστικοῦ κόμματος,

« Ἡ Δημοτικὴ Ἐπιτροπὴ,

» Ἐχουσα ὑπ' ὄψιν τὸ σπουδαῖον καὶ κρίσιμον τῆς ἐνεστώσης περιστάσεως τῆς πατρίδος καὶ τὰ ἐν τῇ λεγομένῃ Βουλῇ ἐσχάτως διατρέξαντα, ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως, παρατηρεῖ :

» Ὅτι ἡ κατὰ τὴν 15ην ἰσταμένου γενομένη περὶ ἐνώσεως διακήρυξις εἶναι, κατ' οὐσιώδες μέρος, ἀσύμφωνος πρὸς τὸ ἀνεκαθεν καὶ εἰς παντοίας περιστάσεις ἐκδηλωθὲν φρόνημα τοῦ λαοῦ, καθὼ παραλείπουσα τὸν πρώτιστον καὶ οὐ-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ἈΠΕΡΕΜΒΙΜΟΝ

σιωδέστατον ὄρον τῆς ἐν κυριαρχικῷ δικαίωματι ἀπαιτήσεως·

» Ὅτι ὁ δικετευτικὸς τρόπος, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ διακήρυξις αὕτη ἀπνυθύνθη, ὄχι μόνον ἀντιβαίνει εἰς τὴν προσήκουσαν ἀξιοπρέπειαν λαοῦ ἀγωνιζομένου ὑπὲρ τῆς ἀνακτήσεως τῶν καταπατομένων δικαιωμάτων του, ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβὴς εἰς τὰ μεγάλα τῆς πατρίδος συμφέροντα καθίσταται, καθὸ τὰ ἔθνικὰ καὶ ὑπέρτατα δίκαια εἰς τοὺς πόδας τῶν δυναστῶν καταθέτων, καὶ ἀτόπως βάλλων αὐτὰ εἰς ἀμφισβήτησιν·

» Ὅτι εἰς τὸ συνοδεῖον τὴν διακήρυξιν ἐγγραφον ἐνουπάρχει πλαγία τις ἀναγνώρισις τῆς ἀθλίας ἐκείνης συνθήκης, τῆς ἀποτελεύσεως μέρος τῶν συνθηκῶν ἐκείνων, διὰ τῶν ὁποίων ἀπανθρώπως αἱ ἔθνικότητες ἐδεσμεύθησαν, καὶ τὴν ὁποίαν ὁ ἑπτανησιακὸς λαὸς οὐδέποτε ἀνεγνώρισεν, ἀλλὰ πάντοτε ἄδικον καὶ παράνομον διεκήρυξεν·

» Ὅτι, διὰ τοῦ τρόπου τούτου, τὸ ζήτημα, ὑπὸ ὅλως δι-ἀφορον μορφήν παριστανόμενον, βλάπτεται μεγάλως ἀπέναντι τοῦ δικαίου, καὶ κινδυνεύει, ἀντὶ νὰ θεωρηθῆ ὡς μέγα καὶ κύριον ζήτημα ἔθνικότητος, νὰ ριφθῆ μεταξὺ τῶν δευτερευόντων ἐκείνων, τὰ ὁποία, κατὰ καιροὺς ἀναφυόμενα, θάπτονται μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ πρώτου ἐνθουσιασμοῦ, παραλυόμενα ὑπὸ τῆς διπλωματίας·

» Ὅτι, πρὸς τοὺς ἄλλοις, ἡ τοῦ μεγάλου τούτου ζητήματος τοιουτοτρόπως ἐπιληφθεῖσα Βουλὴ οὐδὲ χαρακτηριστικὰ νομιμότητος φέρει, καθὸ ἀπαύγασμα τῆς παρανομίας καὶ τοῦ αὐθαριετοῦ·

» Διὰ ταῦτα, καὶ συμφώνως μὲ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ προηγούμενα τοῦ ριζοσπαστισμοῦ, καὶ ἰδίως μὲ τὸ ψήφισμα τῆς Θ' Βουλῆς, ἡ Δημοτικὴ Ἐπιτροπὴ, ἐν ὀνόματι τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ δικαίου, διαμαρτύρεται κατὰ τῆς πορείας τὴν ὁποίαν ἡ ἐνεστῶσα Βουλὴ εἰς τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἔθνικου ζητήματος ἠκολούθησεν· καὶ τὴν ἐκ μέρους τοῦ κοινοῦ ἀποδοκιμασίαν κατὰ τοιαύτης βουλευτικῆς πορείας διαδηλοῖ, ἀναθέτουσα πᾶσαν εὐθύνην εἰς τοὺς αὐτουργούς. »

Ἐξεμάνησαν ἰδόντα τὴν διαμαρτύρησιν ταύτην τὰ ὄργανα τοῦ κ. Λομβάρδου καὶ τῆς καταχθονίου φαρμακείας, ἀλλ' ἡ μετ' οὐ πολλὴ ἐπελθούσα ἀπάντησις τῆς ἀνάσσης, δι' ἧς αὕτη ἀνήγγελλεν ὅτι εὐηρεσθήσῃ νὰ μὴ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν προσήκουσαν ἐκετήριον, ἔθετο τέρομα εἰς τὴν λύσαν τῶν αὐτῆν. Ἡ ὑπὸ τῆς βασιλείσεως ἀπόρριψις τῆς ἐκετηρίου ἀπέδειξεν ὅτι ἡ Δημοτικὴ Ἐπιτροπὴ, διὰ τῆς διαμαρτυρήσεώς της, ἔσωσε τὴν τιμὴν

τοῦ ἑπτανησιακοῦ λαοῦ, τὸσω οἰκτρῶς ἐκτεθεῖσαν ὑπὸ τῶν ψευδορριζοσπαστῶν τῆς ΙΑ' Βουλῆς.

Ἐκτὸς δὲ τῆς ἀνωθι διαμαρτυρήσεως, οἱ κκ. Μομφερράτος καὶ Λιβαδάς, ἐκλεγθέντες βουλευταὶ βραδύτερον, καὶ εἰσελθόντες ἐν τῇ Βουλῇ, καταρχὰς μὲν διεμαρτυρήθησαν κατὰ τοῦ παρανόμου καταρτισμοῦ της, ἀκολούθως δὲ διεδήλωσαν ὅτι: « εἰς πᾶσαν καὶ ὁποιαδήποτε μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης γενομένην πρότασιν ἢ πράξιν, ἀποβλέπουσαν τὸ ἔθνικόν ζήτημα, δὲν ἐνέχονται, πιστοὶ ἐμμένοντες εἰς ὅ, τι ἄλλοτε ἔπραξαν διὰ τοῦ ψήφισματος τῆς 26 Νοεμβρίου 1850. »

Ἡ διαδήλωσις αὕτη ἦτο ἡ ἐντὸς τῆς Βουλῆς ἀποδοκιμασίαι τῆς διακηρύξεως καὶ ἐκετηρίου τῆς 4ῆς Ἰανουαρίου 1859. Οὕτως ἐπεσημοποιεῖτο καὶ ἐντὸς τοῦ βουλευτηρίου ἡ διαμαρτύρησις τῆς Δημοτικῆς Ἐπιτροπῆς ὑπὸ δύο ἐκ τῶν πρώτων ριζοσπαστῶν, τῶν κκ. Μομφερράτου καὶ Λιβαδά.

Μένει ἤδη νὰ ἐξετάσω τὴν ὑπὸ τοῦ προέδρου καὶ τοῦ ἀντιπροέδρου καταψηφισθεῖσαν λομβαρδιανὴν πρότασιν ἐν τῇ ΙΒ' Βουλῇ.

ΣΤ'.

Πιστεύω ὅτι ἀπέδειξα ἀναμφισβητήτως, ὅτι ὁ ἐν Κεφαλληνίᾳ ριζοσπαστισμὸς, ἐπόμενος εἰς τὰ ἀνέκαθεν ὑπ' αὐτοῦ κηρυχθέντα, κατεπολέμησεν ἅμα ἐμφανισθεῖσαν τὴν δι' ἐκείνων καὶ ἀναφορῶν ἐπαίτησιν τῆς ἐνώσεως, ὡς καταβιβάζουσαν τὸ ἔθνικόν τουτο ζήτημα καὶ ἐξευτελιζουσαν τὸν λαόν. Ἦδη ἔργομαι εἰς τὴν ἐν τῇ ΙΒ' Βουλῇ λομβαρδιανὴν πρότασιν, ἣν οἱ κκ. Ζερβὸς καὶ Μομφερράτος κατηγοροῦνται ὑπὸ τοῦ διατριβογράφου τοῦ Παρισσοῦ ὅτι κατεψήφισαν. Ἄς ἴδωμεν ὁποία τις ἦτο ἡ πολυθρόλλητος αὕτη πρότασις.

Ἴδου αὕτη :

« Ἡ ΙΒ' Βουλὴ, ἐμμένουσα εἰς τὴν ἀπὸ 15 Ἰανουαρίου 1859 διακήρυξιν τῆς ΙΑ' Βουλῆς, καὶ τὰ ἐπελθόντα ἔκτοτε καὶ μέχρι σήμερον σταθμισάσα ἐμβριθῶς καὶ ἐκτιμήσασα, ἀποφαίνεται νὰ ἀπευθυνθῇ παρατάσεις εἰς τὴν Α. Μ. τὴν προσημασμένην ἀνάσσης, μὲ προσημασμένα εἰς τὰς ὑψηλὰς εὐρωπαϊκὰς ἐνώσεις, τῆς Μ. Βρετανίας, τῆς Ρωσσίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Πρωσσίας καὶ τῆς Ἰταλίας (διατίθειται καὶ τῆς Τουρκίας;), ἵνα, εὐδοκοῦσαι, συμπράξωσι πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ἀνωτέρω, ἐν τῷ κυριαρχικῷ δικαίωματι τῆς Βουλῆς (ἔχι τοῦ λαοῦ ἀλλὰ Βουλαί, ἐκλεγόμεναι

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΗΝ ΠΑΡΑΤΟΙΧΗΝ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΔΗΜΟΥΣΙΟΝ

ὑπὸ τὸ Μαιτλάνδειον σύνταγμα καὶ δυνάμει αὐτοῦ, δὲν εἶ-
χον κυριαρχικά δικαιώματα, κ. Κοκκίνη καὶ Σα) γενομένης
διακηρύξεως. »

Αὕτη ἦτο ἡ πολυθρύλλητος πρότασις, μὴ οὔσα ἄλλο ἐν
οὐσίᾳ ἢ ἐπανάληψις τῆς ὑπὸ τῆς ΙΑ' Βουλῆς γενομένης πα-
ραστάσεως, τὰ αὐτὰ ταῦτα μέλλουσα νὰ ἔχη ἀποτελέσματα.

Ἐρωτῶ τὸν ἐλαχίστην δόσιν λογικοῦ ἔχοντα, ἄνδρες ἀντι-
προσωπεύοντες κόμμα, ἕπερ ἀπὸ τετραετίας κατὰ τῶν τοι-
ούτων ἐνεργειῶν διεμαρτύρητο, χαρακτηρίζον ταύτας ὡς κα-
θ' ἄνθρωπον τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος προδοσίαν, ἠδύναντο, λογικῶς
καὶ εὐσυνειδήτως φερόμενοι, χωρὶς νὰ προδώσωσι τοὺς ἐντο-
λεῖς των, οἵτινες εἶχον ἐκλέξει αὐτοὺς ἀκριβῶς ὅπως κατὰ
τῶν τοιούτων ἀντιπατριωτικῶν ἐνεργειῶν ἀντιταχθῶσιν, ἠ-
δύναντο, λέγω, νὰ ψηφοφορήσωσιν ὑπὲρ τῆς προτάσεως ταύ-
της, ἀρνούμενοι τὰς τοσάκεις ἐκδηλωθείσας ἀρχάς των, ὅπως
εὐχαριστήσωσι, τότε μὲν τὸν κ. Κοκκίνη καὶ τὸν ὑποβόλεα
τοῦ κ. Λομβάρδου, καὶ νῦν τὸν διατριβογράφον τοῦ Παρ-
ρασσού; Ὅχι βεβαίως. Ἄν τοῦτο ἔπραττον, θὰ ἦσαν ἄξιοι
αἰωνίου ἀναθέματος.

Πολιτικὴ ἀρετὴ δὲν εἶναι μόνον ἡ ἀπέναντι τῆς τυραννίας
μένουσα ἀδάμαστος καρτερία, ἀλλὰ καὶ ἡ τὴν ἀγυρτεῖαν καὶ
δημοκοπίαν περιφρονουσα συναίσθησις τοῦ καθήκοντος. Ἴσως
δὲ ἡ τελευταία αὕτη εἶναι ὑψηλοτέρα, καὶ διὰ τοῦτο σεβα-
στοτέρα τῆς πρώτης; διότι ἡ πρώτη καταδιώκεται μόνον,
ἐνῶ ἡ δευτέρα συνήθως παραγνωρίζεται καὶ ἀποδοκιμάζεται
καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἀγωνίζεται.

Οἱ κκ. Μομφερράτος καὶ Ζερβὸς ἀπέδειξαν ὅτι κατεῖχον
ἀμφοτέρας τὰς ἀρετὰς ταύτας. Καὶ κατὰ τῆς Προστασίας
γενναίως ἠγωνίσθησαν, καὶ κατὰ τῆς ἀγυρτείας καὶ δημοκο-
πίας εὐθαρσῶς ἀντεπάλαισαν.

Εὐτυχῶς, — καὶ τοῦτο λέγω πρὸς τιμὴν ἰδίως τοῦ κεφαλ-
ληνιακοῦ λαοῦ, — ἂν ὑπέστησαν τὰ δεινὰ τῶν ἐξερῶν καὶ
τῶν προγραφῶν, δὲν ἔπιον καὶ τὸ ποτῆριον τῆς ἀχαριστίας.
Ὁ κεφαλληνιακὸς λαὸς, πιστὸς ἐμμένων εἰς τὰς τοῦ ριζοσπα-
στισμοῦ παραδόσεις, ἐπεδοκίμασε καὶ τὸν τελευταῖον τοῦ-
τον ἀγῶνά των.

Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθω εἰς τὴν πρότασιν.

Ἄμα τῇ καταθέσει αὐτῆς, ὁ κ. Μομφερράτος, ἀναστάς,
ἐποίησατο τὴν ἐπομένην δήλωσιν :

« Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑπτανήσου καὶ ἡ ἐθνικὴ αὐτῆς
ἀποκατάστασις εἶναι βεβαίως ὁ πρώτιστος σκοπὸς τῶν

Ἑπτανησίων, καὶ τοιοῦτος ὀφείλει νὰ ἦναι ἐκ μέρους τῆς
ἀντιπροσωπείας. Ἄλλ' ὁ τρόπος καθ' ὃν ἤδη, αἰφνιδίως καὶ ἐν
βίᾳ, τὸ ζήτημα τοῦτο προσάγεται, εἶναι ἄτοπος καὶ πάντη
ἀνάρμοστος. Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, ὅστις τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ
ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑπτανήσου ἀνέκαθεν ὑπεστήρι-
ξα, ὅλαι δυνάμεις, κατέναντι πάσης καὶ οἵας δήποτε ἀν-
τιδράσεως, αὐτὴν δὲν ὑπεστήριξα ποτὲ ἄλλῶς εἰμὴ ἐπὶ τῇ
βάσει τῶν κυριαρχικῶν καὶ ἀπαραγράφτων δικαιωμάτων τοῦ
ἐπτανησιακοῦ λαοῦ, ὡς καὶ ἐν τῇ Θ' Βουλῇ, οὐδέποτε δὲ δι'
ἀναφορῶν, ἱεσσιῶν, ἢ ἄλλων τοιούτου εἶδους παραστάσεων. Ἐ-
πὶ τῇ μόνῃ στερεᾷ καὶ ἀληθεῖ βάσει τῶν ἱερῶν καὶ ἀναμφι-
σβητήτων αὐτῶν δικαιωμάτων στηριζόμενος, οὔτε συνθήκας
ἐπιβεβλημένας ποτὲ ἀνεγνώρισα, ἢ δύναιμι ποσῶς νὰ ἀνα-
γνωρίσω, οὔτε ἄλλα κατὰ συνέπειαν τούτων λαβόντα χώραν,
οὔτε δικαιοδοσίαν καὶ ἐπέμβασιν τῶν δυνατῶν, οὔτε, τέλος
πάντων, συνεμερίσθην ποτὲ, ἢ δύναιμι νὰ συμμερισθῶ, τὰ ἐπὶ
τοῦ προκειμένου διαπραχθέντα παρὰ τῆς προλαβούσης Βουλῆς.
Καὶ διὰ τοὺς λόγους τούτους, τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα ἀκούω ἡ-
δη προτεινόμενα ἀποκρούω. Ἐπιμένων δὲ εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ
τὰς πεποιθήσεις μου, ὡς καὶ εἰς τὴν ἀνέκαθεν τηρηθεῖσαν πο-
ρείαν μου, καὶ μόνον ἐπὶ τοῦ κυριαρχικοῦ δικαίου καὶ τῆς γα-
θραῆς θελήσεως τοῦ ἐπτανησιακοῦ λαοῦ ἐνοῶν στηριζόμενον
τὸ ἐθνικὸν ζήτημα, — ὡς καὶ διὰ τοῦ παρ' ἐμοῦ καὶ ἄλλων
βουλευτῶν προσαχθέντος σχεδίου ἀπαντήσεως ὑπεστηροίετο,
— δὲν δύναιμι εἰμὴ, πρὸς τὸ συμφέρον αὐτὸ τοῦ ζητήματος,
νὰ διεμαρτυρηθῶ κατὰ πάσης διαπραγματεύσεως αὐτοῦ δι'
ἀναφορῶν, ἱεστηρίων, ἢ ἄλλων τοιαύτης φύσεως παραστάσεων,
ὡς εἶναι τὰ προτεινόμενα κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἔγγραφα,
διότι θεωρῶ τὰ τοιαῦτα μέσα ὡς καταβιάζοντα τὸ ἐθνικὸν
ζήτημα καὶ διαστρέφοντα αὐτό. »

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ κ. Μομφερράτος. Ὁ δὲ πρόεδρος, ἐρωτή-
σας τὴν Βουλὴν, ἂν θεωρῇ περαιωμένον τὸ ζήτημα, καὶ ταύτης
καταφατικῶς ἀπαντήσας, λίαν ὦν συγκεκρινημένος κατὰ τὴν
στιγμὴν ἐκείνην, ἐπεφυλάχθη νὰ δηλώσῃ τὴν γνώμην του κα-
τὰ τὴν ἐπομένην συνεδρίασιν.

Καὶ τῷ ὄντι, τὴν ἐπαύριον, ὁ κ. Ζερβὸς ἐποίησατο δήλωσιν,
ὅμοιαν ἐν οὐσίᾳ πρὸς τὴν ἀνωθι τοῦ κ. Μομφερράτου.

Ὁ δὲ ἀναφορῶν τοῦ Παρρασσού εὐηρεστήθη νὰ ἀναφέρῃ
περικρατῶν μόνον τῆς δηλώσεως ταύτης, διαστρέφων τὴν ἐν-
νοίαν τῆς ἐκ προθέσεως, καὶ παραλείπων τὰ οὐσιωδέστερα αὐ-

ΙΑΚΩΒΕΙΟΥ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΥ

τῆς μέρης. Ὡς ἐκ τούτου, ἀναγκάζομαι νὰ τὴν παραθέσω ἐν-
ταῦθα ὁλόκληρον. Ἴδου αὕτη:

« Ὡς ἐπεφυλάχθην, κατὰ τὴν προλαβοῦσαν συνεδρίασιν, νὰ ἐπιφέρω δῆλωσιν εἰς τὴν τοῦ ἐντίμου βουλευτοῦ Ζακύνθου κ. Ἀνδρέου Κοκκίνη πρότασιν περὶ τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος, δια-
δῆλῶ ὅτι, μαρτυρήσας καὶ θυσιάσας τὰ πάντα ἕνεκα τοῦ με-
γάλου καὶ ἱεροῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ ἐκ-
φρασθῶ, διότι τὸ ἀτομὸν μου καὶ ἡ θέσις μου χορηγοῦν ἐκ-
φραστικωτέραν καὶ ζωηροτέραν σημασίαν, ἥτις, ἀτυχῶς, ὡς ἐκ
τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων, δὲν παρήγαγε τὰ ὁποῖα ὄφειλε
νὰ παραγάγῃ ἀποτελέσματα ὅτι μία τοῦλάχιστον ἀνασκοπὴ
ὄφειλετο πρὸς ἐμὲ, πρὶν ἢ προσαχθῆ εἰς τὴν Βουλὴν ἢ πρό-
τασις ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ μου ὅτι τὸ αἰφνίδιον καὶ ἡ ὥρα τῆς
προσαγωγῆς αὐτῆς, ὡς καὶ τὸ αὐτοσχέδιον καὶ ἐπιθετικόν,
οὕτως εἰπεῖν, τῆς ἄνευ συζητήσεως παραδοχῆς τῆς, ἀφαιροῦν
τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν φωτισμὸν τοῦ βουλευτοῦ, ἀποδεικνύ-
ουν ὀλίγον ἐνδιαφέρον εἰς τὰ τιμαλφέστερα τῆς πατρίδος δι-
καιώματα, καὶ καταβιάζουσι καὶ παριστάνουσι τὴν ἐθνικὴν ιδέ-
αν ὡς ἔκθετον ἐρριμμένον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐπὶ ἀφιλοστόργου μη-
τρὸς ὅτι ὁ τρόπος καθ' ὃν προτείνεται ἡ διεξαγωγή τοῦ ζη-
τήματος, συνέπεια ἄλλως προὑπαρξάντων γεγονότων, πάντη
ἄλλοτριῶν πρὸς ἐμὲ, καὶ μὲ πᾶσαν ἐπιφύλαξιν ἐκλαμβανομέ-
νων, εἶναι μία ἐπανάληψις, ἥτις ἀφεύκτως προκαλεῖ τὴν ἐ-
πανάληψιν τῶν αὐτῶν ἐξαγομμένων, — *ιδέα ἥτις καὶ μόνη ὄ-
φειλε νὰ ὑπαγορεύσῃ εἰς πάντα ὀρθοπροσῶντα τὴν ἀποχὴν
ἀπὸ παντὸς βήματος ἐπὶ τοῦ παρόντος* — ὅτι καὶ ἡ πρότασις
καὶ ὁ τύπος τῆς ἐκτελέσεως εἶναι ὅλως ἀνοίκεια καὶ ἀναιρε-
τικὰ τῆς φύσεως τοῦ ζητήματος καὶ τῆς ἐν δικαίῳ ἀρχῆς
τῶν ἐθνικοτήτων, ἐπομένως ἀπάδοντα ἀμφότερα πρὸς τὴν ἀ-
νέκαθεν ἐγγραχθεῖσαν ἀπαρέγκλιτον πορείαν μου ὅτι καὶ ὁ
καιρὸς καὶ αἱ περιστάσεις οὐδόλως ἐπείγουσι, οὔτε εἶναι ἐπὶ
τοῦ παρόντος εὐνοϊκαὶ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκο-
ποῦ, διότι, σὺν τοῖς ἄλλοις, οἱ ἰσχυροὶ δὲν μεταβάλλουσι τό-
σον εὐκόλως καὶ ταχέως τὰς ἐπισήμως ἐκδηλωθείσας βουλή-
σεις των, οὔτε τὸ σημερινὸν πνεῦμα καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς
Ἐπτανήσου εἶναι τοιοῦτον, ὥστε νὰ ἐπενεργήσῃ εὐμενῆ τινα
μεταβολὴν πρὸς ἄμμεσον ἐκπεραίωσιν τοῦ προκειμένου θέματος
ὅτι οἱ ὄντως πολιτικοὶ καὶ συνετοὶ ἄνδρες, αἵτινες, ἐνδιαφερό-
μενοι ἀληθῶς περὶ τῆς πατρίδος των, ἀναδέχονται μετὰ θάρ-
ρους καὶ πεποιθήσεως τὴν υπεράσπισιν τῶν πολυτιμοτέρων
δικαιωμάτων τῆς, ὄφειλουν νὰ σκέπτωνται ὠρίμως καὶ νὰ σταθ-

μίζωσιν ἐμβριθῶς τὰ πάντα, μήπως διὰ τῶν μέτρων των, ἀν-
τι νὰ κατασταθῶσιν ὀφέλιμοι, γείνωσι βλαπτικοὶ εἰς τὴν
κοινωνίαν ὅτι, εἰς τοιαύτην κατάστασιν πραγμάτων, καὶ οὔ-
τω πως αὐτῶν ὀδευόντων, τὸ προτεινόμενον βῆμα ὅχι μόνον
ἀποβαίνει ἀλυσιτελές, ἀλλὰ τείνει νὰ διακινδυνεύσῃ καὶ νὰ
ἀποσαφιάσῃ τὸ ἐθνικὸν ζήτημα. Ἄν ὅμως ἡ φωνὴ τῆς μέ-
χρι τοῦδε πανταχόθεν κατασπαρχθείσης καὶ πάντοτε θαρ-
ραλέας καρδίας μου ἦναι σήμερον ἀνίσχυρος, εὐελπιστῶ ὅτι
εἰς τὸ μέλλον, πρὸς τὸ ὁποῖον κυρίως ἀφορῶ, θέλει ἀποβῆ
ἰσχυρότερα, ἐπωφελεστέρα καὶ πρακτικώτερα.

» Ἐνεκα τῶν λόγων τούτων, καὶ ἐτέρων τούτους ὁποῖους ἀ-
ποσιωπῶ, καὶ ἕνεκα ὅσων μέχρι τοῦδε ἀναφορικῶς ἐξέφρασα
ἐντὸς τοῦ βουλευτηρίου τούτου, ἀρνοῦμαι τὴν συγκατάθεσίν
μου εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος πρότασιν τοῦ ἐντίμου κ. Κοκ-
κίνη, καὶ εἰς τὰς προσαχθείσας μετ' αὐτὴν παραστάσεις ἢ ἀ-
ναφορὰς ».

Τί βλέπει εἰς τὰς δύο ταύτας δηλώσεις ὁ διατριβογράφος
τοῦ Παρισσοῦ ἀντικείμενον εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν πορείαν
τοῦ ριζοσπαστισμοῦ, οἷας ἐξέθεσαμεν ἐν τοῖς προηγουμένοις;
Ἄγνοεῖ τὴν πορείαν καὶ τὰς ἀρχὰς ταύτας; Ἀλλὰ τότε αἱ
κρίσεις του εἶναι τι πλέον ἢ θρασυτής.

Ἄλλ' ὅχι, δὲν τὰς ἀγνοεῖ, καὶ ἂν τὰς ἠγνόει, ἠδύνατο νὰ
πληροφορηθῆ περὶ αὐτῶν. Ἀπεφάσισεν νὰ συκοφαντήσῃ. Ἴδου
τὸ πᾶν. Διὰ τοῦτο, τὴν μὲν δῆλωσιν τοῦ Μομφερράτου ἀ-
πεσιώπησε, τὴν δὲ τοῦ Ζερβοῦ ἀκρωτηριάσας διέστρεψεν.
Οὕτω π. χ. τὸ ἀτυχῶς μετέβαλεν εἰς εὐτυχῶς, τὴν δὲ ἀνα-
σκοπὴν εἰς ἀνακοπὴν, θέσας μάλιστα καὶ κατόπιν αὐτῆς ἐ-
ρωτηματικὸν ἐν παρενθέσει, ὅπως καταδείξῃ δῆθεν τὸ γε-
λοῖον τῆς φράσεως.

Ἄνασκοπὴ καλεῖται ἐν Ἐπτανήσῳ τὸ ἰταλιστὶ καλούμε-
νον *riguardo*. — Ὁ δὲ Ζερβὸς, λέγων ὅτι ὄφειλετο πρὸς αὐ-
τὸν ἀνασκοπῆ, πρὶν ἢ εἰσαχθῆ εἰς τὴν Βουλὴν ἢ πρότασις
ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ του, ἔλεγεν ὅτι εἶπεν ὁ Λομβάρδος ἐν τῇ
ΙΑ' Βουλῇ, στιγματίζων τὴν ὑπὸ τοῦ Δανδόλου εἰσαχθεῖσαν
πρότασιν. Ἐκ τούτου δὲ καταδεικνύεται ἅπανα ἡ ἀγυρτεία,
ἡ δολιότης καὶ ἡ κακὴ πίστις τοῦ Ζακυνθίου δημοκόπου. Ἐν
τῇ ΙΑ' Βουλῇ, ἔτε ὁ Μομφερράτος καὶ ὁ Ζερβὸς δὲν ἦσαν βου-
λευταὶ καὶ ἐπὶ τῆς Βουλῆς ὄφειλε ν' ἀναβάλῃ τὰς ἐργα-
σίας τῆς καὶ πᾶσαν περὶ ἐνώσεως ἐνεργεσίαν τῆς, περιμένου-
σα τὴν πιθανὴν ἐκλογὴν τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν, εἰς οὓς, ἐ-
κῆρυττε τότε, ὅτι ἐκ σεβασμοῦ ὄφειλον νὰ ἀφήσωσι τὴν πρω-

τοβουλίαν ἐπὶ τοῦ ἔθνικοῦ ζητήματος. Ἐν δὲ τῇ IB', ὅτε ἀμφότεροι οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι οὐ μόνον ἦσαν παρόντες, ἀλλὰ καὶ κατείχον τὰς πρώτας ἐν τῇ Βουλῇ θέσεις, εἰσάγει ἐν ἀγνοίᾳ τῶν, διὰ τοῦ κ. Κοκκίνη, πρότασιν, καὶ διὰ τρόπου μάλιστα καθ' οὗ οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι εἶχον ἐπανειλημμένως ἐκφρασθῆ, — πρότασιν, ἧς τὴν τύχην ἐγίνωσκεν ἐκ τῶν προτέρων, διότι δὲν ἦτο ἄλλο ἢ ἐπανάληψις τῶν κατὰ τὴν IA' Βουλὴν πεπραγμένων, ἧτις ἀναγκαιῶς τὰ αὐτὰ ἔπρεπε νὰ ἔχη ἀποτελέσματα.

Καὶ τῷ ὄντι ἡ πρότασις τοῦ κ. Κοκκίνη, ἐπιψηφισθεῖσα ὑπὸ τῆς λουβαρδο-καταχθονίου πλειονοψηφίας, ἀπερρίφθη ὑπὸ τοῦ ἄρμοστοῦ, εἰπόντος ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο ἐλύθη πλέον διὰ τῆς ἀπαντήσεως τῆς ἀνάσσης εἰς τὴν διὰ τοῦ κ. Γλάδστονος ἀπευθυνθεῖσαν αὐτῇ διακήρυξιν τῆς IA' Βουλῆς. Τὸ ἀποτέλεσμα ἀπέδειξε πόσον συνετοὶ ἦσαν οἱ λόγοι τῶν τῶν κκ. Ζερβού καὶ Μομφερράτου, καὶ πόσον ἐπιτόλαιος καὶ ἀντιπατριωτικὴ ἡ διαγωγὴ τῆς πλειονοψηφίας, οὐδὲν ἕτερον ἐπιδιωκούσης ἢ τὴν ἐπίδειξιν, τὸν θόρυβον καὶ τὴν σύγχυσιν τῶν ἰδεῶν, καὶ τοῦτο πρὸς ὑποστήριξιν ὀλεθρίου συστήματος καὶ ἐξυπηρέτησιν αὐτῶν τῶν σχεδίων τῆς Προστασίας.

Ναί, ἡ Προστασία ἤλπιζεν ὅτι ὁ ἑπτανησιακὸς λαὸς, βλέπων καθ' ἐκάστην ἀπορριπτομένης τὰς περὶ ἐνώσεως ἰκείας του, καὶ πᾶσαν πρὸς βελτίωσιν τῶν ἐσωτερικῶν τῆς πατρίδος του προσπάθειαν ματαιουμένην, ἤθελεν ἐπὶ τέλους ἀποκάμει καὶ συγκατατεθῆ νὰ συνθηκολογήσῃ μετ' αὐτῆς.

Τὴν ἐλπίδα ταύτην τῆς Προστασίας ἐκφράζει τοῦλάχιστον αὐτὸς ὁ ὑπουργὸς τῆς Ἀγγλίας κ. Λύττων, ἐν τῇ πρὸς τὸν κ. Γλάδστονα ἐπιστολῇ του τῆς 21 Φεβρουαρίου 1859.

Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἄρμοστοῦ ἀπόρριψιν τῆς παραστάσεως, ἡ λουβαρδο-καταχθόνιος πλειονοψηφία ἠθέλησε πάλιν νὰ δημοσκοπήσῃ, ἀλλ' ἀπεδείχθη αὐθις γελοία καὶ ἐστερημένη πολιτικῶν πεποιθήσεων, ὡς πάντοτε. Ὁ Λομβάρδος ἐπρότεινε νὰ συζητῆ βουλευτικὴ ἐπιτροπὴ, ἧτις νὰ μεταβῆ εἰς Ἀγγλίαν καὶ νὰ κατηγορήσῃ τοῦ ἄρμοστοῦ, κτλ. Ὁ Θ. Καροῦσος ἐπρότεινε νὰ διαμαρτυρηθῆ ἐντόμως ἡ Βουλὴ καὶ νὰ παραιτηθῆ ὄσσωμος. Ὁ Λομβάρδος καὶ ὁ Παδοβάς συναίνουσαν εἰς τὴν παραιτήσιν. Ἡ πλειονότης διαίρεται. Ἄλλοι ὑποστηρίζουσι τὴν παραιτήσιν τῆς πλειονότητος, καὶ ἄλλοι τὴν σύστασιν παραιτήσιν τῆς Βουλῆς. Ἡ πλειονοψηφία ἀποφαίνεται ὑπὲρ τῆς παραιτήσεως. Ἀποσύρεται ὅπως συσχεφθῆ, — ἀφοῦ ἤδη ἀπεφάνθη, — ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐπανέρχεται εἰς τὴν αἴθουσαν

τῶν συνεδριάσεων, καὶ, ἀντὶ τῆς ἀναγγεῖλῃ εἰς τὸ κοινὸν τὴν παραιτήσιν τῆς, λησμονήσασα αὐτὴν, ἀρχίζει συζήτησιν ἐπὶ προστασῶς τοῦ κ. Λομβάρδου περὶ ἀποστολῆς ἐπιτροπῆς εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ὁ Παδοβάς προτείνει νὰ κατηγορηθῆ ὁ ἄρμοστος, διὰ παραστάσεως εἰς τὴν ἄνασσαν ὁ Παδοβάς δὲν ἠδύνατο νὰ λησμονήσῃ τὸν πρὸς τὰς παραστάσεις ἔρωτά του. Ὁ Λομβάρδος διαφεροστέεται. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους ἡ πρότασις τοῦ κ. Παδοβάς ἐπιψηφίζεται.

Ἡ μειονότης, ἐννοεῖται ὀλιγοθεν, κατεψήφισε πῶσας τὰς γελοίας ταύτας προστασεις, ὧν ἐκ τῶν προτέρων ἐγίνωσκε τὸ ἄσκοπον καὶ μηδαμινόν. Πρὸ τῆς ψηφοφορίας ὅμως, ὁ κ. Μομφερράτος κατέθηκε τὴν ἐπομένην δῆλωσιν :

« Ἐπειδὴ δὲν δύναμαι, οὔτε ἀμέσως, οὔτε ἐμμέσως, νὰ ὑποστηρίξω τὰ ἔγγραφα, τὰ ὅποια ἀντέκρουσα ὅτε προσήχθη τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀντικείμενον, δι' ὅσα κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν ὑποστήριξα, διαδηλώ ὅτι θέλω καταψηφίσει τὰς προκειμένας προστασεις, καθ' ὅσον θεωρῶ αὐτὰς ἀντικειμένας εἰς τὰ πρ' ἐμοῦ ὑποστηριχθέντα. Ἄλλ' ἀφ' ἑτέρου, οὐδέποτε ἀναγνωρίζω εἰς τὸν ἄρμοστὴν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἀποποιῆται τὴν διαβίβασιν ὁποιοῦνδήποτε ἀποτάσεων καὶ ἐγγράφων, ἀπευθυνομένων πρὸς τὴν κυβέρνησιν του, διαμαρτύρομαι κατὰ πάσης ἐκ μέρους αὐτοῦ ἀποποιήσεως. »

Μετὰ τὴν ψηφοφορίαν, διακόπτεται ἐπὶ μικρὸν ἡ συνεδρίασις, πρὸς σύνταξιν τῶν πρακτικῶν καὶ τοῦ σχεδίου τῆς πρὸς τὴν ἄνασσαν παραστάσεως. Ἐπαναληφθεῖσης τῆς συνεδριάσεως, τὸ καθυποβλήθην σχέδιον γίνεσθαι διὰ πλειονοψηφίας παραδεκτόν. . . Ἄλλ' αἴφνης ὁ Λομβάρδος ἐνθυμεῖται τὴν περὶ παραιτήσεως πρότασιν, καὶ ὑποστηρίζει ὅτι ὄφειλον νὰ παραιτηθῶσιν ὅσοι εἶχον ἀποφανθῆ ὑπὲρ αὐτῆς. Ἀλλὰ, παράδοξος μεταβολή! ὁ Παδοβάς, ὁ ὑποστηρίξας πρὸ τινῶν ἐπισημῶν, παντὶ σθένει, τὴν πρότασιν τῆς παραιτήσεως, ἐγείρεται καὶ καταπολεμεῖ νῦν αὐτὴν δι' ὅλου τοῦ χειμάρρου τῆς εὐγλωττίας του. Τὸν Παδοβᾶν ὑποστηρίζουσι καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐκ τῆς πλειονοψηφίας, καὶ τὸ περιεργότερον, διὰ τῶν αὐτῶν ἐπιχειρημάτων ἅτινα πρότερον εἶχεν ἀντιτάξει ἡ μειονότης. Μετὰ πολλὰς λογομαχίας, ἀσκόπους καὶ παραλόγους, ἡ συζήτησις ἐπικραυῖθη, ἀνεὺ ἀποτελέσματος. Τὰ πρακτικὰ ἀνεληφθῆσαν καὶ ἐπεκυρώθησαν, καὶ ὁ πρόεδρος ἐκήρυξε τὴν λήξιν τῆς συνεδριάσεως, συγχρόνως δὲ καὶ τὴν λῆξιν τῆς πρώτης συνόδου τῆς IB' Βουλῆς.

Τοῦτο ἐγένετο ἄλλοτε διὰ διωγγέλματος τοῦ ἄρμοστοῦ.

ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΑΡΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ Αἴθουσι

Ἄλλ' ὁ κ. Ζερβὸς ἐπραξεν αὐτοδικαίως ὅ,τι ὤφειλε νὰ πράξῃ, ἀποδείξας ἅπαξ ἔτι πῶς ὤφειλον νὰ φέρονται ἀπέναντι τῆς Προστασίας καὶ τῶν ἀπεσταλμένων αὐτῆς οἱ ἄνδρες οἵτινες ἀληθῶς ἐκράτουν ἀναπεπταμένην τὴν σημαίαν τῶν δικαιοματίων τοῦ λαοῦ.

Τοιαύτη ὑπῆρξε καὶ οὕτως ἔληξεν ἡ συνεδρίασις ἐκείνη, καὶ τοιαύτη ἡ ἐν αὐτῇ διαγωγή τῶν κκ. Ζερβοῦ καὶ Μομφερράτου, ἐκ τῆς ὁποίας ὁ διατριβογράφος τοῦ Παρρασοῦ ἐξάγει ὅτι οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες ἐπρόδωκαν τὰς ἀρχὰς αὐτῶν καὶ τοὺς ἐντολεῖς των.

Τὰς λοιπὰς κατηγορίας τοῦ διατριβογράφου θέλω ἐξετάσει ἐφεξῆς.

Ζ'.

Ἐξετάσας τὰς δύο πρώτας κατὰ τῶν κκ. Μομφερράτου καὶ Ζερβοῦ κατηγορίας, καὶ ἀποδείξας τὸ ἀνυπόστατον αὐτῶν καὶ ἐπιβουλον, ἐρχομαι ἤδη εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν λοιπῶν. Ἄς μοι ἐπιτραπῇ ὅμως ἐξ αὐτῶν νὰ ἐκλέξω τὰς σπουδαιότερας, ὅσας δηλαδὴ ἀνάγονται εἰς πράγματα ἀναφερόμενα ἰδίως εἰς τὰς μεταξὺ προστατῶν καὶ προστατευομένων σχέσεις διότι, τῇ ἀληθείᾳ, πιστεύω ὅτι ἤθελον ἀδικῆσαι τοὺς ἀναγνώστας, ἂν ἐξήτουν νὰ ἀποδείξω αὐτοῖς ὅτι ἡ καταψήφισις προτάσεως περὶ δημιουργίας θέσεως πρωθυπαλλήλου, ἐν Βουλῇ ἐχούσῃ 18 περίπου ὑπαλλήλους, δὲν ἦτο, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ διατριβογράφος τοῦ Παρρασοῦ, ἐγκλημα ἐσχάτης κατὰ τῆς πατρίδος προδοσίας καὶ ἀπόδειξις ἀρνησιαρχίας, ἀλλ' ἀντίκρουσις προτάσεως σκοπούσης τὴν δημιουργίαν περιττῆς θέσεως, πρὸς ἐξοικονόμησιν ἐνὸς τῶν φιλτάτων τοῦ κ. Λομβάρδου. Ὁ διατριβογράφος τοῦ Παρρασοῦ δύναται νὰ φρονῇ ὅτι ὁ διορισμὸς τοῦ πρωθυπαλλήλου διευκόλυνε τὴν πραγμάτων τῶν ἐθνικῶν πόθων τοῦτο εἶναι δικαίωμα του δὲν δύναται ὅμως καὶ αὐτὸς ν' ἀμφισβητήσῃ εἰς τοὺς ἄλλους τὸ δικαίωμα νὰ φρονῶσιν ὅτι ὁ διορισμὸς ἐκεῖνος συνέτεινε μόνον εἰς τὴν ἐπιβίβρυσιν τοῦ καὶ ἄλλως λίαν βεβαρυμένου ταμείου, δι' οὗλ' εὐκαταφρονήτου μισθοδοσίας.

Ὁ διατριβογράφος τοῦ Παρρασοῦ κατηγορεῖ τοῦ προέδρου ὅτι, κατὰ τὴν συζήτησιν τῆς εἰς τὸν λόγον τοῦ ἀρμοστῆ ἀπαντήσεως, κατεπολέμησε τὰς προτάσεις τῶν κκ. Παδοβά, καὶ Βαλαωρίτου, καὶ τὴν συνολικὴν τροπολογίαν τοῦ κ. Λομβάρδου. Naί, τὰς κατεπολέμησε καὶ τὰς καταψήφισε, διότι

ὤφειλε νὰ τὸ ποιῆσῃ, ἂν ἤθελε νὰ μείνῃ πιστὸς εἰς τὰς τασάκας ὑπ' αὐτοῦ διατυπωθείσας ἀρχάς.

Καὶ τῷ ὅτι, ποῖαι ἦσαν αἱ προτάσεις καὶ τροπολογίαι αὗται;

Ὁ κ. Παδοβάς ἐπρότεινε νὰ γείνη μνηεῖα ἐν τῇ ἀπαντήσῃ, ὅτι, « ὡς πρὸς τὸ ἐθνικὸν ζήτημα, ἡ Βουλὴ θέλει ἐπιληφθῆ ἐν ἀρμοδίῳ χρόνῳ τῶν νομίμων μέσων πρὸς πραγματοποίησιν τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς. » Ὁ κ. Παδοβάς ἦτο δικηγόρος, καὶ, εἰσερχόμενος ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, δὲν ἐλησμόνει τὰς δικηγορικὰς ἐξέεις του. Τὴν εἰς τὸν ἀρμοστὴν ἀπάντησιν ἐξελάμβανεν ὡς δικηγορικὸν ἔγγραφον, ἐνῶ ὤφειλε νὰ διατρανώσῃ τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου χορηγούμενα αὐτῷ δικαίωματα ἀπέναντι τοῦ ἀντιδίκου του, καὶ νὰ εἶπῃ ὅτι θέλει ποιῆσαι χρῆσιν πάντων τῶν νομίμων μέσων πρὸς διεκδίκησιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ πελάτου του. Λέγων ὁ κ. Παδοβάς πρὸς τὸν ἀρμοστὴν ὅτι θέλει κάμει χρῆσιν τῶν νομίμων μέσων, ὅπως καταλύσῃ τὴν Προστασίαν, ἐλησμόνει ὅτι ὁ νόμος οὐδὲν μέσον ἐχορήγει αὐτῷ πρὸς τοῦτο. Ἡ τοιαύτη πρότασις ἦτο λοιπὸν αὐτόχρημα γελοία. Ἐκτὸς τούτου, τὸ μόνον νομίμον μέσον ὑπερ εἶχεν ἡ Βουλὴ, ὅπως διακινῶσῃ εἰς τὴν προστατίτιδα δύναμιν τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς, ἦτο, ὡς πιστεύω δὲν ἐλησμόνησαν οἱ ἀναγνώσται τῶν ἀρθρῶν τούτων, αἱ ἰκετήριαι ἀναφοραὶ καὶ αἱ πρὸς τὴν ἀνασσαν παραστάσεις, — καὶ τοῦ νομίμου τούτου μέσου εἶχε ποιῆσαι ἤδη χρῆσιν ἡ Βουλὴ, τὰ δὲ ἀποτελέσματα εἶναι πασίγνωστα. — Οἱ κκ. Ζερβὸς καὶ Μομφερράτος, καὶ ἡ μετ' αὐτῶν εὐάριθμος μειονοψηφία, εἶχον λοιπὸν δίκαιον νὰ καταπολεμήσωσι καὶ καταψηφίσωσι τὴν πρότασιν ταύτην, διὰ τοὺς λόγους οὓς ἐν τοῖς προηγουμένοις ἀρθροῖς ἐξέθηκα.

Ὁ κ. Παδοβάς κατέθηκε καὶ δευτέραν πρότασιν, δι' ἧς ἐλεγεν ὅτι « ἡ ἀρχὴ τῆς ὑλικῆς βελτιώσεως δὲν εἶναι πραγματοποιήσιμος ἀπέναντι τῆς πορείας τῆς Προστασίας ». Ἀρίνω κατὰ μέρος τὸ ἀλλόκοτον τῆς συντάξεως, καὶ ἐξετάζω αὐτὴν τὴν οὐσίαν τῆς προτάσεως ταύτης. Ἡ πρότασις αὕτη, γενομένη δεκτὴ, κατεδίκαζεν οὐ μόνον τὰς παρελθούσας Βουλὰς, ἐν αἷς πολλαὶ ἐγένοντο προτάσεις περὶ βελτιώσεως τῶν κκ. καὶ κειμένων, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν λομβαρδικὴν Βουλὴν καὶ τὸν ἀρμοστὴν τοῦ διατριβογράφου τοῦ Παρρασοῦ, — ἐπρότεινεν οἰκονομίας, βελτιώσας τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Τὴν περὶ βελτιώσεων γνώμην τοῦ ριζοσπαστισμοῦ,

ΙΑΚΩΒΑ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ IB' Βουλῆς, ἦτις, — κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ τοῦ διατριβογράφου τοῦ Παρρασοῦ, — ἐπρότεινεν οἰκονομίας, βελτιώσας τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Τὴν περὶ βελτιώσεων γνώμην τοῦ ριζοσπαστισμοῦ,

ἀπ' αὐτῆς ἔτι τῆς ἐμφανίσεώς του ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ δρίζοντος, ἀνέπτυξα ἀρκούντως ἐν ταῖς προηγουμέναις, ὥστε νομίζω περιττὸν νὰ ἐπιμεινῶ ἐνταῦθα. Οἱ ἀληθεῖς ριζοσπάσται, ἐπιδιώκοντες τὰς βελτιώσεις, ἐφρόνουν ὅτι, εἰ μὲν ἐπετύγχανον αὐταὶ, ἀνεκφυζέτο ἡ ἀθλία τοῦ λαοῦ κατάστασις καὶ περιορίζοντο αἱ κατασχρήσεις καὶ τὸ αὐθαίρετον τῶν δεσποζόντων, χωρὶς νὰ μεταβάλλωνται, ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον, αἱ μεταξὺ προστασίας καὶ προστατευομένων σχέσεις· εἰ δὲ ἀπετύγχανον, κατεδεικνύετο ἔτι καταφανεστέρα ἢ κακῆ πίστις τῆς Προστασίας καὶ ἡ ἀνευλικρίνεια αὐτῆς εἰς τὰς περὶ μεταρρυθμίσεων προτάσεις, ὃ δὲ λαὸς ἐδρατούτο ἔτι μᾶλλον ἐν τῇ κατ' αὐτῆς ἀποστροφῇ του. Μίαν ἔτι παρατήρησιν Ὁ Λομβάρδος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν κατεκράυγαζον καὶ διερχόμενοι τὰ ἱμάτια αὐτῶν κατὰ τῶν βελτιώσεων, χαρακτηρίζοντες αὐτὰς ὡς προδοσίαν ἐν τούτοις, ἐπὶ τοῖς βουλευτικῶν περιόδου, ἔμενον ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, προτείνοντες καὶ συζητοῦντες βελτιώσεις. Ὅπως οἱ κύριοι ἵναὶ συνεπεῖς, ὠφείλον, ἅμα εἰσερχόμενοι ἐντὸς τοῦ βουλευτηρίου, νὰ προτείνωσι τὴν ἐρώσιν, νὰ ψηφίζωσι τὰ νόμιμα μέτρα, καὶ νὰ ἀποχωρῶσι. Τοῦτο ὅμως οὐδέποτε ἔπραξαν. Διατί; Διότι τοῦτο δὲν συνεβιβάζετο πρὸς τὰς ταμειακὰς ἀρχὰς καὶ τὰς περὶ μισθοῦ ἰδέας των, — περὶ μισθοῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον, ὡς θὰ ἴδωμεν βραδύτερον, ἐρωτηθῆς εἶχον.

Ἐκ τούτων ἐννοοῦσιν οἱ ἀναγνώσται διατί οἱ κκ. Ζερβὸς καὶ Μομφερράτος κατεψήφισαν τὴν ὅλως ἄτοπον καὶ γελοῖαν πρότασιν τοῦ κ. Παδοβᾶ.

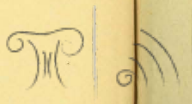
Ὁ διατριβογράφος τοῦ Παρρασοῦ κατηγορεῖ προσέτι τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν ὅτι κατεψήφισαν πρότασιν τινὰ τοῦ κ. Βαλαωρίτου, δι' ἧς οὗτος ἐζήτηε ὅπως ἡ ἀφοσιῶσα τὸ ἐθνικὸν ζήτημα παράγραφος μετατεθῆ εἰς τὸ τέλος τῆς ἀπαντήσεως, ἐνῶ ἐκεῖνοι ὑπεστήριζον ὅτι πρέπει νὰ τεθῆ εἰς τὴν ἀρχὴν, προσθέτων ὅτι ὁ κ. Βαλαωρίτης εἶχε πρὸς τοῦτο τοῦς λόγους του. Ὁ κ. Βαλαωρίτης, δὲν ἀγνοοῦμεν, ὅτι εἶχε πάντοτε τοῦς λόγους του, τὸσον ὅταν ἐπρότεινον ὅπως ἡ περὶ τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος παράγραφος τεθῆ τελευταία ἐν τῇ ἀπαντήσει, καθὼς καὶ ὅταν λέγη ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ ἐλπίς καὶ ἡ παρηγορὴ εἰς τὸ πάρος. Ὁ διατριβογράφος ὅμως τοῦ Παρρασοῦ, ἂν ἦτο καλῆς πίστεως, ἔπρεπε νὰ ὑποθέσῃ ὅτι καὶ οἱ ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ προδοσίᾳ κατηγορούμενοι εἶχαν ἐπίσης τοῦς λόγους των, θέλοντες τὴν περὶ τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος παράγραφον ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἀπαντήσεως, ἔπρεπε δὲ νὰ ἀνα-

φέρῃ ἀμφοτέρων τοῦς λόγους, νὰ ἐξετάσῃ αὐτοὺς, καὶ εἶτα εὐσυνειδήτως νὰ ἀποφανθῆ τίς τῶν δύο εἶχε δίκαιον. Περιεργον ὅμως! Δὲν ἐπροξένησεν ἐντύπωσιν εἰς τὸν εὐσυνειδήτην τοῦτον διατριβογράφον τὸ γεγονός, ὅτι οἱ κηρύσσοντες ὡς προδοσίαν κατὰ τῆς πατρίδος τὰς βελτιώσεις ἐζήτηον ὅπως ἐν τῇ πρὸς τὸν ἀρμολογὴν ἀπαντήσει προτιμηθῶσιν αὐταὶ τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος, ὅπερ ὡς τι ἐπουσιώδες ἐρίπτετο εἰς τὸ τέλος; Πότε ὁ διατριβογράφος τοῦ Παρρασοῦ εἶδεν εἰς βουλευτικὰς ἀπαντήσεις προτιμώμενα τὰ ἐπουσιώδη ζητήματα καὶ τιθέμενα ἐν τῇ πρώτῃ θέσει, τὰ δὲ οὐσιώδη καὶ ζωτικὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸ τέλος; Ἀλλὰ τὸ νὰ ζητῆ τις καλὴν πίστιν καὶ εὐθυκρισίαν παρὰ τοῦ διατριβογράφου τοῦ Παρρασοῦ εἶναι ματαιοπονία. Οἱ ἀναγνώσται θὰ θαυμάσωσι βεβαίως, βλέποντες κατηγορούμενους ἐπὶ ἀρνησιοργίᾳ καὶ προδοσίᾳ δύο ἄνδρας, τόσα παθόντας ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος, διότι ἐπρότεινον ὅπως καθέξῃ τὴν πρώτην θέσιν, ἐν τῇ πρὸς τὸν ἀρμολογὴν βουλευτικῇ ἀπαντήσει, τὸ ζήτημα τοῦτο, — « τὸ πρότερον καὶ κύριον μέλημα τῆς νῦν καὶ καρδίας τῶν Ἑπτανησίων », ὡς ἔλεγε τότε ἡ τοῦς δύο νῦν συκοφαντούμενους ἄνδρας ὑποστηρίζουσα Ἀλήθεια, — θὰ θαυμάσωσι, λέγω, καὶ θὰ οἰκτεῖρωσι τὸ ἔθνος, δαπανῶν τὸν ἰδρωτὰ του, ὅπως σπουδάζῃ ἐν τῇ ἐσπερίᾳ τοιούτους ὄψεις (ὕφος θεολογικόν!), οἷος δαίκνυται ὁ ὑπογράφας τὴν ἐν τῷ Παρρασοῦ δημοσιευθεῖσαν διατριβήν.

Καὶ ταῦτα περὶ τῶν προτάσεων τῶν κκ. Παδοβᾶ καὶ Βαλαωρίτου.

Ἐρχομαι ἤδη εἰς τὴν συνοδικὴν τροπολογίαν τοῦ κ. Λομβάρδου.

Ἀποσύραντος τοῦ κ. Παδοβᾶ τὰς προτάσεις του, ὧν τὸ γελοῖον, φαίνεται, συνησθάνθη ἐπὶ τέλους καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἡ Βουλὴ ἤρξατο συζητοῦσα κατὰ παραγράφους τὸ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς καθυποβληθὲν σχέδιον. Ὁ κ. Μομφερράτος ἐπαρουσίασεν ἐν ὀνόματι τῆς μειονότητος παραγραφικὰς τινὰς τροπολογίας, αἵτινες ὅμως ἀπερρίφθησαν ὑπὸ τῆς Λομβαρδοκαταχρονίου πλειονότητος. Κατὰ παράδειχον ὅμως σύμπτωσιν, ἀπερρίφθη καὶ τις τροπολογία τῶν κκ. Λομβάρδου καὶ Παδοβᾶ. Τὸ ἐπὶ τῷ κ. Λομβάρδου ἐγείρεται καὶ προτείνει νέον ἄρθρον ἀπὸ τῆς συνοδικῆς τροπολογίας. Ἡ μειονότης ἀντετείνε κατὰ τοῦ καινοφανοῦς τούτου τρόπου, ὡς ἐναντίου τοῦ κανονισμοῦ καὶ τῶν βουλευτικῶν ἐθίμων. Καὶ τῷ ὄντι τί ἐγένετο διὰ τῆς νέας ταύτης προτάσεως; Ἐζήτητο

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

νά ακυρωθῶσιν ἀποφάσεις τῆς Βουλῆς, πρὸ μικροῦ ψηφισθεῖσαι. Ἄλλ' ἡ πλειονότης, μὴ λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν δικαίαν, τὴν λογικὴν ταύτην ἔνστασιν τῆς μειονότητος, ἀπεφάσισεν ὅπως ἡ συνολικὴ τροπολογία συζητηθῆ εἰς προσεχῆ συνεδριάσιν.

Ἡ συνολικὴ τροπολογία αὕτη εἶχε δύο ἐλαττώματα. Πρῶτον ἄπασαν τὴν ἀθλιότητα καὶ τὰ δεινὰ τοῦ ἑπτανησιακοῦ λαοῦ ἀπέδιδε μόνον εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Μαιτλάνδου χαλκευθὲν σύνταγμα. Καὶ δεύτερον ἔπανελάμβανε τὰ ὑπὸ τῆς ΙΑ' Βουλῆς περὶ ἐθνικοῦ ζητήματος διατυπωθέντα. Παραθέτω ἐνταῦθα τὴν τὸ ζήτημα τοῦτο ἀφορῶσαν παράγραφον, ἣτις, πρὸς εὐχαρίστησιν τοῦ κ. Βλαωρίτου καὶ τοῦ διατριβογράφου τοῦ Παρρασσοῦ, — τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ θεολόγου... — ὁποῖα ἀλλόκοτος συνάντησις! — ἐτέθη εἰς τὸ τέλος τῆς ἀπαντήσεως.

« Ἡ ὁμόθυμος κατὰ τὴν 15ῃν Ἰανουαρίου 1859 διακήρυξις τῆς Ἰονίου Βουλῆς ἐπισήμως εἰς τὴν Α. Μ. τὴν χαριτόβρυτον ἀνασσαρ τῆς Ἀγγλίας διεβιβάσθη, ὅπως εἰς τὰς λοιπὰς δυνάμεις διακοινοθῆ. Ἡ ἀντιπροσωπεία ὅθεν τοῦ Ἰονίου λαοῦ θέλει θέσει εἰς ἐνέργειαν ὅλα τὰ νόμιμα μέσα, ὅπως πραγματοποιηθῆ ἡ τοῦ λαοῦ ἀμετάθετος βούλησις ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς αὐτοῦ ἀποκαταστάσεως ».

Ἡ ἀπάντησις αὕτη, ψηφισθεῖσα ὑπὸ τῆς πλειονότητος, προσεκάλεσεν ἐν μέρους τοῦ ἀρμόστου ὅταν ἀναγκάσιως ἔπρεπε νά προκαλέσῃ ἀνταπάντησιν. Ἀπαντῶν οὗτος εἰς τὸ μέρος τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὸ σύνταγμα τοῦ 1817, εἶπεν: « ὅτι ἐλλείμματα ὑπάρχουσιν εἰς τοὺς νόμους καὶ τοὺς θεσμοὺς, τὸ παραδέχομαι ἐλευθέρως... Ἄλλὰ τὰ ἄτοπα ταῦτα ὑπ' οὐδενὸς ἀμερολήπτου δύνανται ν' ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν βρετανικὴν προστασίαν. Εἶναι μᾶλλον συνέπειαι ἀτελοῦς καὶ ἀλυσιτελοῦς συντάγματος, ὅπερ ἡ προστατίς δύναμις ἐπροστάθησε νὰ θεωρήσῃ, ἀλλὰ κατὰ τὴν προσπάθειαν ταύτην ἡ Νομοθετικὴ Συνέλευσις τοῦ ΙΑ' Κοινοβουλίου ἀπειποιήθη νά προσφέρῃ τὴν βοήθειάν της ».

Ἀπαντῶν δὲ εἰς τὸ μέρος τὸ ἀφορῶν εἰς τὸ ἐθνικὸν ζήτημα καὶ τὰ πρὸς πραγμάτων αὐτοῦ ζήτημα μέσα, εἶπε:

« Δὲν δύναμαι νά ἀποσιωπήσω τὴν ἐν τῷ παρόντι προσηφνηματι μυσίαν περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐνώσεως τοῦ Κράτους τούτου μὲ ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς ὅπερ συνιστᾷ τὸ ἐνεστὸς βασιλεῖον τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Νομοθετικὴ Συνέλευσις διαδήλωσ' ὅτι θέλει μεταχειρισθῆ πᾶν νόμιμον μέ-

σον πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ἀμεταβλήτου ταύτης ἐπιθυμίας τοῦ λαοῦ. Ἡ μόνη νόμιμος καὶ συνταγματικὴ πορεία, ἣτις δύναται νά γείνη δεκτὴ, ἐὰν ἐπ' ἀληθείας τοιαύτη ρῆσις δύναται νά ἐφαρμοσθῆ εἰς τοιαύτην πρόβασιν, ἤθελεν εἶσθαι ἡ πρὸς τὴν προστατίδα ἀνασσαρ ἀναφορά. Τοιαύτη ἀναφορά ἀπνυθύνθη ὑπὸ τῆς Νομοθετικῆς Συνελεύσεως τοῦ ΙΑ' Κοινοβουλίου πρὸς τὴν Α. Μ. τὴν βασίλισσαν, ὅποτε ἐπίσημος καὶ ὀριστικὴ ἀπάντησις ἀποφατικὴ ἐδόθη παρὰ τῆς Α. Μ. Παρσπέμπω ὑμᾶς εἰς τὴν ἐν τῇ ἀπαντήσει περιεχομένην διαδήλωσιν. Ἀναδεχομένη τὴν προστασίαν τοῦ Ἰονίου Κράτους, ἡ Ἀγγλία ἀνέλαβε καθήκοντα καὶ δικαιώματα, κτλ. »

Οὕτω λοιπὸν, ἡ πλειονότης τῆς ΙΒ' Βουλῆς, διὰ τῆς ἀπαντήσεως αὐτῆς, ὑπεδείκνυεν εἰς τὸν ἀρμόστην ὁποῖαν αὐτὸς ὄφειλε νά δώσῃ ἀνταπάντησιν, καὶ παρεῖχεν αὐτῷ τὴν εὐκαιρίαν νά δικαιολογηθῆ. Τοιαῦτα ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀβελτέρου διαγωγῆς τῆς πλειονότητος. Καὶ τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα κατέδειξεν ὁ κ. Ζερβὸς ἐν ἀξιοθαυμάστῳ λόγῳ, ὅστις, πλήρως λογικῶν ἐπιχειρημάτων καὶ πολιτικῆς συνέσεως, δύνανται νά θεωρηθῆ ὡς ἀριστούργημα τῆς ἑπτανησίου βουλευτικῆς ρητορείας.

Ὁ διατριβογράφος τοῦ Παρρασσοῦ, κατηγορῶν τῶν κκ. Μομφερράτου καὶ Ζερβοῦ, ὡς καταψηφισάντων τὴν συνολικὴν τροπολογίαν τοῦ κ. Λουβιάδου, παρέλειψε σκοπίμως νά ἀναφέρῃ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Μομφερράτου, ἐν ὀνόματι τῆς μειονότητος, προταθεῖσαν τροπολογίαν.

Παραθέτω ταύτην ἐνταῦθα, ὅπως οἱ ἀναγνώσται ἐκ τῆς ἀντιπαροβολῆς δυνηθῶσι νά κρίνωσιν:

« Ἡ Βουλὴ ἤθελε λείψει βεβαίως τοῦ ἱερωτέρου τῶν καθηκόντων της, ἐὰν ἐλευθέρως δὲν ἐξεφράζετο ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ καὶ ὑπεράνω παντὸς ἄλλου ἰσταμένου ἐκεῖνου ἀντικειμένου, τὸ ὁποῖον τὴν μετὰ τοσαύτης ζήσεως προσδοκωμένην καὶ ὀριστικὴν τύχην τῆς πολυπαθοῦς ἑλληνικῆς ταύτης χώρας ἀφορᾷ. Ἀντιπροσωπεύουσα ἐπαξίως λαὸν ἑλληνικὸν, παντὸς ἄλλου ἀγαθοῦ προτιμῶντα τὸν ἐθνισμόν, τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ ἐλευθερίαν αὐτοῦ, ἡ Βουλὴ δικαιούται, καὶ ἰερώτατον ἔχει καθήκον, νά ἐκφράσῃ μετὰ παρησίας πρὸς τὴν Υ. Ε., καθὼ ἐνταῦθα ἀντιπροσώπων τῆς Μεγάλης Βρετανίας, τὴν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ ἀριστοκρατικῆς καὶ ἀδιαφιλοεικίτου δικαίου ὁμόθυμον καὶ ἀμετάθετον θέλησιν τοῦ λαοῦ τούτου, σθερῶς καὶ ἐπανειλημμένως διακηρυχθεῖσαν, καὶ ἐκάστοτε διακηρυττομένην, πρὸς τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ ἀποκατάστασιν, κτλ. »

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΔΗΜΟΥ ΒΟΥΛΗΣ

Αὕτη εἶναι ἡ τροπολογία, ἣν ὁ κατὰ τὴν δικτριογράφον ἀρρητοάρχος καὶ μεταρρυθμιστὴς Μουφερράτος ἐπρότεινεν ἐπὶ τῆς εἰς τὸ ἐθνικὸν ζήτημα ἀφροσύνης πρκαγράφου, καὶ ἣν διὰ τοῦ λόγου αὐτοῦ ὑπεστήριξεν ὁ ἕτερος, κατὰ τὸν δικτριογρά-
φον, ἀρρητοάρχος καὶ μεταρρυθμιστὴς Ζερβός.

Ἄρκει ἡ ἀπλὴ σύγκρισις τῆς πρκαγράφου ταύτης πρὸς τὴν σχετικὴν ἐν τῇ συνολικῇ τροπολογίᾳ τοῦ κ. Λομβάρδου νὰ ἀποδείξῃ τίς ἐνέμενε σταθερὸς καὶ ἀκλόνητος εἰς τὰς ἀνάκα-
θεν διατυπωθείσας ἀρχάς, καὶ τίς ἐδολιεύθη αὐτάς καὶ παρε-
μόρφωσεν. Ἄρκει ἡ ἀπλὴ σύγκρισις νὰ καταδείξῃ τὴν κακὴν πίστιν τοῦ « ἐν μέσῳ Μονάχῳ » θεολόγου καὶ τῶν ὑποβο-
λέων του.

Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, φρονῶ περιττὸν νὰ ἐπιμείνω περισσότε-
ρον ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, διότι μεγάλως ἤθελον ἀδική-
σαι τοῦς ἀναγνώστας.

Τὰ περαιτέρω ἐφεξῆς θέλω ἐξετάσαι.

Η΄.

Μετὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν κυριωτέρων κατὰ τῶν κκ. Μου-
φερράτου καὶ Ζερβοῦ κατηγοριῶν, ὧν ἀπέδειξα τὸ κακεντρέ-
χὲς καὶ ἀνυπόστατον, ἔρχομαι ἤδη καὶ εἰς τὰς ἄλλας.

Ὁ δικτριογράφος τοῦ Παρρασσοῦ κατηγορεῖ τοῦ προέδρου, ὡς μὴ ἀποχωρήσαντος ἐκ τῆς Βουλῆς ὅτε ὁ ἀρμοστής προσ-
ῆλθεν ἐν αὐτῇ ὅπως ἐκφωνήσῃ τὸν ἐναρκτήριον λόγον. Ἄν
ἔπραττεν οὕτω, λέγει, ἡ Προστασίς θὰ ἐλάμβανεν ἐν βράπισμα
ὄχι ἀδιάφορον. Κατὰ παράδοξον ὅμως σύμπτωσιν, ἀναφέρει
ταῦς λόγους, οὗς κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην εἶπεν ὁ φίλος
καὶ συναθλητὴς τοῦ Λομβάρδου κ. Παδοβάς: — « Καθὸ προ-
τείνας καὶ ὑποστηροίξας τὴν πρότασιν, ὅτι ὁ ἀρμοστής δὲν δι-
καιούται νὰ ἐκφωνῇ ἐναρκτηρίους λόγους, διαδήλω ὅτι, ἀφοῦ
ὁ ἴδιος ἀνεγνώρισεν ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι κυριαρχικὸν δικαίωμα
τὸ ὁποῖον ἀναγνωρίζει εἰς αὐτὸν, ἀλλ' ἀπλοῦν βουλευτικὸν
ἔθιμον, ἐμμένει εἰς τὴν θέσιν μου, ἵνα μὴ εἴπῃ τις ὅτι προτί-
θεμαι, ὡς ἠδυνάμην διὰ τῆς ἀπουσίας μου, ἐπειδὴ δὲν εἴμε-
θα εἰμὴ 22 μόνον παρόντες, νὰ παραλύσω τὰς ἐργασίας
τῆς Βουλῆς. »

Ἐκ τῶν λόγων τούτων τί ἐξάγετα; Ὅτι ἐκ τοῦ κ. Παδο-
βά, τοῦ ποιήσαντος τὴν πρότασιν, ἐζητήσατο νὰ δοθῇ τὸ βρά-
πισμα, — ὡς λέγει ὁ δικτριογράφος, — εἰς τὴν Προστασί-
αν. Ἄν ὁ κ. Παδοβάς ἀπεχώρῃ, τότε ἡ συνεδρίασις ἐμαται-

οῦτο. Ἄλλ' ὁ κ. Παδοβάς, κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμήν, συν-
ηθάνθη τὴν εὐθύνην ἣτις ἐπεβάρυνεν αὐτόν. Ὁ δικτριο-
γράφος, ὅπως ἦναι συνεπὴς, ὥφειλε κατὰ τοῦ κ. Παδοβά
ἰδίως νὰ καταφερθῇ, ὅστις δὲν ἔμεινε πιστὸς εἰς τὰς ἰδέας
του καὶ δὲν ἐμιμήθη τὸ παράδειγμα ἄλλων ριζοσπαστῶν.
Ἄλλ' ὄχι' ἔπρεπε νὰ συκοφαντήσῃ τὸν Ζερβόν, καὶ ὡς ἐκ
τούτου ἠμνήστευσε τὸν Παδοβάν. Δὲν ἐνθυμήθη ὅμως, ἐν τῇ
κατὰ τοῦ κ. Ζερβοῦ καταφορᾷ του, ὅτι εἰς τὸν πρόεδρον οὐδέ-
ποτε ἐπιτρέπεται νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν θέσιν του. Καὶ ἂν ἄ-
παντες οἱ βουλευταὶ ἀπεχώρουν τοῦ βουλευτηρίου, ὁ πρόεδρος
ὥφειλε νὰ μείνῃ, ὅπως εἶπη εἰς τὸν ἀρμοστήν: Μυλόρδε, δὲν
δύνασθε νὰ ἐκφωνήσητε λόγον. Ἡ Βουλὴ δὲν σᾶς τὸ ἐπιτρέπει.

Οἱ ριζοσπάσται, εἶναι ἀληθῆς, οὐδέποτε ἀνεγνώρισαν εἰς
τὸν ἀρμοστήν τὸ δικαίωμα ὅπως ἐκφωνῇ λόγους' καὶ εἰς τὸν
ἰσχυρισμὸν των ὁ ἀρμοστής ἐπὶ τέλους ὑπέκυψεν, ὁμολογή-
σας ὅτι καὶ αὐτὸς δὲν θεωρεῖ τὸν ἐναρκτήριον λόγον ὡς δι-
καίωμα, ἀλλ' ἀπλῶς ὡς βουλευτικὸν ἔθιμον. Τὸ βράπισμα λοι-
πὸν ἐδόθη, ὁ δὲ πρόεδρος τῆς Βουλῆς ἐπεφυλάσσετο νὰ δώσῃ
εἰς τὸν ἀρμοστήν ἕτερον βράπισμα σπουδαιότερον, κηρύξας αὐ-
τοδικαίως τὴν λήξιν τῆς βουλευτικῆς συνόδου, καὶ μὴ περι-
μείνας τὸ σύνθημα διάγγελμα.

Ἡ θέσις τοῦ προέδρου ἐπέβαλλεν εἰς τὸν κ. Ζερβὸν καθή-
κοντα, τὰ ὅποια δὲν ἠδύνατο νὰ παραγνωρίσῃ, — καθήκοντα,
οὐχὶ ἀπέναντι τοῦ ἀρμοστοῦ καὶ τῆς Προστασίας, ἀλλ' ἀπέ-
ναντι τῆς πατρίδος καὶ τοῦ λαοῦ, ὃν ἔπρεπε νὰ ἀντιπροσω-
πέσῃ ἐπαξίως ἀπέναντι τοῦ ξένου δεσπότη. — Ὅτι δὲ ὁ κ.
Ζερβός καὶ συναρθάνθη καὶ ἐξπλήρωσεν ἐπαξίως τὰ καθήκον-
τα ταῦτα ἀποδεικνύει, πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ αὐτὴ ἡ γλῶσσα
ἣν ἐτήρησεν ἐν τῇ πρὸς τὸν ἀρμοστήν κατὰ τὴν περίστασιν
ἐκείνην ἀπαντήσῃ του, — γλῶσσα ἣτις πᾶν ἄλλο δύναται
νὰ θεωρηθῇ ἢ ὡς γλῶσσα ὑποκειμένου πρὸς ἀνώτερον.

« Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἑπτανήσου, Μυλόρδε, — εἶπεν ὁ
πρόεδρος, — συναισθανόμενοι σήμερον ὑπέροπτε τὴν ἱερότητα
καὶ βεβήτητα τῶν ὑψηλῶν αὐτῶν καθηκόντων, θέλουν βαδίσαι
μετὰ σταθερότητος, ἐλευθερίας καὶ δικαιοσύνης. Ἀπόρροια
τῶν ἐπιγενομένων αἰσθημάτων καὶ τῶν ἀναγκῶν ἐνὸς ἐλληνι-
κοῦ λαοῦ, ὡς καὶ τῶν ἐπικρατεστέρων ἰδεῶν τῆς ἐποχῆς, δὲν
ἐπιδέχονται νὰ ἐπιβληθῶσιν εἰς τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην περιωπὴν, ἣτις
καὶ τὴν εὐημερίαν τοῦ τόπου των ἐμπορεῖ νὰ προάξῃ, καὶ τὴν
τιμὴν τῆς πατρίδος των νὰ τηρήσῃ, καὶ τὸ ἐθνικὸν μέλλον
τις νὰ ἐπιταχύνη ».

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΛΕΙΨΙΤΙΟΥ

Οί άρροσταί τῆς Ἐπτανήσου οὐδέποτε ἤκουσαν τοιαύτην γλώσσαν. Καί τὴν γλώσσαν ταύτην δὲν δύναται βεβαίως νὰ ἐκτιμήσῃ ὁ διατριβογράφος τοῦ Παργασσοῦ.

Ἐπισημασθεὶς οὗτος κατακρίνει ἐπίσης τοὺς κκ. Μομφερράτος καὶ Ζερβόν, ὅτι κατεψήφισαν ἑτέρας τινὸς προτάσεως τοῦ κ. Βερυκίου περὶ γλώσσης.

Ἐπισημασθεὶς ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Βουλὴν τὸν σχηματισμὸν τῆς νέας κυβερνήσεως, διὰ διαγγέλματος ἀγγλιστὶ γεγραμμένου. Ὁ κ. Βερυκίος, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῶν κκ. Λομβάρδου καὶ Παδοβᾶ, ἐπρότεινεν ὅπως διορισθῆ ἐπιτροπὴ, ἥτις νὰ συντάξῃ σχέδιον ἀπαντήσεως εἰς τὸ διάγγελμα καὶ προτείνῃ ἐν γένει πᾶν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην κατάλληλον μέτρον. Ὁ κ. Ἰωαννόπουλος ἀντέτεινεν εἰς τὴν σύστασιν ἐπιτροπῆς, προτείνων νὰ διαμαρτυρηθῇ ἡ Βουλὴ, διὰ πράξεώς της, κατὰ τῶν ἀξιώσεων τοῦ ἀρροστοῦ, χωρὶς νὰ προβῆ περαιτέρω. Ὁ κ. Μομφερράτος ὑπεστήριξε τὴν πρότασιν ταύτην, διατυπώσας αὐτὴν ὡς ἑξῆς : « Ἡ Βουλὴ, ἐπιμένουσα εἰς τὴν δικαιοματικὴν αὐτῆς ἀπαίτησιν τοῦ νὰ ἦναι πάντα τὰ πρὸς αὐτὴν ἀποστελλόμενα διαγγέλματα, ἄνευ ἐξαίρεσεως, ἑλληνιστὶ γεγραμμένα, ἀποδοκιμάζει καὶ ἀποκρούει πᾶσαν ἐναντίαν ἀξίωσιν, καὶ μεταβαίνει εἰς τὴν ἡμεροταξίαν » .

Πιστεύω ὅτι ἡ ὑπὸ τῆς μειονοφηφίας ψηφισθεῖσα πρότασις αὕτη τοῦ κ. Μομφερράτου ἀρκεῖ καὶ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ὅπως ἀποδείξῃ τὸ καθόλου τοῦ διατριβογράφου, σκοπίμως ἀποσιωπήσαντος αὐτὴν, καὶ ὑπαινισσομένου ὅτι οἱ καταψηφίσαντες τῆς προτάσεως τοῦ κ. Βερυκίου ἀνεγνώριζον δῆθεν εἰς τὸν ἀρροστὴν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἀποστέλλῃ διαγγέλματα ἀγγλιστὶ γεγραμμένα εἰς τὴν Βουλὴν.

Ἐτέραν μομφὴν προσάπτει εἰς τοὺς ἀνδρας τούτους ὁ διατριβογράφος τοῦ Παργασσοῦ, ὅτι κατεψήφισαν διαμαρτυρησεῶς τινος περὶ τῶν φρουρίων, προταθείσης ὑπὸ τοῦ κ. Παδοβᾶ καὶ ὑποστηρικθείσης ὑπὸ τῆς πλειονότητος.

Ἐπεὶ ἴδωμεν ὅποια τις ἦτο καὶ ἡ πρότασις αὕτη.

Ἡ πρότασις ἀπέβλεπεν εἰς τὴν καταδίκην τινῶν φρουρίων καὶ εἰς τὴν ἀνέγερσιν νέων. Διάφοροι γινώσκουσι περὶ τούτου ἐξεφράσθησαν ἐν τῇ Βουλῇ. Οἱ μὲν, κατὰ τὸ παραδεκτὸν γενόμενον τότε σύστημα, προέτεινον νὰ γείνη περὶ τούτου ἀνκρόρᾳ ἢ παράστασις πρὸς τὴν βασιλίссαν. Ἄλλοι, νὰ γείνη διαμαρτυρησις πρὸς τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν. Ὁ κ. Μομφερράτος ἐπέροτεινε τροποποίησιν τῆς τελευταίας ταύτης προτάσεως, ὑπο-

στηρίζας ὅπως ἡ διαμαρτυρησις αὕτη διαβιβάσθῃ διὰ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως εἰς τὸ Κοινοβούλιον.

Ἐπισημασθεὶς, εἶπεν ὁ Μομφερράτος, τὰ παρὰ τοῦ κ. Ἰωαννοπούλου λεχθέντα, ἰδίως ὡς πρὸς τὴν διαβίβασιν τῆς διαμαρτυρησεῶς ὅτι δὲν εἶναι πορεία κατάλληλος καὶ ἰδιάζουσα εἰς ἀντιπροσωπικὸν σύστημα ἢ πρὸς τὸ στέμμα ἀπότασις ὅτι, κατὰ τὸ ἀντιπροσωπικὸν σύστημα, τὸ στέμμα δὲν ἀποτελεῖ ἐνεργοῦσαν ἀρχὴν, ἀλλὰ τοιαύτη εἶναι ἡ κυβέρνησις, ἥτοι τὸ ὑπουργεῖον ἐν συνόλῳ. Προκειμένου δὲ λόγου περὶ διαμαρτυρησεως κατέναντι τῆς Προστασίας, ὡς εἰς τὴν προκειμένην περίπτωση, καὶ ἐνῶ πρόκειται ν' ἀπευθυνθῇ αὕτη πρὸς αὐτὴν τὴν προστάτιδα δύναμιν, ἢ μάλλον κατάλληλος καὶ ἀρμοδία πρὸς τοῦτο ἀρχὴ εἶναι βεβαίως ἐκείνη, ἥτις τὸ ἐθνικὸν τῆς Ἀγγλίας στοιχεῖον, ἥτοι τὸν λαὸν αὐτῆς, παριστάνει. Διὰ τοῦς λόγους λοιπὸν τούτους, προτείνω ὥστε ἡ διαμαρτυρησις τῆς Βουλῆς νὰ διακοινωθῇ πρὸς τὸν ἀρροστὴν, καθὼ ἀντιπρόσωπον τῆς Προστασίας, ὅπως διὰ μέσου αὐτοῦ διαβιβάσθῃ πρὸς τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν, καὶ δι' αὐτῆς πρὸς τὴν Βουλὴν τῶν κοινοτήτων. »

Ἡ μειονότης, καταψηφίσασα τῆς προτάσεως τοῦ κ. Παδοβᾶ, ὑπερψήφισε τῆς τοῦ κ. Μομφερράτου. Εἶναι διὰ τοῦτο προδότις τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων ; Εἶναι ἀξία ἀγχόνης ;

Ἡ διαμαρτυρησις, ὡς ὀνομάσθη, ἀπευθυνομένη εἰς τὴν ἀνασσαν, ἐθάπτετο εἰς τὰ ἀρχαῖα, ἢ δὲν ἐγίνετο δεκτὴ, ἐνῶ, ἀπευθυνομένη πρὸς τὸ ἀγγλικὸν Κοινοβούλιον, θὰ ἐπροκάλει συζητήσεις, ἴσως δὲ καὶ θὰ ἐπετυγχάνετο ὁ σκοπός. Ἡ πλειονοψηφία ὅμως δὲν ἐπέδωκε τοῦτο, ἀλλὰ τὴν ἐπίδειξιν, καὶ, ἂν δυνατόν, τὴν ἀναβολὴν τῆς Βουλῆς, ὅπως ἐπέλθῃ ἡ ποθητὴ αὐτῇ παραλυσία.

Ὁ διατριβογράφος τοῦ Παργασσοῦ, κατὰ τὸ σύστημα τοῦ, διέστρεψε καὶ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην τὰ γεγονότα, ὅπως χύσῃ τὸ δηλητήριον αὐτοῦ κατὰ τῶν δύο ἐκείνων ἀνδρῶν.

Αὗται εἶναι αἱ κατηγορίαι, αἵτινες ἀναφέρονται εἰς τὰς μετὰ τῆς Προστασίας σχέσεις τοῦ ἰονίου λαοῦ. Πιστεύω δὲ ὅτι λίαν καταφανῶς ἀπέδειξα τὸ ἀνυπόστατον καὶ ἐπίβουλον αὐτῶν, καὶ ὅτι, διὰ πειστικῶν καὶ ἀκαταμαχῆτων ἐπιχειρη-

ΙΑΚΩΒΟΣ ΤΕΙΧΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΤΕΥΘΕΡΩΜΕΝΗ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΑΣ ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ ΑΓΩΝΟΣ.
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚῶΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΙ, Αἵτινες περιέχονται ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ

κ. Παπαγεωργίου ὑπογραφείσῃ δικτριβῇ, ἀφορῶσιν εἰς ἐσωτε-

ρικά ζητήματα, εἰς μεταρρυθμίσεις νομοθετικῶν δια-άξεων, ἐφ' ὧν ἕκαστος διάφορον δύναται νὰ ἔγη γνώμιν, χωρὶς διὰ ταῦτο νὰ ἦναι καὶ προδότης. Ἡδυνάμην νὰ καταδείξω καὶ τῶν κατηγοριῶν τούτων τὸ γελοῖον, καὶ νὰ ἀποδείξω ὅτι, εἰς τὰς προτάσεις τῆς πλειονότητος, ἡ συκοφαντούμενη μειονότης ἀντεπρότεινε προτάσεις λογικωτέρας καὶ πρακτικωτέρας. Ἀλλὰ, πρὸς τοῦτο, θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀνατυπώσω ἅπαντα σχεδὸν τὰ πρακτικὰ τῆς IB' Βουλῆς, τοῦθ' ὕπερ δὲν δύναμαι νὰ πράξω, ὅπως μὴ καταχρασθῶ τῆς ὑπομονῆς τῶν ἀναγνωστῶν, διὰ τοὺς ὁποίους τὰ ζητήματα ταῦτα οὐδὲν ἔχουσιν ἐνδιαφέρον, καὶ τῆς καλωσύνης τοῦ κ. συντάκτου τοῦ *Τηλεγράφου*, ὅστις λίαν φιλοφρόνως μοὶ παρέσχε τὰς στήλας τῆς ἐφημερίδος του. Δὲν δύναμαι ὅμως νὰ παρέλθω ἐν σιγῇ τὰ περὶ μισθοδοσίας τοῦ γερουσιαστοῦ Κερκύρας λεγόμενα.

Ἡ Βουλὴ, ἐπιληφθεῖσα τῆς ἐλαττώσεως τοῦ μισθολογίου, ὤφειλε νὰ δείξῃ πνεῦμα ἀμεροληψίας καὶ δικαιοσύνης, ἀρχίζουσα ἀπὸ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ μισθοῦ τῶν ἰδίων αὐτῆς μελῶν. Τοῦτο ἔπραξεν ἡ μειονότης. Ἡ πρώτη πρότασις, ἣν ἔφερεν, ἦτο ἡ περὶ καταργήσεως τῆς διαρκοῦς μισθοδοσίας τῶν βουλευτῶν, καὶ προσδιορισμοῦ ἀπλῆς καὶ μόνης ἐν καιρῶ τῶν βουλευτικῶν ἐργασιῶν ἀποζημιώσεως. Τὴν πρότασιν ταύτην εἶχον φέρεи καὶ οἱ ριζοσπάσται τῆς Ε' Βουλῆς. Ἀλλ' οἱ περὶ τὸν Λομβάρδον ψευδορριζοσπάσται τῆς IB', οὐ μόνον κατεψήφισαν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐχαρακτήρισαν ὡς προσβλητικὴν κατὰ τῆς Βουλῆς, ἀποφασίσαντες νὰ μισθοδοτῶνται καὶ ὅτε ἔτι δὲν εἰργάζοντο. Ἡ διαγωγὴ αὕτη εἶναι ἀκατονόματος. Τοῦτο πράξασα ἡ πλειονότης τῆς Βουλῆς, ἀπέβαλε πλέον τὸ δικαίωμα ὅπως προβῇ εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν ἄλλων μισθοδοσιῶν. Ἡ μειονότης, συνεπῶς φερομένη, ἀφοῦ ἐπρότεινε καὶ ὑπεστήριξε πρῶτον τὴν ἐλάττωσιν τοῦ βουλευτικοῦ μισθοῦ, ὑπεστήριξεν ἀκολούθως καὶ ἀνάλογον ἐλάττωσιν τοῦ γενικοῦ μισθολογίου, ἄνευ ἐχθροπαθείας, ἄνευ πείσματος, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης σκιᾶς ἀντεδικήσεως. Δύναται νὰ εἴπῃ ἡ πλειονότης ὅτι ἔπραξε τὸ αὐτό; Οὐχὶ βεβαίως. Ἐνῶ ἡλάττου μεγάλως τὸν μισθὸν τῶν γερουσιαστῶν, ἄρῃεν ἄθικτον τὸν βουλευτικόν, ὡς καὶ τὸν τῶν ὑπαλλήλων, διότι οἱ ὑπάλληλοι οὗτοι ἦσαν τὰ κυριώτερα ὑποστηρίγματα τοῦ κόμματος, οἱ μόνοι ἕως καὶ ἀποκλειστικοὶ συνδρομηταὶ τῆς *Φωνῆ τοῦ Ἰορτίου* καὶ τῆς *Νέας Ἐποχῆς*. Ἡ πρῶξις αὕτη τῆς πλειονοψηφίας ἐπεσφράγιζε τὰς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς βου-

λευτικῆς ἐκείνης συνόδου ἀντιφάσεις καὶ ἀσυνεπείας τῆς (*)

Ἡερσίνων ταῦτα, δὲν δύναμαι ἢ νὰ εἴπω λέξεις τινὰς καὶ περὶ τοῦ κ. Θ. Καρούσου, ὃν φαίνεται τόσον σεβόμενος καὶ γεραίρων ὁ διατριβογράφος τοῦ *Παρασσοῦ*. Δὲν θὰ βιογραφήσω αὐτόν. Δὲν θέλω νὰ ταράξω τὴν κόριν τοῦ νεκροῦ. Μίαν καὶ μόνην παρατήρησιν θὰ κάμω περὶ τῆς ἐν τῇ IB' Βουλῇ διαγωγῆς του.

Παραιτηθέντος τοῦ κ. Ἰακωβάτου, καὶ διορισθέντος τοῦ κ. Κωσαντίνου Ἀννίου γερουσιαστοῦ, διατάχθησαν νεαὶ ἐκλογαὶ πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν δύο τούτων κενῶν. Τὸν κ. Καρούσον ἐπρότεινεν ὑποψήφιον καὶ ὑπεστήριξε, κατὰ τὴν ἐκλογὴν, τὸ *Δημοτικὸν Κατάστημα*, ὡς ἐπίσης καὶ ἕτερον, τὸν ἐκλεχθέντα κ. Μαρίνον Χροϊτάτον. Ὁ Καρούσος ἐξέδωκεν ἐκλογικὸν πρόγραμμα, δι' οὗ ὑπέσχετο ὅτι θέλει τηρήσει πιστῶς καὶ ἀπαρεγκλίτως τὴν ἐν τῇ Βουλῇ ὑπὸ τῶν κκ. Μομφερράτου καὶ Ζερβοῦ διαγραφείσαν πορείαν. Καὶ πότε ὑπέτχετο τοῦτο; Ὅτε πλέον τὸ διαχωρίζον τὴν μειονότητα ἀπὸ τῆς πλειονότητος χάσμα εἶχε γείνει καταφανές, καὶ ὁ κ. Ζερβὸς εἶγεν ἐκφωνήσας τὸν ἐπὶ τῆς συνολικῆς τροπολογίας τοῦ κ. Λομβάρδου λόγον του. Ὁ κ. Καρούσος ἐξελέγη ὡς ὑποψήφιός τοῦ *Δημοτικῶν Καταστήματος*, καὶ ὡς μέλλον, — καθ' ἃ διὰ τοῦ προγράμματός του ὑπεσχέθη, — νὰ προσθέσῃ μίαν ἔτι ψήφον εἰς τὴν μειονότητα. Ἐκλεχθεὶς ὅμως, καὶ μεταβάς εἰς Κέρκυραν, ἐλησμονήσας μετ' ὀλίγον καὶ τὰς ὑποσχέσεις του καὶ τοὺς ἐντολεῖς του, καὶ συνετάχθη μετὰ τῆς πλειονότητος. Ἡ Κεφαλληνία κατεδίκασε τότε τὴν διαγωγὴν τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς τοῦτου. Ἐνῶ τοὺς κκ. Ζερβὸν καὶ Μομφερράτον, Φωκᾶν καὶ Χαριτάτον, ἐπανελθόντας ἐκ Κερκύρας, ἐδεξιούτο διὰ ζητωκραυγῶν ἐνθουσιωδῶν καὶ στεφάνων, τὸν *Θοδωράκην*, ὡς ἀπεκάλουν αὐτὸν χλευαστικῶς τότε, οὐδεὶς ἔσπευσε νὰ ὑποδεχθῇ. Ὁ Θ. Καρούσος ἠναγκάσθη νὰ μεταβῇ μόνος καὶ δι' ἀποκέντρων ὁδῶν εἰς τὴν οἰκίαν του.

(*) Ὁ θάλας ἀκριβῆ γνώμιν νὰ λίβη τῶν τότε λαβόντων χώραν, ἀνάγκη νὰ προσδράμῃ εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς IB' Βουλῆς, ἐξ ὧν προφανέστατα προκύπτει, ὅτι ἐν γένει τὰ οικονομικώτερα μέτρα ὑπὸ τῆς μειονότητος ἐπρόσθησαν καὶ ὑπεστηρίχθησαν· ἐὰν δὲ ποτε πρότασις τις, φαινομένη οἰκονομικώτερα, ἔγεινεν ἐκ μέρους τῆς πλειονότητος, αὕτη ἢ ἐκτελέσθη ἀκολούθως, ἢ διεξήχθη εἰς τρόπον ἐναντίον τοῦ σκοποῦ τῆς ἐκτελέσεως, ὅτι, ἐν γένει, τὰ ἐν τῇ σελίδι 119 τοῦ *ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΕΣΟΥΡΟΥ* (ἐν τούτῃ: Φεβρουαρίου 1879) ἀναφερόμενα ὑπὸ τοῦ κ. Σπ. Παπαγεωργίου εἶναι ὅλως ἀντεστραμμένα, καὶ ἐναντία τῆς ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς Βουλῆς προκύπτουσας πραγματικῆς ἀληθείας.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΧΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΜΕΣΟΥΡΟΥ

Ὁ διατριβογράφος τοῦ Παρρασσοῦ, ἀποσιωπήσας ταῦτα πάντα, καὶ διαστρέψας τὰ γεγονότα, ὥπως συκοφαντήσῃ καὶ ἐξυβρίσῃ δύο ἄνδρας, οὓς ἡ πατοῖς των ἐτίμησε τόσω μεγάλως, ἀποδεικνύει ψυχὴν μοχθηρὰν, καὶ ἐξυβρίζει καὶ συκοφαντεῖ ἅπαντα τὸν λαὸν τῆς Κεφαλληνίας. Ἄν οἱ Μομφερράτος καὶ Ζερβὸς ἦσαν προδότες, τοιοῦτος θὰ ἦτο ἐπίσης καὶ ὁ κεφαλληνιακὸς λαὸς, ὅστις ἐν τῇ πορείᾳ αὐτῶν τοῦς ὑπεστήριξεν. Ἄπαιτεῖται δὲ μεγάλη ἀναίδεια, ὥπως ρίψῃ τις καθ' ὀλοκλήρου λαοῦ τοιαύτην ὑβρίον.

Ἐνταῦθα παύει ἡ πρὸς τὸν διατριβογράφον τοῦ Παρρασσοῦ ἀπάντησις. Φρονῶ ὅμως ἀναγκαῖον, πρὸς συμπλήρωσιν αὐτῆς καὶ μείζονα κατανόησιν τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διατρεξάντων, νὰ δώσω συνοπτικὴν τινα εἰκόνα τῆς πρὸ τῆς ἐνώπεως πολιτείας τοῦ κ. Λομβάρδου, καὶ τοῦτο θέλω πράξει ἐφεξῆς.

Θ'.

Es ist nicht alles Gold was blitzt: Δὲν εἶναι χρυσὸς πᾶν ὄ,τι λάμπει, λέγουσιν οἱ Γερμανοί. L' apparenza inganna: Τὰ φαινόμενα ἀπατάωσι, λέγουσιν οἱ Ἴταλοί. — Καὶ τὰς δύο ταύτας ρήσεις δὲν πρέπει νὰ λησμονήσῃ πᾶς ὁ θέλω, νὰ ἐξετάσῃ τὴν πολιτείαν τοῦ κ. Λομβάρδου. Ὅπως ἐκφέρῃ ἐτυμολογίαν εὐσυνείδητον καὶ πεφωτισμένην, δέον νὰ μελετήσῃ καλῶς ἕκαστον λόγον, ἐκάστην πρᾶξιν τοῦ πολιτικοῦ τούτου Πρωτέως. Τὰ στενὰ ὄρια ἐνὸς ἔθρου ἐφημερίδος δὲν μοὶ ἐπιτρέπουσι βεβαίως νὰ πράξω τοῦτο. Ὡς ἐκ τούτου, θέλω περιορισθῆ εἰς γενικὴν τινα εἰκόνα, ἀναβάλλων εἰς καιρὸν καταλληλοτέρον, ἂν αἱ περιστάσεις μοὶ τὸ ἐπιτρέψωσι, τὴν λεπτομερεῆ ἔρευναν. Πιστεύω ὅμως ὅτι, καὶ ἐκ τῶν ὀλίγων ὅσα θὰ εἶπω, οἱ ἀναγνώσται θὰ δυνηθῶσι νὰ λάβωσιν ἰδέαν σαφεῆ περὶ αὐτοῦ.

Εἶπον ἐν τῇ ἀρχῇ ὅτι ὁ ριζοσπαστισμὸς ἀνεφάνη ἐν Κεφαλληνίᾳ κατὰ τὸ 1848. Ταῦτα εἰπὼν, δὲν ἐνόουν βεβαίως ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀνεφάνη, οὕτως εἰπεῖν, αὐτομάτως, καὶ ὅτι οὐδεμία ἐργασία προηγουμένη εἶχε γείνει πρὸς τοῦτο. Ἡ ἰδέα τῆς ἐνώσεως ἐκαλλιεργεῖτο πρὸ πολλοῦ. Ἄνδρες φιλοπάτριδες ἐκήρυσσον αὐτὴν ἐν τοῖς περιορισμένοις κύκλοις τῶν φίλων των. Εἰς τῶν ἀνδρῶν τούτων ἦτο καὶ ὁ γυν γηνοῦ ὁς καθηγητῆς κ. Φραγκῆσκος Πυλαρινός, καὶ οἱ ἀοιδμοὶ Γεράσιμος Πανῆς καὶ Δημήτριος Ραζῆς, Λουκάτος, ὧν ἡ στέργησις

μεγά ἀφῆκε τότε κενὸν εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ πατριωτῶν.

Ἄλλ' αἱ ἐνέργειαι τῶν ἀνδρῶν τούτων ἦσαν ἀναγκαίως λίαν περιορισμένοιαι. Μὴ ὑπαρχούσης δὲ ἐλευθεροτυπίας, ὥπως διατυπωθῶσι δημοσίᾳ, δὲν διεδίδοντο εἰς τὸν λαόν. Τοῦτο ἐγένετο κατὰ τὸ 1849, ὅτε αἱ ἐπὶ Σήτωνος εἰσαχθεῖσαι μεταρρυθμίσεις ἔλυσαν τὴν ἄχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δεσμευμένην γλῶσσαν τῶν Ἑπτανησίων. Τότε ἡ ἰδέα αὕτη ἀνεκρηύχθη δημοσίᾳ, τότε ἐνεργήθη ἐπὶ τῆς σημαίας τοῦ ριζοσπαστικοῦ κόμματος, ὡς πολιτικὴ αὐτοῦ πίστις. Πῶς ἡ ἰδέα αὕτη διετυπώθη, καὶ ποῖος ὁ εἰς αὐτὴν δοθεὶς τότε χαρακτήρ, ἀνεπτύξα ἀρκούντως ἐν τοῖς προηγουμένοις, ὥστε κρίνω περιττὸν νὰ ἐπαναλάβω ἐνταῦθα τὰ αὐτά.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὁ Λομβάρδος ἦτο ἄγνωστος. Ἐν Ζακύνθῳ ἠγωνίζοντο καὶ κατεδιώκοντο οἱ Καλλίνικοι, οἱ Δομενεγίνοι, οἱ Δεσύλλαι, οἱ Μινῶτοι· ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦ Λομβάρδου οὐδαμοῦ φαίνεται. Αἱ προγραφαὶ τοῦ Οὐάρδου ἐκαθάρισαν τὸ ἐν Ζακύνθῳ πεδῖον ἐκ τῶν πρώτων ριζοσπαστῶν, καὶ ὁ Λομβάρδος ἠδυνήθη νὰ εἰσπηδήσῃ εἰς αὐτό. Ὁ Λομβάρδος ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος ἐν τῇ Ι' Βουλῇ, — ἐν τῇ Βουλῇ ἐκείνῃ, ἐν ἣ τὴν Κεφαλληνίαν ἀντεπροσώπευον τὰ δημιουργήματα τῆς ξενικῆς λόγχης. Ἐχὼν εὐχέρειαν λόγου, — καίτοι οὐχὶ ρήτωρ ὑπὸ τὴν ἀληθῆ σημασίαν τῆς λέξεως, — κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ θέσιν τινα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀλλοκότου ἐκείνου κράματος, ὅπερ ἐκαλεῖτο Ι' Βουλῆ. (*) Ἄλλ' ὁ Λομβάρδος εἶχεν ἀνάγκην ὀνόματος ἄλλου· ἤθελε κάπως περισσότερο νὰ γείνη γνωστός. Ὡς ἐκ τούτου, ἐκλεχθεὶς ὡς εἰς τῶν τῆς Ζακύνθου ἀντιπροσώπων εἰς τὴν ΙΑ' Βουλὴν, — εἰς ἣν εἶχον ἐκ Κεφαλληνίας εἰσδύσει, ὡς ἐκ τῶν ἀθεμίτων ἐνεργειῶν τῆς τότε ἐξουσίας, τὰ δημιουργήματα καὶ ὄργανα ταύτης, Σ. Καβαλιεράτος, Σ. Λιναρδάτος καὶ Σα, — διωργάνωσε τὴν 20 Ἰουνίου 1857, ὅτε, λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τινος ἐπίτηδες διαδοθείσης φήμης περὶ ὑπογραφῆς ἀναφορῶν, πρὸς ἀποικισμὸν δῆθεν τῆς Κερκύρας καὶ τῶν Παξῶν, ἐπροκάλεσε τὴν ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως ἔκφρασιν, ἐν ἣ ἔθετο τὰ πρῶτα θεμέλια τῆς μετὰ τῶν καταχθόνων συμμαχίας του, παρασχὼν εἰς τοὺς ἐκλεκτοὺς τῆς

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ (Ἡ)ΝΗΕΠΕΚΗΘΗΛΑΔΟΟΕΠΕΡΕΠΕΙ, προκειμένου λόγου περὶ ἐκφράσεως τῆς ΜΟΥΣΕΚΑΘΑΞΕΟΑΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ἀληθείας, νὰ τὸ ὁμολογήσῃ τις, ὅτι ἐν τῇ Βουλῇ ἐκείνῃ, ὁ κ. Λομβάρδος, μεθ' ἑτέρων ὡσαύτως βουλευτῶν, ἐστηλίτευσεν ἐντόμως καὶ μετ' ἐπιμονῆς τὰς ὑφισταμένας τότε ἐξορίας, καὶ ὑπεστήριξε τὴν ἐλευθέρωσιν τῶν ἐξοριστῶν Ζερβοῦ καὶ Μομφερράτου.

ἀγγλικῆς λόγῃς ἀντιπροσώπους τῆς Κεφαλληνίας τὴν εὐκαιρίαν νὰ διακηρύξωσιν, ὅτι καὶ διὰ τοῦ αἵματός τωρ θὰ ὑποστηρίξωσι τὴν ἔνωσιν. — ποῖοι ; — οἱ τὰς σφαγὰς καὶ τὰς προγραφὰς τῆς Κεφαλληνίας ἐνεργήσαντες !

Ὁ Λομβάρδος ἐπέτυχε τοῦ ποθουμένου ἐγένετο γνωστός. Ἐπανελθὼν εἰς Ζάκυνθον, ἐδημοσίευσεν τὸν Φωνὴν τοῦ Ἰορίου.

Ἄχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὅμως, δὲν παρεξέκλινε τῶν ἀρχῶν τοῦ ριζοσπαστισμοῦ, διετέλει δὲ καὶ εἰς ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ κ. Μομφερράτου, ἐπανελθόντος τότε ἐκ τῆς ἐξορίας.

Ἄλλ' ὁ Λομβάρδος εἶδεν ὅτι, μένων ἐν τῷ ριζοσπαστικῷ κόμματι καὶ ἐξακολουθῶν μετὰ τῶν ἄλλων συνεργαζόμενος, θὰ κατεῖχε πάντοτε δευτέραν θέσιν, τόσον ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ αὐτοῦ πατρίδι, καθὼς καὶ ἐν τῷ καθόλου ριζοσπαστικῷ κόμματι, ἐν ᾧ τὴν πρώτην κατεῖχον ἐκεῖνοι, εἰς οὓς τὰ μαρτύρια καὶ αἱ προγραφαὶ ἔδιδον τὸ δικαίωμα τοῦτο. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ ὑποσκελίσῃ τοὺς ἄλλους, καὶ νὰ σχηματίσῃ ἕτερον κόμμα, συγκεντρῶν περὶ αὐτὸν καὶ τοὺς καταχθόνιους τῶν 1848 καὶ 1849, μεθ' ὧν κατὰ τὴν 20 Ἰουνίου εἶχεν ἀδελφοποιηθῆ.

Μετὰ μεγάλης δὲ τέχνης ἐπεδίωξε τὸ σχέδιόν του τοῦτο. Δὲν ἀπεκάλυψεν ἀμέσως ἀπάσας αὐτοῦ τὰς τηλεβολοστοιχίας.

Ἦρχισε βαθμηδόν. Καὶ κατὰ πρῶτον, δι' ἄρθρων ἐντέχνων καὶ ἰησοῦτικῶν, ἐπετέθη κατὰ τῶν ἐν Ζακύνθῳ ριζοσπαστῶν, οἵτινες ἀπετέλουν τότε τὸ ἐπαρχιακὸν συμβούλιον, καὶ τῆς ὑποστηριζούσης αὐτοὺς ἐφημερίδος Ῥήγα. Εἶτα ἐπετέθη καὶ κατὰ τοῦ κεφαλληνιακοῦ ριζοσπαστισμοῦ, οὗ ἤρξατο κατηγορῶν ὡς δημοκρατικῷ. Τὰ βέλη του δὲ ταῦτα ἔστρεψε τότε ἰδίως κατὰ τοῦ κ. Μομφερράτου, κηρύσσων ὅτι ἀσπάζεται τὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἰδέας τοῦ κ. Ζερβοῦ. Καὶ διατὶ τοῦτο ; Οὐχὶ διότι αἱ ἰδέαι τοῦ κ. Ζερβοῦ διέφερον τῶν τοῦ κ. Μομφερράτου, ἀλλὰ διότι ἐζήτηε νὰ ἐπωφεληθῆ τὴν ὄντως λυπηρὰν θέσιν, εἰς ἣν τότε εἶχε περιέλθει ὁ κ. Ζερβός, ὡς ἐκ τῆς πενταετοῦς ἐξορίας, τῆς καταστροφῆς τῶν οἰκονομικῶν του, καὶ τοῦ καταδιωγμοῦ ἀπὸ τῶν δανειστῶν.

Ταῦτα πάντα εἶχον ρίψει εἰς εἶδος τῆς παραλλοχολίας τὸν ἐξόριστον, καὶ ἠνάγκασαν αὐτὸν ν' ἀπέλθῃ τῆς Κεφαλληνίας, ὅπως εὖρη ἀλλαγῇ τὴν ἡσυχίαν, ἧς ἦσαν εἶχεν ἀνάγκην, καὶ ἣν ἡ πατρίς αὐτοῦ τῷ ἠρνεῖτο. Εἰς ταυτέν τὴν ἀνατάστασιν τότε ὁ Ζερβός, ὀλίγον ἐφρόντιζε περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Λομβάρδου λεγομένων. Ὁ δὲ Λομβάρδος, ἐπωφελοῦμενος τὴν εὐκαιρίαν, προσεῖλκε τὸν ἀγαθὸν τῆς Ζακύνθου λαὸν, ἐξαπα-

τῶν αὐτὸν ὅτι ἀκολουθεῖ τὴν πολιτικὴν τοῦ κ. Ζερβοῦ, δὲν δ' ἑαθεὶς ἐπέθετο. Ὅτε δὲ εἶδεν ὅτι κατώσθωσε νὰ καταθάλῃ τοὺς παλαιούς ριζοσπάστας ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ αὐτοῦ πατρίδι, καὶ νὰ καταστῇ τὸ εἶδωλον τοῦ ζακυνθίου λαοῦ, εὐτινος ἐκολάκευε πᾶσαν ἰδέαν, καὶ αὐτὰς ἔτι τὰς κακὰς κλίσεις, ἀπεκάλυψε καὶ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ τηλεβολοστοιχίαν, ἀναπετάσας τὴν σημαίαν τῆς ἐνώσεως καὶ μόνης τῆς εἰώσεως, διακηρύξας ὡς προδοσίαν πᾶσαν πρὸς βελτίωσιν προσπάθειαν, καὶ ἐγκαινίσας τὴν νέαν ἐποχὴν τῶν ἱεσιῶν, τῶν ἀναφορῶν καὶ τῶν ἀγῶνων ἐπιδείξων. Περὶ τὴν σημαίαν ταύτην συνεσπειράθησαν ἀμέσως ἅπαντες οἱ τῆς Ἐπτανήσου καταχθόνιοι.

Ὁ Λομβάρδος, βεβαίως, ἠδύνατο καὶ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἀνακηρύξῃ οἷας δῆποτε ἀρχὰς ἤθελε, καὶ νὰ δημιουργήσῃ νέον κόμμα, δὲν εἶχεν ὅμως τὸ δικαίωμα νὰ ἀνακηρύξῃ τὰς ἀρχὰς ταύτας καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ ριζοσπαστισμοῦ, κόμματος ἀνεγνωρισμένου, ἔχοντος ὀρισμένης ἀρχῆς καὶ πολλὰ παθόντος ὑπὲρ τῶν ἀρχῶν τούτων. Τοῦτο πράξας, ἀπέδειξεν ἀνεπιλοκροίμενος καὶ κακὴν πίστιν. Ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦ ριζοσπαστισμοῦ εἶχε μέγα γόητρον παρὰ τῷ ἐπτάνησιακῷ λαῷ, ὃ δὲ Λομβάρδος ἤθελε νὰ ἐπωφεληθῆ τὸ γόητρον τοῦτο. Ἄν ἐκηρύσσεται ἐξ ἀρχῆς ἀρχηγὸς νέου κόμματος, θὰ ἐναυάγει ἀφελήτως. Τοῦτο δὲ μὴ ἀγνοῶν, ἐπέμενεν αὐτοκαλούμενος ριζοσπάστης, καίτοι διαστρέφων πᾶσας τοῦ ριζοσπαστισμοῦ τὰς ἀρχὰς. Οἱ ἐν Ζακύνθῳ ριζοσπάσαι ἐπῆλαισαν κατ' αὐτοῦ ἀλλὰ τὰ ὄπλα ἦσαν λίαν ἄνισα, καὶ ἠττήθησαν. Εἰλικρινεῖς ἐκεῖνοι, δὲν ἠδύναντο νὰ ἀγωνισθῶσιν ἀποτελεσματικῶς κατὰ τῶν ραδιουργιῶν, ἐπιβουλῶν καὶ συκοφαντιῶν τοῦ νέου ἀρχηγοῦ. Ἐπὶ τέλους, οἱ μὲν, ὡς ὁ Καλλίνικος καὶ ἄλλοι, ἀπέστησαν τοῦ ἀγῶνος καὶ ἀπεσιρήθησαν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον, οἱ δὲ, ὡς ὁ Βερούκιος, συνετάχθησαν τῷ Λομβάρδῳ.

Ὁ κεφαλληνιακὸς ὅμως ριζοσπαστισμὸς, ἰσχυρὸς καὶ συμπαγῆς, ἔχων ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Μομφερράτον, — τοῦ Ζερβοῦ, ὡς εἶπον ἀνωτέρω, ἀπόντος, — δὲν παρέδωκε τὰ ὄπλα, ἀλλ' ἠγωνίσθη κατὰ τῆς νέας σχολῆς ἐρρωμένως. Ἡ Ἀγαγέρησις καὶ ὁ Κεραυρὸς, ἀπὸ τοῦ 1858, κατεπολέμουσαν σφοδρῶς τὸν νέον σύστημα, — ὅπερ, ἐπαναλέγω, δὲν εἶχε τότε ἐν Κεφαλληνίᾳ ἄλλο ἑστῶς σπαστικὸν, ἢ μόνον τοὺς περὶ τὸν Α. Καροῦσον καταχθόνιους. — Μόλις κατὰ τὸ 1862 οἱ Λομβαρδιανοὶ κατώσθωσαν νὰ ἀποσπάσωσι τὸν Λιβαδᾶν, πείσαντες αὐτὸν ὅτι τὸ νέον κῆρυγμα εἶναι πρόδος τοῦ ριζοσπαστισμοῦ. Τοῦτο τοῦ-

ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΔΗΕΤΕΡΟΥ

λάχιστον ἐξάγεται ἐκ τινος ἐπιστολῆς τοῦ Λιβαδά πρὸς τὸν Μομφερράτον καὶ τὸν Ζερβὸν, δημοσιευθείσης τότε ἐν τῇ Νείᾳ Ἐποχῇ. Τοῦτο ὅμως οὐδόλως ἀπεθάρρυνε τοὺς ἄλλους ριζοσπάστας, οἵτινες ἐξηκολούθησαν τὴν πάλην, ἐνισχυθέντες μάλιστα ἐκ τῆς ἐπανόδου τοῦ κ. Ζερβοῦ, ὅστις ἔδειξε ἐπεδοκίμαζε τὴν πορείαν των, καὶ ὅτι ἦτο ἔτοιμος νὰ συναγωνισθῇ μετ' αὐτῶν, ὡς τοῦτο πράγματι ἔπραξε κατὰ τὴν IB' Βουλῇν. Ὁ λαὸς τῆς Κεφαλληνίας ἐξεπλάγη, ἰδὼν τὸν Λιβαδᾶν δίδοντα τὴν χεῖρα εἰς τὸν Καβαλιεράτον, τὸ θυμὸν σφίγγον τὴν δεξιὰν τοῦ δημίου. Δὲν ἐμνησικαχῆσεν ὅμως κατ' αὐτοῦ. Τὴν πράξιν του ταύτην ἀπέδωκε μᾶλλον εἰς πλάνην ἢ εἰς κοκὴν πρόθεσιν, ἐπίστευε δὲ ὅτι δὲν θὰ βραδύνη νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν εὐθείαν ὁδόν. Ὅτε ὅμως εἶδε τὴν διαγωγὴν του ἐν τῇ IB' Βουλῇ, ἐξέφρασε τὴν κατ' αὐτοῦ δυσ-ἀρέσειάν του, ὑποδεχθεὶς αὐτὸν λίαν ψυχρῶς, κατὰ τὴν ἐκ Κερκύρας ἐπάνοδόν του. Ἡ τοιαύτη ὑποδοχὴ ἐδυνήσθη τότε ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν εἰς τὸν Λιβαδᾶν, ὅστις ἄλλοτε ἦτο τὸ εἶδωλον τοῦ κεφαλληνιακοῦ λαοῦ, καὶ ὅστις τὴν στιγμιαίαν ταύτην ἀποπλάνησιν του ἐξήγησεν ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει, ἀναδειχθεὶς σταθερὸς τῆς ἐλευθερίας στρατιώτης, οἷος ἦτο ἄχρι τοῦ 1861.

Εἶπον ἀνωτέρω ὅτι, περὶ τὴν νέαν σημαίαν τοῦ κ. Λομβάρδου, συσπειράθησαν ἀμέσως πάντες οἱ καταχθόνιοι τῶν 1848 καὶ 1849. Καὶ εἶχον δίκαιον. Τὸ νέον κήρυγμα : *Ἐνωσις καὶ οὐδὲν ἄλλο*, συνέφερον αὐτοῖς θαυμασίως. Οὗτοι δὲν ἐπίστευον εἰς τὴν ἔνωσιν, ἣν ἐκήρυττον αὐτόχρονα μωρίαν ἐνδιεφέροντο ὅμως ὅπως τὰ πράγματα μένωσιν ἐν Ἐπτανήσῳ ὡς εἶχον, καὶ οὕτως αὐτοὶ ἀπολαμβάνωσι πάσας τὰς ὠφελείας τοῦ ἐλευθερίου ἐκείνου καθεστῶτος. Πολεμοῦντες τὰς βελτιώσεις, ἤλπίζον ἔτι ὅτι ἡ ἀπελπισία τοῦ λαοῦ ἤθελεν ὠθήσει αὐτὸν εἰς ἀπελπιστικὸν τι κίνημα, καὶ οὕτως αὐτοὶ ἤθελον κατορθώσει νὰ καταργήσωσι καὶ τὰς ἀναγνωρισθείσας ἐλευθερίας τοῦ τύπου καὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀντιπροσώπων, καὶ μείνει ἀνευλόγητοι καὶ ἀπόλυτοι κύριοι τοῦ πεδίου, νεμόμενοι τὴν Ἐπτανήσον ὡς ἴδιον κτῆμα. Καὶ εἰς τοῦτο ἔφερον λεληθότως τὸ νέον κήρυγμα. Καὶ αὕτη ἡ Προστασία δὲν ἡδυσχεροῦντο εἰς τὸν νέον κήρυγμα, ἐλπίζουσα ὅτι ὁ ἐπτανησιακὸς λαὸς, βλέπων καθ' ἑκάστην ἀποροισιπομένης τὰς ἰκεσίας του, ἤθελον ἐπὶ τέλος βαρυνθῆ, καὶ, πειθόμενος εἰς τὸ ἄκαρπον τοῦ ἀγῶνός του, ἤθελεν ἀποδεχθῆ τὰς προτεινομένας μεταρρυθμίσεις, συνομολογῶν τέλος μετ' αὐτῆς τὸ τόσῳ ποθητὸν δι'

αὐτὴν συμβόλαιον, ἀναγνωρίζων οὕτω καὶ ἐπισημοποιῶν τὴν ὑπαρξίν της. Ἴδου διατὶ ἡ Προστασία ἠνείχετο τότε τοὺς ὑπαλλήλους της, ψηφίζοντας καὶ παρηρησίᾳ ἀγορεύοντας ὑπὲρ τοῦ Λομβάρδου.

Τοῦτο προσέβλεπε καὶ ἐφοβείτο τὸ ἐν Κεφαλληνίᾳ ριζοσπαστικὸν κόμμα, καὶ διὰ τοῦτο ἐπλάκισε μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεώς του κατὰ τοῦ νέου κηρύγματος.

Ἄλλ' ἂν αἱ ἰδέαι τοῦ Λομβάρδου ἦσαν ἀσυνεπεῖς καὶ ἐπίβουλοι, δὲν ἦτο ὀλιγώτερον ἀσυνεπῆς καὶ ἐπίβουλος καὶ ἡ ἐνέργειά του. Κατεφέρτερο κατὰ τῶν βελτιώσεων, καὶ ἐν τοῦτοις ἔμενον ἐν τῇ Βουλῇ προτεινῶν καὶ συζητῶν βελτιώσεις. Ἐπρότεινε βελτιώσεις, καὶ ἀκολούθως παρέλυε τὴν ἐπ' αὐτῶν συζήτησιν, διὰ μωρίων μέσων. Ἐκήρυσεν, ἐν τῇ IA' Βουλῇ, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς ἐνώσεως ἐρρίφθη ὑπὸ τοῦ κ. Δανδῶλου ἀκαίρως καὶ ὅπως ἀποκεφαλίσθῃ, καὶ κατέληγε τὸν λόγον του προτεινῶν τὴν ἄμεσον αὐτοῦ συζήτησιν. Κατεπολέμει ἐν Ἐπτανήσῳ τὰς δημοκρατικὰς ἰδέας τῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ ριζοσπαστῶν, καὶ ἔπαιζε παρὰ τῷ Γαριβάλδῳ πρόσωπον δημοκρατικοῦ. Συνενοεῖτο μετὰ τοῦ Γαριβάλδου περὶ ἐπαναστικῶν ἐνεργειῶν, καὶ κατεπρόδιδε τὰς ἐνεργείας ταύτας εἰς τὸν Ὀθωνα, μετὰ τῆς αὐτῆς τοῦ ὁποίου εὐρίσκατο εἰς στενὰς σχέσεις. Οἱ δυσπιστοῦντες περὶ τούτου, ἄς ἀναγνώσωσι τὸν Βρετανικὸν Ἀστέρᾳ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (*). Ἐκήρυσσετο ὁπαδὸς τῆς ἐλευθερίας διὰ τῶν λόγων, καὶ κατεπολέμει πᾶσαν ἐλευθέραν ἐνέργειαν διὰ τῶν ἔργων. Ὁ Λομβάρδος πρὸ τῆς ἐνώσεως ὑπῆρξεν οἷος καὶ μετὰ τὴν ἔνωσιν παλίμηνος, ἄστατος, δόλιος. Τὴν μετὰ τὴν ἔνωσιν πολιτείαν του γινώσκει καλῶς τὸ ἑλληνικὸν κοινόν. Ὁ στρατιώτης αὐτὸς τῆς ἐλευθερίας, ὡς ἀπεκάλεσε αὐτὸς ἑαυτὸν, κατεπολέμησεν ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει πᾶσαν φιλελευθέραν πρότασιν. Τότε καὶ ὁ Λιβαδάς τὸν ἐνόησε, καὶ ἀποσπασθεὶς ἀπ' αὐτοῦ, συνηνώθη

(*) Οἱ θέτοντες νὰ πληροσηρηθῶσι πλείονα περὶ τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐνεργειῶν τοῦ κ. Λομβάρδου ἐν Ἰταλίᾳ καὶ τῶν συνενοουμένων αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ὀθωνος, δύνανται νὰ ἀποταθῶσιν εἰς τὸν κ. Σπυρίδων Μιλάκην, ἀρχαῖον Κεφαλλῆνα ριζοσπαστήν, ὅστις, ἀποσταλέντος τότε ἐν εἰδικῇ ἀποστολῇ εἰς Τουρίνον, ἠδυνήθη νὰ μνημονεύσῃ τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ καὶ εἰς τὸν συναγωνιστὴν τοῦ Γαριβάλδου, κ. Ἠλίαν Στεκούλην.

μετὰ τῶν ἀρχαίων συναγωνιστῶν του, Μομφερράτου, Ίακωβόπου καὶ Καπελέτου (*).

Συγκρίνατε πρὸς τὴν διαγωγὴν ταύτην τοῦ κ. Λομβάρδου τὴν διαγωγὴν τῶν κκ. Ζερβῶ καὶ Μομφερράτου. Δύνασθε, ἕνεκα διαφορᾶς ἀρχῶν, νὰ μὴ παραδεχθῆτε, νὰ μὴ ἐπιδοκιμάσητε τὴν πολιτικὴν πορείαν τῶν ἀνδρῶν τούτων. Δὲν δύνασθε ὅμως νὰ ἀρνηθῆτε ὅτι, ἀπὸ τοῦ 1848 ἄχρι τοῦ 1862, ἀπὸ τῆς Θ' Βουλῆς ἄχρι τῆς ΙΒ', ἡ πορεία αὐτῶν ὑπῆρξεν ὁμοιόμορφος, ἀπαρέγκλιτος, εὐλικρινής, τιμία.

Ἡ πορεία αὐτῶν, καθὼς καὶ ἡ τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Λομβάρδου διευθυνομένης πλειονότητος, ἐκρίθη καὶ ἐξετιμῆθη τότε προσκρόντως ὑπὸ τοῦ Ἐθνοφύλακος. Λυπούμαι δὲ διότι τὸ στενὸν τοῦ χώρου δὲν μοὶ ἐπιτρέπει νὰ δημοσιεύσω ἐνταῦθα τὰ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐμβριθέστατα ἄρθρα τῆς ἐφημερίδος ἐκείνης.

Ἄλλ' ἴσως ἐρωτήση τις : Τὸ οὐροσπαστικὸν κόμμα κατεπόλεμε τὰς ἱκετηρίους, ὡς ἀντιβαινούσας εἰς τὰς ἀρχάς του, καὶ ὡς μὴ δυναμένας νὰ ἔγῳσιν ἀποτέλεσμα. Ἐχει καλῶς. Ἄλλὰ πῶς ἐνόει νὰ διεξέλθῃ τὸ ἐθνικὸν ζήτημα ;

Ἀναγνωρίζω τὸ ὀρθὸν τῆς ἐρωτήσεως ταύτης, καὶ ἔρχομαι νὰ ἀπαντήσω ἐν ὀλίγοις.

Ὅτε ἐγεννήθη ὁ ριζοσπαστισμὸς καὶ διευτυπώθη τὸ ψήφισμα τῆς Θ' Βουλῆς, ἡ Εὐρώπη ἄπασα ἦτο ἀνάστατος. Ἡ Γαλλία ἐδημοκρατεῖτο, καὶ ὁ Λαυαρτῖνος ἐκήρυττεν ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Συνελεύσεως ὅτι, οἷος δήποτε λαὸς ἤθελε νὰ ἀποσιεῖται τὸν ἐπ' αὐτοῦ βαρύνοντα ζυγὸν, ἠδύνατο νὰ ἐλπίζῃ ἐπὶ τὴν ὑποστήριξιν τῆς Γαλλίας. Μετὰ ταῦτα ὅμως τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Αἱ ἐπαναστάσεις ἐν Εὐρώπῃ εἶχον καταβληθῆ, ὁ δεσποτισμὸς ἐθριάμβευσε, καὶ ἡ Γαλλία ἐστῆναξεν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ Βοναπάρτου. Τοῦτο ἐνόει ἐν τῇ δη-

(*) « Δὲν μνησικακῶ δι' ὅσα κατ' ἐμοῦ ἔγραψες κατὰ τὸ 1862, μοὶ ἔλεγε μετὰ δύο ἔτη ὁ γέρον Λιβατζῆς ἐνταῦθα. Εἶπες ὄκαλον, ἀλλ' ἠπατήθην τότε ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀγύστου, ὅστις τόσῳ καλῶς μοὶ παρίστανε τὰ πράγματα, ὥστε με ἔπεισεν ὅτι εἶναι ἀληθὴς πατριώτης. Αἶψα ἀργὰ τὸν ἐγνώρισα. » Τὰ αὐτὰ περίπου ἔλεγε τότε καὶ εἰς τὸν φίλον μου Σπ. Μαλάκην. — Ἡ ἀφελὴς αὕτη ἐξομολόγησις τοῦ γέροντος ἀγνωστοῦ τοῦ ἐπτανησιακοῦ ἀγῶνος μοὶ ἀνεβίβασε τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Ἄς λησμονήσωμεν λοιπὸν τὴν στιγμιαίαν ἐκείνην ἀποπλάνησιν τοῦ γέροντος Λιβατζῆ, καὶ ἂ; ἐνθυμώμεθα μόνον τοὺς ἀκαίματους κατὰ τῆς Προστασίας ἀγῶνάς του.

(Σημείωσις ἀρχικοῦ κειμένου.)

λώσει του ὁ κ. Ζερβός. Ἡ τύχη ἦν ἔλαβε τὸ ζήτημα τῆς αἵματος-ταγροῦ Κρήτης ἐν τῷ ἐν Παρισίοις συνεδρίῳ εἶναι ἡ τρανωτέρα ἀπόδειξις τῆς ὀρθότητος τῶν σκέψεων τοῦ κεφαλληνιακοῦ ριζοσπαστισμοῦ. Δὲν ἤθελεν οὗτος νὰ φέρῃ καὶ τὸ ἐπτανησιακὸν ζήτημα εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον, ὅτε ἡ προβλεπομένη βεβαία ἀποτυχία θὰ περιήγαγεν εἰς ἀπελπισίαν τὸν ἐπτανησιακὸν λαόν. Ἐφρόνει ὅτι ἤρκει προσωρινῶς ἡ ἐν τῇ πρὸς τὸν ἀρμοστὴν ἀπαντήσῃ διατύπωσις τοῦ εἰς τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ ἀποκατάστασιν δικαίωματος τοῦ ἰονίου λαοῦ, ὅπως κρατῆ ἐξεγηγεμένον τὸ κοινὸν φρόνημα καὶ ὑπομιμνήσκη εἰς τε τὴν Προστασίαν καὶ τὸν κόσμον ὀλόκληρον, ὅτι ἡ Ἐπτάνησος δὲν παρητήθη τὰς δικαιωματικὰς ἀπαιτήσεις της. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Προστασία ὠχυροῦτο ὀπισθεν τοῦ Συντάγματος, δίδουσα φαινομένης νομιμότητος χροιάν εἰς τὰς ἐνεργείας της, προσεπάθει νὰ τὴν ἐκτοπίσῃ τοῦ χαρακώματος τούτου. Ἐκήρυσσε λοιπὸν τὴν ἀνάγκην τῆς συγκαλέσεως Γενικῆς Συνελεύσεως, ὡς μόνης δυναμένης τὰ τῆς Ἐπτανήσου πράγματα νὰ διευθετήσῃ. Καὶ ἡ ἰδέα αὕτη δὲν ἦτο νέα. Εἶχε διατυπώσει αὐτὴν ὁ Ζερβός ἐν τῷ Φιλελευθέρῳ κατὰ τὸ 1849, ἀλλ' ὡς ἐκ τῶν ἐπελευθερωσῶν τότε προγραφῶν δὲν ἠδυνήθη νὰ τὴν ἀναπτύξῃ. Ἀκολούθως, ὑπεστήριξαν τὴν ἰδέαν ταύτην ἡ Ἀγαίεινος καὶ ὁ Κεραυνὸς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐλεύσεως τοῦ Γλάδστονος. Ἐπανελάθεν αὐτὴν ἡ Ἀληθία κατὰ τὸ 1862, ὅτε ὁ Λομβάρδος τὴν κατεπόλεμησε λυσσῶδως ὡς ὑποκρύπτουσαν μεταρρυθμιστικὰ σγέδια, ὑποστηρίζον ἀλλόκοτον, τῇ ἀληθείᾳ, θέμῳ, ὅτι δηλαδὴ Βουλὴ, ἀπόρροια περιορισμένης ψηφοφορίας, ἦτο καταλληλοτέρα, ὅπως ὑποστηρίξῃ τὴν ἔνωσιν, Συνελεύσεως ἐκλεγομένης διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας, καὶ τοῦτο ἐνῶ ἀνεγνώριζεν ὅτι ὁ ἐπτανησιακὸς λαὸς θερμῶς ἐπεθύμει τὴν ἔνωσιν. Εἰς τοιαῦτα σοφίσματα κατέφευγεν ὁ κ. Λομβάρδος, ὅπως καλύπτῃ τὴν πορείαν αὐτοῦ, ἥτις ἦγεν εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ καθεστώτος.

Τὸ σγέδιον τῶν ριζοσπαστῶν τῆς Κεφαλληνίας ἦτο τολμηρὸν, ἐπαναστατικόν· ἀλλ' ἦτο σύμφωνον πρὸς τὰς δοξασίας των. Μὴ δυνάμενοι οὗτοι νὰ ἐκδιώξωσι διὰ τῶν ὀπλων τὴν Προστασίαν, ἐζήτησαν νὰ ἐνεργήσωσι κατ' αὐτῆς ἠθικὴν ἐπιθέσιν. Συγκαλουμένης Γενικῆς Συνελεύσεως, τὸ Σύνταγμα ἐκλήθη νὰ ἐκπέσῃ. Ὁ ἐπιβεβλημένος ἐκεῖνος δεσμός, ὁ συνάδων προστάτας καὶ προστατευομένου καὶ δεσμεύων τούτου τελευταίου τούτους, ἐλύετο. Ἡ Συνέλευσις δὲν ἠδύνατο νὰ διαλυθῇ πλέον δυνάμει τοῦ Συντάγματος. Ἦτο σῶμα

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

κυρίαρχον, ὅπως ἠδύνατο νὰ περιφρονήσῃ ἅπαντα τοῦ ἄρμο-
στοῦ τὰ διαγγέλματα. Ἡ Συνέλευσις, ἐν τῷ κυριαρχικῷ αὐ-
τῆς δικαιώματι, ἠδύνατο νὰ ψηφίσῃ, οὐχὶ ἰκετηρίουσ καὶ ἀ-
ναφοράς, καὶ παραστάσεις, ἀλλὰ τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος
ἔνωσιν, ἐκλέγουσα συγχρόνως καὶ προσωρινὴν κυβέρνησιν, ὅ-
πως διοικῆ τὴν Ἐπτανήσον ἄχρις οὗ ἡ ἔνωσις ἤθελε πραγ-
ματωθῆ.

Τούτου γενομένου, τί ἠδύνατο νὰ πράξῃ ὁ ἄρμοστής: Ἐν
ἐκ τῶν δύο ἢ θὰ ἠνείχτο τὰ τεταλεσμένα, καὶ θὰ ἀπέσυ-
ρε τοὺς στρατοὺς αὐτοῦ εἰς τὰ φρούρια, μεταβαλλομένης
οὕτω τῆς προστασίας εἰς στρατιωτικὴν κατοχὴν, μέλλουσαν
νὰ παύσῃ ὅτε θὰ ἤρξοτο τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ἢ θὰ
διέλυε τὴν Συνέλευσιν, οὐχὶ *νομίμως*, δι' ἐνὸς διαγγέλματος,
ἀλλὰ διὰ τῆς βίας καὶ τῆς λόγῃς, ἐπαναφέρων τὰς ἐποχὰς
τοῦ Μαιτλάνδου, τοῦ Δούγλας καὶ τοῦ Οὐάρδου. Τὸ τελευ-
ταῖον ὅμως τοῦτο θὰ ἐξήγειρεν, οὐ μόνον τὴν ἐν Εὐρώπῃ κοινὴν
γνώμην, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἀγγλικὴν, κατὰ τῆς κυβερνησε-
ως. Τὴν ὑπεράσπισιν τῶν Ἐπτανήσιων θὰ ἀνελάβανον ἐν
αὐτῷ τῷ ἀγγλικῷ Κοινοβουλίῳ εὐγλωττοὶ ἄνδρες, ὡς ἀνέλα-
βον αὐτὴν καὶ κατὰ τὰ 1848 — 1852. Ἡ ἀγγλικὴ κυβέρ-
νησις θὰ προέγραφε μὲν, ἀλλὰ θὰ ἐστιγματίζετο. Ὁ κεφαλ-
ληνιακὸς ριζοσπαστισμὸς δὲν ἐφοβεῖτο τὰς προγραφὰς, ἀλλ'
ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὅτε μόνη
πρόστατο ἐν Εὐρώπῃ ὡς ὑπερασπιστὴς τῶν ἐλευθεριῶν, ὅτε
ἐστιγματίζε τὸν Βόμβαν διὰ τὰς βιαιοπραγίας του, ἐφοβεῖτο
τὸ τοιοῦτο στίγμα.

Ὅπως δὴ ποτε, τὸ ἐπτανήσιακὸν ζήτημα θὰ περιορῆτο εἰς
ἄλλην θέσιν, κατὰ πολὺ ὑψηλοτέραν καὶ ἐντιμοτέραν ἐκείνης
εἰς ἣν κατεβίβασαν αὐτὸ αἱ ἰκετήριοι παραστάσεις τοῦ κ.
Λομβάρδου καὶ Σας.

Ὁ κ. Λομβάρδος, διὰ τῆς Φωνῆς τοῦ Ἰορίου, κατεπολέμησε
τὴν ἰδέαν ταύτην. Καὶ δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ τὴν καταπολεμήσῃ.
Τοιαύτη ἰδέα πιθανὸν νὰ συνεπήγαγε καταδιώξεις καὶ προ-
γραφὰς, καὶ ὁ κ. Λομβάρδος οὐδεμίαν ἔρεξιν εἶχε νὰ καταδι-
ωχθῆ καὶ νὰ προγραφῆ. Ἦκειτο εἰς τὰς ἀκρόδυνους βουλευ-
τικὰς σφραγάδας του, ὡς ὠνόμαζε τοὺς ἐν τῇ Βουλῇ ἐπιδει-
κτικοὺς λόγους τοῦ ὁ κ. Λασκαράτος: *σφραγάδας*, διὰ τὰς ὁ-
ποίας, ἐπὶ 40 σχεδὸν ἔτη, ἐλάμβανε 40 τάλληρα κατὰ μῆνα
ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου. Εἶναι ἀληθές ὅτι ὀλίγον ἀκριβῶς
ἐπλήθυνεν ἡ Ἐπτανήσις τὰς τοιαύτας διασκεδάσεις, ἀλλὰ
περὶ τούτου δὲν ἐνδιεφέρετο ὁ κ. Λομβάρδος.

Τοιαύτη ἦτο ἡ πολιτεία τοῦ κ. τούτου, καὶ τοιοῦτος ὁ ἀ-
γὼν ἂν κατ' αὐτοῦ εἶχε ἀναλάβει ὁ κεφαλληνιακὸς ριζοσπα-
στισμὸς. Ποῦ θὰ κατέληγεν ὁ ἀγὼν οὗτος; Δὲν διστάζω νὰ
τὸ εἶπω εἰς τὴν πλήρη ἤτιταν τοῦ κ. Λομβάρδου. Ἰταλικὸν
τι λόγιον λέγει: ἡ ἐορτὴ τῶν κατεργαρέων δὲν διαρκεῖ πολὺ.
Ἦτο δὲ ἀδύνατον νὰ μὴ ἐπαληθεύσῃ καὶ κατὰ τὴν περι-
στασιν ταύτην τὸ λόγιον τοῦτο. Ἡ Κεφαλληνία εἶχε κρυ-
χθῆ κατ' αὐτοῦ. Ἡ Κέρκυρα ἐπίσης, προπέμπουσα ἐνθουσιω-
δῶς τοὺς κκ. Ζερβὸν καὶ Μομφερράτον, ἀναχωροῦντας, μετὰ
τὴν λῆξιν τῆς ΙΒ' Βουλῆς. Ἡ Λευκάς ἐχειροκροτεῖ τὸν ἀντι-
λομβαρδιανὸν Μαρῖνον, τὰ Κύθηρα τὸν ἀντιλομβαρδιανὸν Ἀ-
λοῦζον. Δὲν θὰ ἐβράδυναν δὲ καὶ αἱ ἄλλαι νῆσοι νὰ ἀνοίξωσι
τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἐκ τῆς ἀναποφεύκτου ταύτης πτώσεως ἔσωσε τὸν κ.
Λομβάρδον ἡ ἐπελθούσα ἀπροσδόκητος ἔνωσις. Εἰς τὸ γεγο-
νὸς τοῦτο ὁ κ. Λομβάρδος οὐδόλως συνέτεινεν. Ἡ ἔνωσις
ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς πτώσεως τοῦ Ὄθωνος, ὁ δὲ Λομβάρδος
ἦτο φανατικὸς ὀθωνιστὴς καὶ ὄργανον τοῦ βασιλέως ἐκείνου.
Ἡ ἔνωσις αὕτη ὅμως ἐγένετο ὑπὸ τοιοῦτους ὄρους καὶ συνε-
πεῖα τοιοῦτων διαπραγματεύσεων, ὥστε ὁ ριζοσπαστισμὸς
τῆς Κεφαλληνίας δὲν ἔκρινε καλὸν νὰ ἀναμιχθῆ. Τὴν τοιαύ-
την τιμὴν ἄφησεν εἰς ἐκείνους, οὗς τὰ προηγούμενά των καθί-
στανον ἀξίους αὐτῆς.

Δύο λέξεις ἔτι.

Ὁ ριζοσπαστισμὸς τῆς Κεφαλληνίας, ὁ τόσω ἀναιδῶς σή-
μερον συκοφαντούμενος, ἠγωνίσθη εὐθαρσῶς ὑπὲρ τῶν ἀρχῶν
του, οὐδέποτε ὅμως ἐζήτησεν ὑποστήριξιν εἰς τὰ φαῦλα πάθη.
Φέρει ἐπὶ τοῦ μετώπου τὰ σημεῖα τοῦ μαρτυρίου, καὶ ὄχι
τὸ στίγμα τοῦ ἐγκλήματος. Ἔστω εἰς ἄλλους ἡ δόξα αὕτη.

Διὰ τοῦτο, δὲν ἐκπληττόμεθα ἂν βλέπωμεν ἀνθρώπους, ἐκ
τῆς μερίδος ἐκείνης, ἐκ τῆς ὁποίας προήλθεν ἡ δολοφονία
τοῦ Ζακυνθίου δημοσιογράφου, ζητοῦντας σήμερον νὰ δολοφο-
νήσωσι καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν κκ. Ζερβοῦ καὶ Μομφερράτου.
Εἶναι ἡ μόνη συνέπεια ἣν δύναται νὰ παρατηρήσῃ εἰς
αὐτοὺς.

Ἐπιπέθῃ τὰς
Ὁὐδέμιαν ἔρεξιν εἶχον νὰ ἐνθυμηθῶ ἐπαγγὴν ἥτις οὐδὲν
θὲλῃται ἔχει ἡ δύναται νὰ ἔχη πλέον δι' ἐμὲ καὶ τὴν
ὁποῖαν ἔχω πολλοὺς λόγους ὅπως σήμερον προσπαθῶ νὰ λη-
σμονήσω. Ἄλλα δὲν ἠδυναμην νὰ ἀνεχθῶ τὴν συκοφαντίαν.

Ὁ ριζοσπαστισμὸς τῆς Κεφαλληνίας εἶδε καὶ βλέπει μετ' ἀδιαφορίας, καρπούμενος τοὺς μύθους καὶ τοὺς ἀγῶνάς του, αὐτοὺς ἐκείνους οἵτινες τὸν ἐχλεύαζον καὶ τὸν προέγραφον. Δὲν δύναται ὅμως μετὰ τῆς αὐτῆς ἀδιαφορίας νὰ ἴδῃ καὶ τὴν ἱστορίαν ἀδικοῦσαν αὐτὸν καὶ συκοφαντοῦσαν. Ἐν περιφρονῆ τὴν πολιτικὴν ἀνηθικότητα, παρὰ τῆς ἱστορίας δικαιοῦται νὰ ἀπαιτῆ ἀμεροληψίαν καὶ δικαιοσύνην.

Π. ΠΑΝΑΣ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΗΕΟΥΡΙΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΔΗΕΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

Α1. 52. φ 9. 0011